DISTINCTIONES
per
UNIVERSAM THEOLOGIAM;
SUMTÆ
EX CANONE SACRARVM LITERARUM & classicis theologis.

AUTHORE
Johanne-Henrico Alstedio.

FRANCOFVRTI,
Sumptibus Conradi Eifridi.
Anno M. DC. XXX.

LECTORI
S. D.

AGgressus sum universam theologiam tradere per definitiones, regulas, distinctiones, & quæstiones: idq; eo cõsilio, ut quidquid est rerũ theologicarũ hoc compendio arctarẽ. Quod meum studium confido probatũ iri quà docentibus, quà discentibus. Expertus enim sum, & illi, spero, juxta mecũ experiẽtur, non in postremis memoriæ subsidiis esse hunc docẽdi discendiq; modũ. Quâ de re nunc quidem pluribus non ago: sed distinctionum theologicarum modum & usum tribus verbis attingo. Modus itaq; distinctionum in re theologicâ nonnisi iste probari debet, qui fundamentum cujusq; distinctionis monstrat in Scripturâ, & utitur perspicuo dicendi genere. Vsus hic esse debet, ut in disputationibus prudenter adhibeatur distinctio recepta, & illius beneficio multarum rerum farrago sub unum veluti signum revocetur. Vt autem tibi constet pretium nostri laboris, oportet ut evolvas opus nostrum theologicum, in quo hæ distinctiones passim explicantur.

CAP.

CAPUT I.

De Theologiâ.

1. *THeologia eſt vera, vel falſa.* Illa eſt ſapientia & prudentia rerum verè divinarum, rectè cognita & uſurpata: hæc eſt apparens ſapientia & prudentia rerum non vere divinarum, vel eſt ſapientia & prudentia rerum quidē verè divinarū, ſed malè uſurpata: & eſt partim pſeudochriſtianorum, partim gentiliū, Judæorum, Mahumedanorum, &c.

2. *Theologia vera eſt archetypa, vel ectypa.* Illa eſt infinita, ſolius DEI: hæc finita, Chriſti ſecundum humanam naturam, angelorum, & hominum.

3. *Theologia ectypa eſt unionis,* in Chriſto; *vel viſionis,* in beatis angelis & animabus; *vel revelationis,* in hac vita. Theologia viſionis dicitur etiam *excelſa,* & *comprehenſorum*; revelationis, *humilis, noſtra,* & *viatorum.* Atq; hæc conſideratur vel *in idea,* vel *in ſubjecto: & hæc rurſus eſt infuſa, vel acquiſita.*

4. *Theologia revelationis est naturalis*, vel *supernaturalis*: Si nempe revelationis vocabulum sumatur generaliter, ita ut revelatio alia sit naturalis, de qua *Rom.* 1. *v.* 19. alia supernaturalis, de qua *Matth.* 16. *v.* 17.

5. *Theologia revelationis est theoretica seu speculativa*, vel *practica*. Illa versatur in cognitione rerum divinarum, hæc in earundem usu salutari. Quidam malunt theologiam dicere superspeculativam.

6. *Theologia revelationis est positiva*, vel *systematica*. Illa est ipsa Scriptura, immotis positionibus comprehensa: hæc est institutio certo ordine proponens & exponens Scripturam; estq; *catechetica vel diexodica*; *didactica*, *vel polemica*; *scholastica*, *vel popularis*; *synthetica*, *vel analytica*; *methodica*, *vel non-methodica*.

7. *Liber hominis Christiani est naturæ*, *gratiæ*, *vel gloriæ*. Eodem modo dividitur schola, itemque lumen. Librum, scholam & lumen naturæ quod attinet, illa homo Christianus habet communia cum hominibus hujus seculi: secus se habent liber, schola & lumen gratiæ & gloriæ. Liber naturæ est internus, nempe conscientia: vel externus, ut mundus.

8. *Religio est vera*, *vel falsa*. Et vera est naturalis, vel supernaturalis. Utraq; est pura

pura & sincera, vel corrupta: interna, vel externa. Religio falsa est circa fundamentum, vel non.

9. *Theologia est aperta, vel arcana.* Illam Dionysius vocat ἐμφανῆ καὶ γνωσιμωτέραν, hanc ἀπόρρητον καὶ μυστικήν: & rursus illam dicit φιλόσοφον καὶ ἀποδεικτικήν, hanc συμβολικὴν καὶ τελεστικήν, quæ sub se complectitur typos, ceremonias, sacramenta.

10. *Theologia falsa, seu opinabilis, est vulgaris, vel philosophica:* & hæc mythologica seu fabulosa, naturalis, vel civilis.

11. *In religione Christiana distinguendum est τὸ γνωστὸν καὶ τὸ ἀκατάληπτον τοῦ θεοῦ.*

12. *Ius Dei, δικαίωμα τοῦ θεοῦ, est naturale, vel supernaturale.* Illud appellatur jus naturæ & gentium, hoc supernaturalis gratiæ. Confer *Rom.* 1. & 2.

13. *Veritas est divina, vel humana.* Illa est rerum theologicarum, hæc philosophicarum. *Deinde veritas divina est archetypa, vel ectypa seu communicata.*

14. *Quæstiones theologicæ sunt purę, vel mixtæ* Illæ constant terminis merè theologicis, hæ secus.

15. *Veritates theologicæ* (id est, principia credendi) *sunt immediatæ, vel mediatæ.*

16. *Theologia naturalis est nuda,* in ethnicis, *vel vestita & expolita,* in Christianis

17 *Philosophia est usurpanda, non ad destruendum ecclesiam, sed ad ei destruendum.*

18. *Patefactio* DEI *est naturalis, vel gratiosa: & haec ordinaria, vel extraordinaria.*

CAP. II.

De Sacrâ Scripturâ.

1. *Verbum* DEI ἔμφυτον, *innatum seu insitum, vel* προφορικὸν, *enuntiativum.* Verbum DEI insitum est εἰκών, ut vox illa in prima creatione, de qua *Gen.* 1. vel ὑποστατικὸν, ut Christus, de quo *Iohan.* 1. Verbum DEI enuntiativum est, quo DEUS voluntatem suam testatus est, referendo sacrosanctum suum os πολυτρόπως καὶ πολυμερῶς, *Heb.* 1.

2. *Verbum* DEI *est* ἄγραφον *vel* ἔγγραφον, *non scriptum, vel scriptum.* Ubi est convenientia in re, differentia in modo.

3. *Verbum* DEI *est* ἐνδιάθετον, *vel* προφορικὸν, *id est, internum, vel externum.* Illud in cordibus sonat, hoc aures ferit. 2. *Corinth.* 3. *v.* 3. Simili modo Scriptura sacra est interna seu cordis, vel externa seu testamenti. *Deinde verbum* DEI *internum est vel ordinarium, vel extraordinarium: externum est immediatum, vel mediatum.*

4. Ca-

4. *Canon Scripturæ verus est divinus, vel ecclesiasticus: & ille est vetus, vel novus.* Canoni vero opponitur falsus.

5. *Libri sacri sunt canonici vel apocryphi: item ἐνδιάθηκοι, i. e. testamentarij, vel nunquam relati in canonem.*

6. *Traditio est Scripturæ consentanea, vel dissentanea* Illa est homogenea, & inclusa finibus Scripturæ: hæc heterogenea.

7. *Potestas interpretandi Scripturam est absoluta & illimitata, vel limitata.* Illa est solius DEI: hæc est *publica*, totius ecclesiæ, *vel privata*, singulorum credentium. *Rursus potestas interpretandi publica est universalis, vel particularis.*

8. *Sensus Scripturæ est literalis, vel spiritualis.* Literalis, sive grammaticus, propriè est sensus: isque aut est simplex, & hic vel nativus vel tropicus & figuratus; aut compositus. Vide paulò pòst dist. 26. Sensus spiritualis qui dicitur, est accommodatio sensus. Et hic est allegoricus, tropologicus, vel anagogicus. Itaque sensus Scripturæ est unicus duntaxat, videl. literalis: applicatio verò istius sensus est triplex.

9. *Allegoria*, ut Augustinus docet, *est sermonis*, ut cum Christus dicitur janua: *vel historiæ*, ut Jonas est typus Christi: *vel*

facti, ut Simson morte sua opprimens Philistæos est typus Christi: *vel sacramenti*, ut Pascha est typus Christi.

10. *Allegoria est oblata, vel quæsita: & hæc rursus est* ἔυκαιρος, *tẽpestiva*, quæ literalem sensum non enervat: *vel* ἄκαιρος, *absurda & intempestiva.*

11. *Traditio est scripta, vel non-scripta: bona, mala, vel adiaphora: ritualis, historica, vel dogmatica: apostolica, vel ecclesiastica: divina, vel humana: universalis, vel particularis: perpetua, vel temporaria: interna, vel externa.*

12. *Libri Scripturæ sunt historici, dogmatici, vel prophetici.*

13. *Somnia sunt* φυσικὰ, δαιμονιόπεμπτα, *vel* θεόπεμπτα; *& hæc theorematica, sive simplicia, vel allegorica.*

14. *Prophetæ sunt veri, vel falsi: & veri sunt pij*, ut David, *vel impij*, ut Bileam. *Rursus prophetæ veri aut scriptis sunt clari, aut* non: *& illi sunt priores*, ut Moses, Samuel &c. *vel posteriores, ijq; tum majores* numero quatuor, *tum minores* duodecim.

15. *Interpretatio Scripturæ alia est* ἐκ γραφῆς, quæ sumitur ex ipsâ Scriptura: *alia* ἐκ παραδόσεως, quæ veluti precariò sumitur à viris doctis. Prior illa semper est legitima, posterior vel legitima, vel illegitima.

16. *Ver-*

16. *Verbum* DEI *est ἀκουστὸν audibile, vel ὁρατὸν, visibile.* Illud prædicatur, hoc est sacramentum.

17. *Enthusiasmus est divinus* 2. Sam. 23. v. 2. *vel diabolicus*, sive fanaticus.

18. *Ecstasis est naturalis, diabolica, vel divina.* De postrema vide 1. Cor. 12. v. 2. & seqq.

19. *Scriptura sacra consideratur secundum essentiam, vel accidens*: seu, quod idem est, quantum ad rem & modum.

20. *In Scriptura S. occurrit materiale & formale.*

21. *Perfectio Scriptura est totius canonis, vel singulorum librorum in canone.*

22. *Scientia rerum divinarum in prophetis & apostolicis est distinguenda à scientia consiliorũ, voluntatis & judicij humani.* Ibi prophetæ & apostoli fuerunt constituti extra periculum lapsus: hic secus 1. *Sam.* 16. *v.* 7. & 2. *Sam.* 7. *v.* 3.

23. *Aliud est promittere in certitudine veritatis, aliud in veritate mentis.* Solus DEUS promittit priori modo: apostolus promisit posteriori modo, se venturum ad Romanos, quod tamen non fecit. *Rom.* 16. *v.* 24.

24. *Interpretatio Scriptura est authoritatis suprema, media, vel infima.* Authoritas suprema est divina; quæ locum habet in

interpretatione, quæ DEUM habet authorem, vel in ipsa Scriptura occurrit, ut cum apostoli interpretantur loca quædam V.T. Authoritas media est ecclesiastica; quæ locum habet in interpretatione totius ecclesiæ catholicæ, aut particularis. Authoritas infima est humana; quæ locum habet in interpretatione privati alicujus hominis.

25 *Norma interpretationis SS. literarum est primaria, vel secundaria.*

26. *Oracula Spiritus sancti sunt simplicia, vel composita.* Illa sunt, quæ unâ habent significationem, sive propriam, sive figuratam: hæc, quæ typo & veritate typi constant, ac proinde geminam habent significationem & impletionem, v. g. in Davide & Christo.

27. *Quatuor sunt genera effatorum in Scripturis: videl.* στοιχειώδες, ubi & verba & res sunt clara: σημεῖον, ubi res sunt claræ, sed verba sublimiora: μυστικὸν, ubi verba sunt obvia, sed res sublimiores: *denique* ὀνομαστικὸν, ubi & verba & res sunt sublimiora.

28. *Analogia, quam oportet respicere in Scripturæ interpretatione, est fidei, vel charitatis.*

29. *Collatio locorum Scripturæ est similaris, vel dissimilaris.* Illa est locorum phrasi,

vel

vel sensu congruentium: hæc est τῶν ἐναντιοφανῶν.

30. *Editio Scripturæ est authentica, sive originalis, vel transsumta.*

31. *Variæ lectiones sunt aut in locis fundamentalibus, aut non-fundamentalibus: & utræq; vel substantiam textus attingunt, vel accidens aliquod.* Quod attinet ad varias lectiones in V. & N.T. illæ non attingunt substantiam textus.

32. *Explicatio seu interpretatio Scripturæ est vera, vel falsa: apodictica, vel probabilis: synthetica, vel analytica: & utraque, ecclesiastica vel scholastica.*

33. *Vsus Scripturæ est theoreticus, vel practicus.* Ille est didascalicus seu doctrinalis, vel elencticus, seu judicialis, & is quidem tum directivus, tum definitivus: *hic est*, pædeuticus, seu institutivus, epanortheticus, seu correctivus, vel paracleticus, seu consolatorius. Confer 2. *Timoth.* 3. & *Rom.* 15.

34. *Aliquid continetur in Scriptura vel expresè*, id est, totidem verbis: *vel implicitè*, id est, per bonam consequentiam inde potest deduci. Vel, ut alii loquuntur: Aliquid continetur in Scripturâ κατὰ τὸ ῥητὸν, seu ἀντολεξι, vel κατὰ διάνοιαν.

35. *Oportet accuratè distinguere inter res* DEI *& res Scripturæ.*

36. *Perspicuitas Scripturæ consideratur absolutè, vel relatè ad nostrum intellectum.* Priori modo Scriptura planè est perspicua, quippe lux mera: posteriori modo est magis vel minùs clara, prout homo, qui legit Scripturam, est regenitus, vel non. Ubi & magna varietas occurrit in regenitis, quoniã alii magis, alii minus sunt regeniti.

37. *Interpres Scripturæ est summus & infallibilis, vel ministerialis & fallibilis.* Ille est ipsa Scriptura: hic est publicus, vel privatus. Publicus est universalis, ut ecclesia: vel particularis, ut omnes illi, qui habent donum prophetandi: Privatus est quilibet fidelis, qui habet donum discretionis & probationis spirituum.

38. *Forma Scripturæ est interna, vel externa.* Forma interna est ratione vocum, vel rerum. Ibi est significatio divina: hic conformitas cum mente DEI revelantis. Forma externa est librorum canonicorum dispositio.

39. *Iudiciũ in cõtroversiis fidei adhibendũ est triplex; veritatis, charitatis, & prudẽtiæ.*

40. *Confessiones fidei, seu doctrinæ sacræ, sunt publicæ, vel priuatæ.* Illæ sunt integrarum ecclesiarum: hæ virorum illustrium.

41. *Catecheseis religionis Christianæ est major, vel minor: publica, vel privata.*

42. *Testimonium, quo constat Scripturam*

V. &

V. & N.T. esse verbum DEI, *est internum, vel externum: & hoc est tum ipsius Scripturæ, tum ecclesiæ.* Internum est principale, priuatum & infallibile: externum, quantum ad Scripturam ipsam de se testantem, est itidem principale, & infallibile; quantum ad ecclesiam, est ministeriale.

43. *Lumen, quo mediante videntur mysteria Scripturæ, est partim externum, in ipsa Scriptura; partim internum, in cordibus nostris, ut est lumen fidei.*

44. *Apostoli, ut amanuenses* DEI *non potuerunt errare; at potuerunt, ut homines privati* Idem judicium est de prophetis.

45. *Aliquid est obscurum vel in se, vel alteri.*

46. *Causa obscuritatis scripti est vel interna, eaq; partim sublimitas, partim perplexitas: vel externa, ut est lectoris infirmitas sive insciti, vel malitia.* De difficultate idē est judicium.

47. *Scriptura est regula, sive norma, non materialis, seu Lesbia; sed formalis, seu immota.*

48. *Mensura est mensurans, vel mensurata: & illa primò prima, vel δευτερώτω.*

49. *Iudex controversiarum in negotio religionis est indepēdens & infallibilis, ut Spiritus sanctus, vel dependens, & is vel infallibilis, ut Scriptura, vel fallibilis, ut ecclesia.* Cū

hac distinctione coincidit illa, quod judex controversiarum sit independens & illimitatus, vel dependens, & is illimitatus, vel limitatus.

50. *Iudex est inappellabilis, vel appellabilis: normalis, vel personalis.*

51. *Perfectio est essentialis, vel integralis totius, vel partis: essentiæ, seu partium essentialium, vel graduum: absoluta & universalis, vel certi temporis & particularis.*

52. *Biblia sunt magna, vel parva.* Illa dicuntur Biblia absolutè; hæc, Catechesis.

53. *Singuli libri in Canone sunt perfecti partim ratione finis & circumstantiarum, quibus destinati fuerunt; partim ratione relationis ad canonem.*

54. *Qui legit Scripturam est doctus, vel indoctus* 2. Pet. 3. v. 16. *stabilis, vel instabilis* ibid. *electus, vel reprobus.* 2. Corinth. 4. v. 3. habens διδασκαλια γεγυμνασμένα, vel non.

55. *Velamen Mosis est typicum, vel typo adumbratum* 2. Cor. 3. v. 13.

56. *Paradoxum est philosophicum, theologicum, vel ridiculum.*

57. *Mysterium est revelatum, vel absconditum.*

58. *In Scriptura sunt alia dogmata ad salutem præcisè necessaria, alia honoraria.*

Cap. III.

De DEO.

1. NOmina DEI *sunt ab ipso Deo enuntiata*, ut Ehejeh, *vel ab aliis*, ut θεός: *notant Dei essentiam*, ut Jehovah, *vel personas*, ut Pater, Filius, & Spiritus sanctus: *sunt absoluta*, ut Deus, *vel respectiva*, eaque respiciunt personas divinas, ut Pater, Filius, & Spiritus sanctus, vel creaturas, ut dominus, creator: *sunt propria*, & soli Deo conveniunt, ut Jehova, Jehova Zebaoth, *vel communia*, ita nempe ut etiam creaturis conveniant, ut Elohim, Deus: *sunt communia toti Trinitati*, ut Deus, Jehova, *vel personarum propria*, idque vel simpliciter, ut Pater, Filius, Spiritus sanctus, vel certo modo, ut creator, redemtor: *sunt affirmata*, καταφατικὰ, ut omnipotens, *vel negata*, ἀποφατικὰ, ut immensus: *sunt abstracta*, ut essentia, deitas, *vel concreta*, ut Deus, persona: *sunt propria*, ut Pater, Jehova, *vel figurata*, ut rupes, leo de tribu Juda.

2. *Nomen* Deus *accipitur substantivè*, & ita notat essentiam æternam ac infinitam; *vel nuncupativè*, & ita sumitur *vel analogicè*, ut cum magistratus dicuntur dii, *vel æquivocè*, ut cũ diabolus appellatur Deus.

Huc

Huc pertinet, quod dicunt, nomen DEUS tribui creaturis κοινωνητῶς vel δοξαστῶς.

3. *Proprietates* DEI *sunt essentiales, vel personales: & illæ sunt affirmantes, vel negantes; incommunicabiles, vel cõmunicabiles; quiescentes, vel operates seu energeticæ; propriæ, vel metaphoricæ; denique tribuuntur* DEO *à priori, vel posteriori.*

4. *Proprietates* DEI *essentiales considerantur absolutè, vel relatè,* sive ad intra vel ad extra.

5 *Omnipotentia* DEI *est absoluta, vel actualis.* Vide Matth. 3 v. 9. & 19. v. 26. Psal. 115. 3. Illa etiam extraordinaria dicitur, hæc ordinaria & ordinata.

6. *Gloria* DEI *consideratur à priori, vel à posteriori.* Illa est in DEO ex perfectione ejus absoluta: hæc partim oritur ex operibus ejus, partim illi tribuitur à sanctis.

7. *Cognitio* DEI *est activa, vel passiva.* Illa est, qua DEUS cognoscit; hæc, qua cognoscitur. Eadem ratione *amor* DEI, *charitas* DEI, & similia distinguuntur.

8. *Notitia* DEI *est theoretica, vel practica.* Illa est visionis, hæc approbationis. Matth. 7. v. 23.

9. *Iustitia* DEI *est manifesta, vel occulta* Illa est remunerans, vel puniens; hæc dans, vel negans.

10. *Dile-*

10. *Dilectio* DEI, *qua nos diligit, est antecedens, vel consequens.*

11. *Amor* DEI, *quo nos prosequitur, est communicationis, vel complacentiæ: generalis, specialis, vel specialissimus.*

12. *Gratia* DEI *est æterna, vel temporaria assistens, vel habitualis: gratis dans, vel gratis data: externa, vel interna: movens, vel quiescens; prima, vel secunda: ordinaria, vel extraordinaria: privativa, vel positiva: sufficiens, vel efficax: excitans, vel adjuvans: operans, vel cooperans: gratum faciens, vel nõ: creationis, vel redemtionis, illa etiam naturalis, hæc supernaturalis dicitur: antecedens, comitans, vel subsequens: communis, vel singularis: salutaris, vel non: resistibilis, vel irresistibilis.*

13. *Scientia* DEI *est naturalis, sive necessaria, libera vel media: simplicis intelligẽtiæ, vel visionis: theoretica, practica, vel synthoretica: absoluta, vel conditionalis.*

14. *Voluntas* DEI *est signi, vel beneplaciti approbationis, effectionis, vel permissionis: absoluta, vel cõditionalis: antecedens, vel cõsequẽs: efficax, vel inefficax: revelata, vel arcana: ordinaria, vel extraordinaria de nobis, vel à nobis: patefacta in lege, vel evangelio.*

15. *Persona est divina, angelica, humana, vel* θεανδρική.

16. *Vox* Pater *de* DEO *usurpatur* οὐσιω-

δῶς

οὐσιῶς vel ὑποστατικῶς, id est. *essentialiter*, vel *personaliter*. Illo modo Deus est Pater respectu Christi: hoc modo, respectu nostri.

17. *Generatio est physica, metaphysica seu logica, & hyperphysica.*

18. *Filius Dei est naturalis, vel adoptivus.* Seu, *Filius Dei est per naturam, vel gratiam.*

19. *Imago Dei est substãtialis & univoca, vel accidentalis & æquivoca.* Priori modo Christus est imago Patris *Coloss.* 1. posteriori homo dicitur conditus ad imaginem Dei.

20. *Vox hæc*, Spiritus sanctus, *accipitur* ἐσωθῶς, vel ὑποστατικῶς, vel ἐνεργητικῶς pro dono.

21. Περιχώρησις *est naturalis*, quomodo forma περιχωρεῖ formatum: *vel supernaturalis*, quæ est partim in SS. Trinitate. *Ioh.* 14. *v.* 11. partim in Christo θεανθρώπῳ.

22. *Nomen* Deus *accipitur vel* ἐσωθῶς, Gen. 1. v. 1. *vel* ὑποστατικῶς Joh. 3. v. 16.

23. *Æternum aliquid dicitur* ἁπλῶς *simpliciter*, ut Deus, angelus: *vel* κατά τι, *secundùm quid*, ut circumcisio *Gen.* 17. dicitur fœdus æternum. Si malis, ita habe: Æternum dicitur catachrestice, pro diuturno: vel propriè, & sic absolutè, vel limitatè.

24. *Æternitas alia est à priori & posteriori*

rissimæ, alia à posteriori tantùm. Illo modo solus Deus est æternus per naturam: hoc angeli & animæ per gratiam.

25. *Præsentia Dei est generalis, specialis, vel specialissima.* Illa est, qua Deus est ubique: ista, qua adest electis: hæc qua λόγος habitat in carne Christi. Si malis, ita distingue. *Gradus præsentiæ Dei duo sunt: χωριστὸς, separabilis, & ἀχώριστος, inseparabilis.* Gradus χωριστὸς est aut πατρικὸς, *ordinarius, isque γενικὸς, generalis, vel εἰδικὸς, specialis: aut* θαυμαστώδης, *extraordinarius. Gradus ἀχώριστος cernitur in humanâ Christi naturâ.*

26. *Triplici via pervenitur ad cognitionem Dei: videl. via negationis, eminentiæ, & causalitatis.*

27. *Contemplatio sive cognitio* Dei, *omnino rerum divinarum, est nuda, vel actuosa.* Illa est sine affectu pietatis, & theoretica tantùm: hæc est conjuncta cum affectu pietatis, adeoque practica.

28. *Cognitio, qua* Deum *cognoscimus, non est comprehensiva, sed apprehensiva.*

29. *Particula* omnis *significat vel universalem naturam, vel totum in toto.* Prioris exemplum est, Omnis homo mendax: Posterioris, Omnis divina essentia est in Patre.

30. *Chri-*

30. *Christus est sapientia Patris, non subjectivè & essentialiter, sed characteristicè & personaliter.*

31. *Pœnitentia tribuitur* DEO *non ratione affectus, sed ratione effectus.*

32. DEUS *est unus numero absolutè*, id nempe ut sit solus: *non relatè*, ut ego sum unus numero.

33. *Generatio divina est activa, vel passiva.* Similiter spiratio divina.

34. *Immutabilitas* DEI *est omnimoda, non verò limitata*

35. DEUS *est infinitus secundùm substantiam, non secundùm quantitatem aut qualitatem: negativè, non privativè: actu, non potentia: simpliciter, non secundùm quid: per se, non per aliud.*

36. *Magnitudo* DEI *non est praedicamentalis*, id est, mathematica, *sed transcendentalis*, id est, spiritualis.

37. *Immensitas* DEI *est tum essentia, tum potentia.* Utraque est intensiva, non extensiva.

38. DEUS *est ubiq;, seu in omnibus locis, non ut locatum, sed ut causa infinita & immensa.*

39. DEUS *est immensus non tantùm respectu nostri, sed etiam in seipso absolutè.*

40. *Potentia* DEI *non est passiva, sed activa, eaq; intellectiva, & executiva.*

41. DEUS

41. DEUS *est actus non physicus, sed superphysicus: non mobilis, sed immobilis.*

42. DEUS *adest omnibus rebus immediatè, immediatè supposiți & virtutis.*

43. DEUS *est aternus φύσει, id est, natura, non verò χάριτι, hoc est, gratia.*

44. *Vita* DEI *est spiritualis, non corporalis. Et rursus est fontalis,* id est, causa omnis vitæ, *non verò participata.*

45. DEUS *est incomprehensibilis simpliciter, non verò secundùm quid.*

46. DEUS *non cognoscitur à nobis à priori, sed à posteriori.* Etsi enim quædam proprietates dicuntur DEO tribui à priori, quædam à posteriori: hoc tamen non labefactat datam distinctionem, cujus hic est sensus, DEUM non cognosci per aliquam sui causam, utpote quam non habet. Cùm verò quædam propietates dicuntur DEO tribui à priori, hic est sensus, quod prædicentur de DEO absolutè, absq; ordine & relatione ad creaturas.

47. *Cognitio, quâ* DEUM *cognoscimus, non est accidentaria, sed quidditativa.* Neq; enim in DEO sunt accidentia, sed ipse est mera quidditas, seu essentia.

48. *Scientia, qua* DEUS *cognoscit, est actualis, non vero habitualis.*

49. DEUS *omnia novit per essentiam suam, non verò per species à rebus acceptas:*

novit

novit simplici intuitu, nō verò per discursum: novit cognitione distinctâ, non verò confusa: novit perfectè & adæquatè, non verò imperfectè.

50. *Deus novit res, postquam sunt, necessariò, sed non ex necessitate naturæ.* Itaenim seipsum intelligit.

51. *In Deo sunt omnes omnium rerum perfectiones non essentialiter, sive formaliter, sed virtualiter, sive causaliter & eminenter.*

52. *Voluntas Dei est ad intra vel ad extra* Illa dicitur voluntas Deo naturalis; item necessaria, interna, & de seipso: hæc libera, indifferens, contingens, externa, & de aliis. *Deinde voluntas* DEI *est complacentia, vel communicationis: item antecedens omnes causas, vel sibi causam constituens: item voluntas majestatis, vel paterna.*

53. *Libertas Dei est independens & illimitata, non verò dependens & limitata.* Hinc Deus dicitur agens liberrimum.

54. *Bonitas Dei est interna, vel externa:* & hæc dicitur benignitas, misericordia, amor, &c. *Deinde bonitas Dei est necessaria, vel libera.*

55. *Iustitia Dei est interna, seu absoluta, vel externa:* & hæc est vel dominica, vel paterna, vel judiciaria: & rursus hæc postrema est cognoscens, vel retribuens:

& ite-

& iterum hæc est remunerativa, vel vindicativa. *Item justitia* DEI *est in dictis, vel factis: & hæc dispositiva, vel distributiva.*

56. *Misericordia est in* Deo, *non secundum passionis & tristitiæ affectum, sed secundum beneficentiæ & liberalitatis effectum.*

57. *Amor Dei est necessarius, vel liber.* Ille est, quo Deus seipsum amat tanquam summum bonum: hic, quo fertur in bonum extra se.

58. *Deus potest facere impossibilia naturæ, sed non impossibilia naturæ*, hoc est, illa, quæ sunt simpliciter, prorsus, & per se impossibilia, ut sunt contradictoria.

59. *Omnipotentia Dei est interna, vel externa.* Illa ab æterno velut in thesauris divinis fuit abscondita, hæc in tempore se exserit.

60. *Attributa Dei non differunt realiter, sed ratione objectorum & effectorum.* Vel ut alii loquuntur non differunt, quatenus significantur nominibus primæ intentionis (ita enim sunt ipsissima Dei essentia) sed quatenus significantur nominibus secundæ intentionis, id est, ratione nostri conceptus.

61. *Proprietates* DEI *essentiales sunt naturales*, ut unitas, simplicitas, immuta-

mutabilitas, &c. *vel morales*, ut veracitas, bonitas, &c.

62. *Proprietates* DEI *personales, seu hypostatica, sunt pluribus personis communes*, ut spirare Patri & Filio; *vel uni propria*, ut Patri esse à se, & gignere Filium.

63. *Vita* DEI *est essentialis, vel personalis.* Illam vivunt tres personæ communiter: hæc est, quam vivit unaquæque peculiariter: ut Pater vivit vitam suam, sine datore: Filius, datore Patre: Spiritus sanctus, datore Patre & Filio.

64. *Generatio & spiratio est corporalis, vel spiritualis: mobilis, seu mutabilis, vel immobilis, seu immutabilis: interna, vel externa: temporalis, vel æterna.*

65. *Personæ SS. Trinitatis sunt hoc ordine: una à nulla*, ut Pater: *una ab una*, ut Filius: *una à duobus*, ut Spiritus sanctus.

66. *In SS. Trinitate non est origo essentiæ, sed personæ. Nec ibi est principium temporis, sed originis personalis.*

67. *Esse Patris, & esse Patrem: esse Filij, & esse Filium: esse Spiritus sancti, & esse Spiritum sanctum, differunt.* Et priori quidem formula significatur essentia deitatis, quæ tribus personis est communis: posteriori character essentiæ, qui cuilibet personæ est proprius.

68. *In* DEO *est* ἄλλος καὶ ἄλλος, *id est, alius*

alius & alius: sed non ἄλλο καὶ ἄλλο, id est, aliud & aliud.

69. *Essentia Dei consideratur communiter, vel singulariter.* Priori modo æqualiter est in Patre, Filio, & Spiritu sancto: Posteriori modo est in Patre ἀγεννήτως, in Filio γεννητῶς, in Spiritu sancto ἐκπορευτῶς.

70. *Simplicitas Dei est omnimoda, sive absoluta, non verò comparata*, qualis tribuitur angelis, & aliis quibusdam creaturis.

71. *Perfectio Dei est illiminata, non vero limitata.*

72. *Benignitas Dei est generalis, vel specialis.*

73. *Distinctio personarum SS. Trinitatis est interna, vel externa.* Illa fit per actus notionales, qui appellantur opera ad intra: hæc per actus temporales, qui appellantur opera ad extra.

74. *Processio, seu emanatio, est corporea, vel spiritualis.* Illa est physica, & fit ad extra: hæc est vel metaphysica, quomodo procedit ratio à mente; vel hyperphysica, eaque fit vel per modum generationis, uti Filius procedit à Patre: vel per modum spirationis, uti Spiritus sanctus procedit à Patre & Filio. Quanquam processio usi-

tatè tantùm usurpatur de Spiritu sancto. Strictè enim sumitur.

75. *Nomen Dei accipitur materialiter*, pro voce, *vel formaliter*, pro re, atque ita complectitur majestatem Dei, seu essentiam, personas, & opera Dei.

76. *Facies Dei est intenta, vel intentissima.* Illa etiam dicitur dorsum Dei, & facies remissa, item posteriora Dei: hæc, facies absolutè, & priora.

77. *Caritas est increata, vel creata.* Illa dicitur caritas caritativa: de qua accipe illud apostoli, Deus est caritas. 1. *Iohan* 4. v. 8. 16.

78. *Affectus sunt boni, mali, vel indifferentes: & hi possunt esse temperati, vel immodici.* Affectus, qui de DEO prædicantur, sunt natura sua boni, vel indifferentes.

79. *Perfectio est increata, vel creata: & illa est communis seu essentialis, vel propria seu personalis.*

80. *Prius & posterius non est in æternitate ratione temporis, sed ratione ordinis & originis*: ut Pater est prior Filio.

81. *Dependentia, qua Filius & Spiritus sanctus dependent, non est ratione essentiæ, sed subsistentiæ sive characteris.*

82. *Dare & accipere sunt actus continuum,*

nuus, vel interruptus. Ille vel nullum habet principium & finem, quomodo Pater dat & Filius accipit; vel habet quidem principium, sed non finem, quomodo sol radiis suis dat essentiam: hic & principium, & finem habet.

83. *Spiritus sanctus dicitur esse quantum ad personam, officium seu gratiosam operationem, vel nostram notitiam.*

84. *Vox* Altissimus *accipitur* ἁπλῶς, *vel* ὑποστατικῶς.

85. *Missio est* æquiparantiæ, *vel* disquiparantiæ. Ibi æqualis mittit æqualem: hîc superior inferiorem.

86. *Intellectus & voluntas in Deo considerantur in Deo vel absolutè & communiter, secundùm essentiam; vel relatè & singulariter, secundùm personas.*

87. *Vocabulum* Spiritus *accipitur substantialiter, vel accidentaliter.* Ibi est Spiritus increatus, vel creatus: hîc significatur motus & donum spirituale; quo sensu *Apocal.* 1. septem Spiritus figurant dona Spiritus Sancti.

88. *Speculum Trinitatis solus Deus intuetur actu immenso, sancti angeli & homines actu demenso.*

89. *Essentia* DEI *est communis tribus personis non tanquam aliquid universale,*

sed tanquam res singularissima, per modum πανυτότητος *& planè mirabilis.* Nimirum singulare seu individuum potest esse multis cōmune, vel ἐσπωδῶς, vel σχετικῶς. Illo modo essentia Dei est communis tribus personis: hoc modo fons, silva, vel aliud bonum est commune toti universitati seu reipublicæ.

90. *In attributis Dei spectatur longitudo, latitudo, altitudo, & profunditas.* De actionibus Dei idem est judicium.

91. *Omnia sunt DEO præsentia ratione ideæ, non ratione speciei: seu, ratione præscientiæ, non verò existentiæ.*

92. *Deus ex irato fit placatus, & contrà, non mutatione essentiæ, sed commutatione judiciorum cum beneficiis, & vicissim.*

93. *Personæ SS. Trinitatis distinguuntur revera, non essentialiter, sed personaliter.*

94. *Filius est minor Patre, quatenus generationis suæ authorem agnoscit Patrem, ut sunt verba Ignatij: sed non est minor propter essentiæ unitatem.* Ita enim est αὐτοθεὸς, æquè ac Pater.

95. *Aliud est mutare, aliud mutari.* Hinc ecclesia de Deo canit: Cuncta movens, non movetur, Cuncta mutans, non mutatur.

96. *Generatio & spiratio divina semper est* ἐν τῷ εἶναι, *id est, in esse perpetuo & immobili*

bili, non verò semper est in fieri.

97. *Omnia sunt in Deo, tanquam effecta in causa universali, modo eminentissimo: non verò, ut partes in toto, vel alia ratione.*

98. *Deus est immensus: nõ extensivè, sed omnia circumplectendo tãquam punctum vel potius nihilum.*

Cap. IV.

De actionibus Dei in genere.

1. *Actiones DEI sunt immanentes, vel transeuntes.*

2. *Actiones Dei sunt interna, vel externa.* *Actiones Dei interna* sunt aliæ ad intra, eæque vel essentiales, ut cognitio quâ Deus seipsum intelligit, &c. vel personales, ut generatio: aliæ ad extra, ut decreta. *Actiones externa* omnes sunt ad extra.

3. *Opera Dei sunt ordinaria, vel extraordinaria.*

4. *Actiones Dei sunt immediata, vel mediata: individua, vel dividua,* illæ instantaneæ, hæ successivæ.

5. *Deus agit sine repassione & resistentia, & per contactum hyperphysicum: non vero cum repassioone & resistentia, & per contactum physicum.*

6. *Actio Dei est physica, vel moralis.* Physica est, quâ Deus *influit*: moralis, qua invitat,

vitat, monet, rogat, præcipit, &c. Dicitur autem actio physica non ratione modi aut modus, sed ratione similitudinis æquivocæ. Nam nulla actio physica potest DEO tribui univocè : quia nempe est motus.

7. *Actiones Dei sunt necessariæ*, ut illæ ad intra; *vel liberæ*, ut illæ ad extra.

8. *Opera Dei ad intra dicuntur latè, vel strictè.* Illa sunt actiones, quæ terminantur ad Deum; hæc sunt actus notionales personarum.

9. *Opera Dei ad extra dicuntur latè & strictè.* Ibi intelliguntur decreta & executio decreti: hîc spectatur solùm executio decreti Dei.

10. *Operaper sonalia SS. Trinitatis sunt interna & aterna*, ut generatio & spiratio: *vel externa & in tempore*, ut vox Patris de Filio *Matth.* 3. &c.

11. *Actiones Dei sunt manifestæ, vel occultæ.*

12. *Actiones Dei sunt nobis cognitæ vel quantum ad τὸ ὅτι, vel quantum ad τὸ διότι.* Sic novimus, cur Deus nos justificet, quia nempe nobis applicat justitiam Christi. At non novimus, cur decreverit his dare vitam æternam, illis non.

13. *Ordo in actionibus Dei est manifestus, vel occultus.*

14. Actio

14. *Actio Dei est incommunicabilis*, ut creatio: *vel communicabilis*, patratio miraculorum, vocatio hominũ ad salutem, &c.

15. *Actiones Dei sunt ante tempora, in tempore, vel post tempora.* Aliis placet hæc dichotomia: Actiones Dei sunt abæterno, vel in tempore.

16. *Beneficia Dei Patris, Filij, & Spiritus sancti sunt communia, vel propria.* Communia concernunt vel omnes creaturas, vel omnes homines, vel omnes vocatos: propria respiciunt omnes & solos electos.

17. *Actiones Dei ad creaturas relatæ, sunt liberæ quantum ad actum seu exercitium actus; necessariæ quantum ad modum seu specificationem actus.*

18. *Actiones Dei sunt immensæ, quantum ad potentiam seu modum agendi, finitæ quantum ad actum terminatum in creatura.*

19. *Aliquid est commune quantum ad rem; proprium, quantũ ad modum.* Sic creatio communis est tribus personis SS. Trinitatis, quantum ad rem ipsam; eadem est propria Patris, quantum ad modum.

20. *Actio Dei est resistibilis, vel irresistibilis.* Nimirũ volũtas signi, & proinde actio abilla emanans, est resistibilis. *Act. 7. v. 51.*

21. *Opera Dei sunt divisa, vel indivisa,* id est, propria, corporum personarum, vel cõmunia omnibus personis SS. Trinitatis.

22. *Opera Dei sunt inimitabilia, vel imitabilia.* Ibi est creatio mundi, hîc dilectio.

23. *Opera Dei sunt cognita quantum ad ὅτι, vel διότι.*

24. *Deus, operatur per φύσιν, vel συγκατάβασιν.*

CAP. V.

De Decretis DEI.

1. DEcreta Dei considerãtur *à priori, vel posteriori.*

2. *Fatum est Christianum seu theologicum, physicum, vel profanum.* Illud est ipsa Dei providentia; istud, vis naturæ rebus indita *Gen. 1. & 8. v. ult.* hoc est Stoicum, vel Chaldaicum.

3. *Idea est divina, vel humana: vera, vel imaginaria,* ut est Platonica: *distincta, vel confusa.*

4. *Posito decreto Dei ponitur necessitas præscientiæ & infallibilitatis, non verò coactionis.*

5. *Decretum Dei est generale, vel speciale: absolutum, vel præsupponens causam à Deo constitutam: simplex, vel comparatum: arcanum, vel revelatum: circa fines rerum, vel circa media: efficiens, dirigens, præcipiens, vel permittens: absolutum, vel conditionatum.*

6. Idea

6. *Idea divina est speculativa, vel practica.*

7. *Decreta Dei secundùm principium sui sunt ipsa divina essentia: sed ratione termini ad quem, seu ratione objectorum, non item.*

8. *Effecta seu opera DEI fuerunt ab aterno in Deo, non secundum esse formale, sed secundùm esse virtuale seu eminens.* Atq; hoc est, quod dicit apostolus *Ephes.* 1. Deum nos elegisse in Christo ante jactum mundi fundamentum.

9. *Idea divina sunt unum quid in essentia Dei: eadem sunt multa ratione objectorum.*

10. *Necessitas est à priori*, seu constituens, *vel à posteriori, seu consequens: interna, vel externa: immutabilitatis, vel coactionis; absoluta*, seu consequentis, *vel ex hypothesi*, vel consequentiæ.

11. *Actus decreti Dei est alius intellectus, alius voluntatis.* Ibi est consilium & præscientia: hîc præfinitio, & ordinatio.

12. *Decretum Dei est beneplaciti, vel signi.*

13. *Præscientia Dei est theoretica, vel practica: indefinita, vel definita.*

14. *Decretum est completum, vel incompletum: peremtorium, vel non: irrevocabile, vel revocabile.* Quod attinet ad decreta Dei, illa sunt completa, peremtoria, & irrevocabilia. Simili ratione dividitur ele-

ctio & reprobatio in genere spectata. Sed electio & reprobatio divina est semper completa, peremptoria, & irrevocabilis.

15. *Decreta* Dei *referuntur ad* Deum, *se invicem, & res decretas.* Primo modo sunt actus intellectus & voluntatis, reipsa unus, ratione distinctus: secundo, unum decretum est causa alterius: tertio, decreta Dei sunt causæ exemplares rerum ratione effectionis, directionis, permissionis, impeditionis, approbationis, improbationis, &c.

16. *Decreta* Dei *sunt theorica, vel practica.* Quo pertinet distinctio ideæ paulò ante tradita, in speculativam, & activam.

17. *Decreta* Dei *sunt positiva, seu affirmantia, vel negativa, seu negantia.*

18 *Decretum* Dei *est antecedens, vel consequens.*

19. *Decreta* Dei *sunt justitiæ manifestæ, vel occultæ.*

20. *Abyssus est creationis, sapientiæ* Dei, *judiciorum* Dei, *providentiæ, prædestinationis, Scripturæ sacræ, &c.*

21. *Actus decreti divini est primo primus & absolutus, vel dependens ab aliquo priori.*

22. *Causa motiva seu impulsiva decreti* Dei *aut est in solo* Deo, *aut in creatura per voluntatem* Dei.

CAP.

Cap. VI.

De Decreto providentiæ.

1. *Providentia Dei est æterna, vel temporalis, seu actualis.* Illa est decretum providentiæ, hæc executio decreti.

2. *Decretum providentiæ est generale, vel speciale.* Illud est ipsa providentia; hoc, prædestinatio.

3. *Decretum providentiæ est tum creationis, tum gubernationis.*

4. *Prolongatio vitæ fit à Deo, vel ab homine.* Et posteriori modo fit ab aliis, putà à parentibus, qui filiis morigeris precantur benedictionem divinam: vel à nobis ipsis, per preces & sanctam vitam. *Deinde prolongatio vitæ est ratione causæ primæ, vel causarum secundarum.* De abbreviatione vitæ idem est judicium.

5. *Decretum providentiæ, ut opponitur prædestinationi, est providentia generalis, vel specialis: ordinaria, vel extraordinaria: immediata, vel mediata.* Confer infrà cum *cap. 9.*

6. *Providentia Dei æterna est mensura mensurãs omnium rerum, non verò mensurata.* Nam omnia bona & mala, necessaria & contingentia, magna & parva &c. fiunt juxta formulam decreti Dei. *Esai.* 45.

v.12. Thren.3.v 37.38. Matth 10. v.29. 30. Hinc eleganter dicitur ex Augustino, omnia vel adjuvante Domino perfici, vel deserente permitti, ipsoque nolente nihil prorsus admitti. Et Hieronymus admodum piè sic alloquitur Deum: Dicam quidquam sine te fieri, & te nolente tantum posse impium? Hoc sentire, blasphemum est. Hæc eadem fuit doctrina Lutheri, qui cap.33. de servo arbitrio sic ait: Tumultus & sectas non vides divino consilio & opere per mundum grassari?

7. *Providentia Dei æterna infert necessitatem nõ ratione ipsarum rerum, sed ratione præscientiæ Dei.* Hoc ita patet. Deus pro liberrima & immutabili sua voluntate, ab æterno, in seipso definivit omnia, omniumque circumstantias, quid esse vel non esse debeat, quantum, quale, ubi, quomodo, quando. &c. *Actor.2.v.23.* Hinc Augustinus; Non fit aliquid, nisi omnipotens fieri velit, vel sinendo ut fiat, vel ipse faciendo. Itaque omnia, quæ fiunt, sunt necessaria ratione providentiæ, decreti, & consilii Dei immutabilis & infallibilis. Quæ dicitur necessitas infallibilitatis. Si verò res ipsæ spectentur in seipsis, in aliis est necessitas, in aliis contingentia, ratione principii proximi, insiti & particularis. Nullam hic cernere est necessitatem violentiæ

lentiæ aut coactionis. Sic v. g. Deus vult, & procurat ut sol luceat, neque ideo vim facit soli, hoc volendo & procurando. Eadem ratione regit voluntatem hominis, quæ æquè non amittit libertatem suam, cum subest providentiæ Dei, atque aqua non amittit naturam & fluiditatem suam, quando cohibetur aggere.

8. *Providentia Dei æterna est causa efficiens, permittens, vel ordinans.*

9. *Motor est primus, vel secundus.* Ille est solus Deus.

10. *Concursus Dei cum creaturis est similaris, vel dissimilaris.* Ille cernitur in bono: hic in malo. Quò pertinet illud simile. Ut sol per vitrum sordidatum lucet radio incontaminato: ita Deus cum causis secundis peccato infectis, & per illas agit, actione sancta.

11. *Actio est universalis, vel particularis:* Sic & ordo, & bonum, & perfectio.

12. *Contrarietas est operis, vel operantis: seu aliud est contraria procurare, aliud sibi contrariari.* Deus contrarios motus efficit & elicit, quomodo videmus rotam magnã in horologio automato ciere varios motus: at ipse sibi est semper similis.

Cap. VII.

De Decreto prædestinationis.

1. PRædestinationis vox sumitur latè, vel strictè.

2. *Electio est vel ad officium*, Johan. 6. v. 70. *vel ad vitam æternam.* Matth. 20. v. 16. Et hæc est æterna, vel actualis, seu temporalis.

3. *Reprobatio est vel ab officio, vel à salute æterna: & hæc est æterna, vel actualis: item negativa, vel affirmativa.* Illa est præteritio seu non-electio, hæc est damnatio, vel potius prædamnatio.

4. *Vocula* Omnis *significat vel singula generum, vel genera singulorum.* Vel, ut alii loquuntur, particulæ universales sunt vel in genere, vel in specie universales.

5. *Liber vitæ legitur à priori, vel posteriori.*

6. *Iudicium sive canon in negotio electionis ad salutem est fidei, vel charitatis.*

7. *Status hominis est proportionatus, vel superexcedens.* Ille ad providentiam, hic ad prædestinationem pertinet.

8. *Ele-*

8. *Electio est completa, vel incompleta: irrevocabilis, vel revocabilis.*

9. *Objectum prædestinationis est personale, vel reale.* Ibi sunt Christus, angeli, & homines: hîc bona & mala: bona, inquam, virtutis & conditionis, & mala vitii atque conditionis.

10. *Odium Dei est negativum, vel positivum.* Illud est partim decretum non miserandi, partim displicentia rei: hoc decretum puniendi.

11. *Securitas est spiritualis, vel carnalis.*

12. *Mundus est naturæ, gratiæ, vel iræ:* seu, Mundus est viventium, credentium, vel pereuntium.

13. *Dominium sive jus Dei est absolutum, vel paternum.*

14. *Obsignatio prædestinationis ad salutem est interna, vel externa.* Illa fit per testimonium internum in corde cujusque credentis: hæc per sacramenta. *Testimonium autem aliud est activum*, putà Spiritus sancti: *aliud passivum*, putà Spiritus nostri, seu propriæ conscientiæ.

15. *Electi sunt pauci comparatè*, respectu reproborum: *sunt multi absolutè*, si spectentur in se.

16. *Liber vitæ est æternus, vel temporalis, id est, significat beneplacitum* DEI, *vel ecclesiam visibilem.* Priori sensu nemo

potest

potest deleri ex libro vitæ: posteriori multi delentur. Cum hac distinctione coincidunt illæ: *Aliquis inscriptus est libro vitæ κατ' ἀλήθειαν, vel κ τ δόξαν: item judicio Dei, vel nostro.*

17. *Gustus gratiæ & gloriæ est transiens, vel permanens.* Ille est πρόσκαιρος, *Hebr. 6. vers. 5.* hic perdurat in vitam usque æternam.

18. *Aliquis excidit gratiâ vocationis externæ, vel gratia officij: nemo autem potest excidere gratia vocationis internæ, vel unctionis,* de qua 1. *Ioh. 2 v. 20 27.*

19. *Aliquis stat vel in rei veritate, vel opinione sua aut aliorum.* Ille potest cadere, sed non excidere, id est, potest peccare: hic & cadit, & excidit.

20. *Corona gloriæ est inamissibilis; corona ministerij & martyrij, amissibilis.*

21. *Electio & reprobatio æterna est simplex, vel comparata.*

22. *Tentatio est salutaris, vel noxia.*

23. *Tentatio in negotio salutis est existētia, imperfectionis, vel præsumtionis.* Hæc sūt tria veluti capita & genera in variis tentationum speciebus tenenda. e. g. tentatio electionis, vocationis, fidei, justificationis &c. est vel de existētia, an simus electi, vocati, fide prædíti, &c. vel de imperfectione sensus & cognitionis nostræ; vel de temera-

merariâ & levi præsumptione.

24. *Examen electionis instituendum est à posteriori, non à priori.*

25. *Sigillum libri vitæ est externum, vel internum.* Illud est à priori, extra nos, in Deo: hoc est à posteriori, in corde nostro.

26. *Fundamentum electionis dicitur activè, vel passivè.* Illud est beneplacitum Dei: hoc est Christus, qui est caput & fundamentum electorum, item omnium mediorum salutis.

27. *Causa rei est primò prima, vel δευτερόπρωτος.* Causa salutis primò prima est εὐδοκία Dei: subordinatæ sunt variæ, putà Christus, vocatio ad Christum, fides in Christum, justificatio per fidem propter Christum, odium injustitiæ & amor justitiæ, studium bonorum operum, resipiscentia post lapsus, invocatio in tentationibus, desiderium adventus Christi, patientia crucis, & perseverantia finalis. Atq; hæc sunt undecim media salutis, è quibus alia habent rationem causæ, alia effecti, si conferantur inter sese. Sed respectu electionis omnia habent rationem effectorum.

28. *In decreto reprobationis duo sunt actus: unus non miserendi, alter damnandi.* Ille est absolutus, id est, non habet aliam causam, quàm voluntatem Dei *Rom.* 9. hic non fit absq; intuitu peccati.

29. *A-*

29. *Actus primus & secundus in decreto electionis dicuntur ambiguè.* Et *primò* quidem denotatur actus discretionis & ordinationis. *Actus discretionis* est ipsa electio strictè sumta, qua Deus discrevit servandos à non-servandis. *Actus ordinationis* est, quo homines electi sunt ordinati ad finem & ad media, hoc est, ad gloriam & gratiam. *Deinde* actus primus interdum significat dilectionem DEO antecedentem, secundus consequentem. Illius causa extra Deum non datur; hujus, datur. *Tertiò*, actus primus significat electionem ad gloriam; secundus, electionem ad gratiam. Uterque est gratuitus. Interim præparatio gloriæ pendet à præparatione gratiæ: quia Deus decrevit nobis dare vitam æternam propter Christum, non sine causis subordinatis, ut sunt fides & sanctitas.

30. *Electio æterna est tum Christi, tum unicorum Christi, id est, sanctorum angelorum & hominum.* Electio Christi est tum personæ, tum naturæ humanæ. Illa est electa ad œconomiam salutis, seu ad officium mediatoris: hæc ad gratiam & gloriam unionis & communionis cum natura divina.

31. *Methodus docendi est synthetica, vel analytica* Illa descendit à causis ad effecta, hęc è contrario ascendit ab effectis ad causas,

sas. Utraque in hoc loco pro exigentia circumstantiarum est observanda, exemplo apostoli qui in epistola ad Romanos, postquam de justificatione hominis peccatoris pluribus disputasset, tandem in ipsam prædestinationem κατὰ τὴν ἀνάβασιν attollit. vice versa commendaturus Ephesiis dona Dei mirifica, justificationem, sanctificationem, & glorificationem, è prima salutis nostræ causa, electione gratuita, primordium disputandi capit, & ab hac κατὰ τὴν κατάβασιν se ad effecta demittit.

32. *Voluntatis DEI nulla causa superior reddi potest extra Deum: at in Deo judicium mentis est causa volitionis.* e. g. Deus elegit Petrum, non verò Judam, quia sic voluit. Voluit autem ita, quia melius hoc judicavit *Psal.* 104, *v.* 24. Nimirum in εὐδοκίᾳ Dei occulta consilii Dei ratio includitur. Itaq; voluntas Dei non est ἄλογος.

33. *Effecta reprobationis alia sunt per se, alia per accidens.* Ibi sunt desertio, induratio, &c. hîc durities, cœcitas: &c. Nimirum ut sole occidente oriuntur tenebræ, sic Deo negante suam gratiam quid nisi cœcitas & caligo in homine existit?

CAP.

Cap. VIII.

De Creatione.

1. *Creatio est prima, vel nova.* Illa describitur *Gen.*1. hæc est *Spiritualis*, quâ Deus in nobis creat cor novum *Esai.* 29.*v.*23. *vel corporalis*, quâ Deus creabit novum cœlum & novam terram. *Apocal.*21.

2. *Creatio est activa, vel passiva.* Illa est Dei *Genes.*1.*v.*1. hæc creaturæ *Genes.*2.*v.*1. *Vtraque est prima, vel secunda.* Illa est specierum, *Gen.*2.*v.*5. hæc individuorum, *Ioh.* 5 *v.*17.

3. *Creatio est immediata, vel mediata.*

4 *Nihil sive non-ens, est negativum, vel privativum.* Prius illud intelligitur, quando Deus dicitur cœlum & terram fecisse ex nihilo.

5. *Imperfectio alia est naturalis, alia moralis.* Illa est naturæ ex creatione: hæc est vitii moralis, vel artificialis. Illa etiam dicitur negativa, hæc privativa.

6. *Perfectio est competens & debita, vel non-competens & indebita.*

7. *Materia est præexistens, seu prajacens, vel coexistens, seu constituens.*

8. *Deus omnibus creaturis impressit aliquod sui vestigium, soli autem homini imaginem conspicuam.* Dico imaginem conspi-

spicuam: quia licet angeli etiam sint conditi ad imaginem Dei, tamen illa est inconspicua. Cæterùm vestigium deitatis, quod impressum est creaturis, est triplex: videl. quidditatis, qualitatis, & trinitatis. Nam omnis creatura refert aliquo modo essentiam, bonitatem, & Trinitatem Dei.

9. *Creaturæ sunt vel visibiles tantùm, vel invisibiles tantum, vel ex visibili & invisibili naturâ mistæ.*

10. *Lux est increata, vel creata: & hæc spiritualis, vel corporalis: & rursus hæc est substantialis, vel accidentalis.*

11. *Cœlum est supremum, medianum, vel infimum.*

12. *Creatio prima est productiva, vel dispositiva.*

13. *Quies est argumentum, vel fatigationis, vel perfectionis & delectationis.* Prior cadit in hominem: posterior tribuitur Deo *Gen. 2. v 2.*

14 *Deus est Pater noster jure creationis, vel redemtionis.* Sub jure creationis continetur jus conservationis. Pertinet quoque huc ista distinctio: *Deus est Pater per generationem, creationem, & regenerationem seu recreationem.* Illo modo Deus est Pater Filii ab æterno in æternum: isto est Pater totius hujus universitatis & omnium creatura-

turarum: hoc, omnium electorum.

15. *Arbor vitæ est sacramentalis, vel mystica.* Illa fuit in paradiso terrestri, hæc est in cœlesti. (*firmationis.*

16. *Status creaturæ est creationis, vel cō-*

17. *Principium creationis est partim temporis, partim causæ.*

18. Τὸ Νῦν, *id est, Nunc, sive Instans, est immobile, seu stans; vel mobile, seu fluens; & hoc est extraordinarium, vel ordinarium.*

19 *Productio in* προωτοκτισίαν *seu* παγγενεσίαν *cernitur triplex: videl.* κτίσις, ποίησις, καὶ πλάσις.

20. *Prima creatio consideratur partialiter, vel totaliter, seu particulariter, vel universaliter.* Illa facta est in instanti, hæc spatio sex dierum.

21. *Verbum* DEI *in Scripturis occurrit quadruplex: videl. generationis æternæ, & internæ, creationis, benedictionis & maledictionis, denique prædicationis.*

22. *Aliquid est ex nihilo vel immediatè, vel mediatè: seu proximè, vel remotè.*

23. *Particula* Ex *notat causam, vel terminum à quo.*

24. *Bonitas creaturæ est absoluta, vel relata: essentialis, vel accidētalis, seu gradualis.*

25. *Chaos est ethnicum seu poëticum, vel Mosaicum.*

26. *Quies est privativa, vel positiva.*

CAP.

Cap. IX.

De Providentiâ DEI.

1. *Providentia DEI est generalis, vel specialis; ordinaria, vel extraordinaria: immediata, vel mediata: efficiens, vel defectus: βιλπίωσις, vel ἐλάτ]ωσις: boni vel mali.*

2. *Auxilium Dei est generale, vel speciale.*

3. *Miracula sunt vera, vel falsa: & illa sunt vel naturæ, vel artis, vel divinæ majestatis: hæc sunt illusoria, vel ficta & ementita.*

4. *Miracula divina sunt positiva; vel privativa: immediata, vel mediata: corporalia, vel spiritualia.*

5. *Desertio, qua Deus deserit creaturam rationalem, est punitionis, castigationis, vel probationis: totalis, vel partialis.*

6. *Induratio est divina, diabolica, vel humana.* Illa est judicialis, utpote justa pœna: ista & hæc est moralis, utpote peccatum. De excæcatione, seductione, desertione, traditione in reprobum sensum, &c. idem est judicium.

7. *Visitatio divina est paterna, vel judicialis.* Illa est, quando Deus nos visitat beneficiis; hæc, quando judiciis.

8. *Pœna*

8. *Pœna divina est manifesta, vel occulta.*

9. *Permissio divina est rerum bonarum, vel malarum.*

10. *Gubernatio divina est efficiens vel permittens*: Illa dicitur συνέργεια κατ' ἐνέργειαν, hæc συνέργεια κατὰ συγχώρησιν.

Deus est in creatura vel ὑποστατικῶς tantùm, vel etiam ἐνεργητικῶς, *vel denique* ὑπερφυϊκῶς, ut in Christi carne.

12. *Annihilatio est vel verè, vel quasi.* Illa est opus solius Dei: hæc etiam tribuitur creaturæ.

13. *Permissio est voluntaria, vel coacta: coniuncta cum directione, seu operosa, vel seiuncta à directione, seu otiosa.* Permissio divina, quâ permittit peccatum, semper est conjuncta cum libentiâ seu volentiâ & efficientiâ, hoc est, semper est voluntaria & directiva. Confer cum duabus seqq. distinct.

14. *Voluntas est effectionis, approbationis, permissionis, vel directionis.*

15. *Efficientia est influentia, permissionis, vel directionis.*

16. *Præsidentia est moralis, vel iudicialis.* Posteriori modo Deus præsidet malis creaturarum voluntatibus.

17. *Gubernatio peccati est circa initium ipsius*, putà impeditio vel permissio, administra-

nistratio argumentorum & occasionum, & concursus cum actu: *vel circa progressum*, ut est directio & determinatio: *vel circa consummationem*, ut est punitio, vel remissio.

18. *Pœna peccati est temporalis, vel aeterna: spiritualis, vel corporalis: angelorum vel hominum: electorum, vel reproborum: deniq; τιμωρία, λύτρωσις, δοκιμασία, παιδεία, vel μαρτύριον.*

19. *Privatio gratiæ est gratia habitualis, vel assistentis.*

20. *Pœna peccati est vel pœna tantùm, vel pœna & peccatum simul.*

21. *Malum est morale, vel medicinale.* Illud est peccatum; hoc, castigatio Dei paterna.

22. *Deus est servator vel communiter*, omnium, *vel singulariter*, fidelium.

23. *Tentatio est perditionis, vel probationis. Et illa est desertionis, vel punitionis.*

24. *Deus inducit in tentationem negativè, vel positivè.* Negativè: deserendo hominem. Positivè: permittendo ipsum libidini Satanæ, objiciendo varias occasiones, &c.

25. *Deus præcipit malum non moraliter, sed judicialiter*: ut quando præcepit Semejo, ut malediceret Davidi. Et hoc quoque sensu Deus dicitur immittere efficaciam erroris.

26. *Deus creaturas constituit & destituit non per motum, sed per nutum.*

Cap. X.

De Angelis.

1. NOmina *angelorum sunt communia, vel propria. Illa sunt vel naturæ*, ut Spiritus, *vel officij, ut angelus: hæc sunt bonorum, vel malorum angelorum.* Et utraq; sunt vel naturæ, ut Spiritus puri & impuri, vel officii & studii, seu actionis, ut vigiles, Satan. *Deinde nomina angelorum sunt ἐγγεγραμμένα, seu divina, vel ἀγγεγραμμένα, seu humana.*

2. *Cognitio angelorum est matutina, meridiana, vel vespertina.* Illa est, qua cognoscunt res creatas in λόγῳ, id est, in Christo: ista, qua cognoscunt divinam essentiam: hæc, qua cognoscunt res in propria specie.

3. *Angeli boni considerantur quantum ad essentiam & œconomiam.* Priori modo sunt à corporibus liberi: Posteriori modo possunt assumere corpora pro ratione officii, quod Deus ipsis injungit.

4. *Diabolus est Spiritus malus, ratione qualitatis & defectionis: est Spiritus bonus, ratione substantiæ & creationis.* Vel, ut Gregorius *lib. 2. moral. cap.* 10. Job. ait: Satan est Spiritus Domini per licentiam justæ pote-

potestatis: malus verò per desiderium injustæ voluntatis 1. *Sam.* 16 *v.* 16. ubi diabolus dicitur Spiritus Dei malus.

5. *Angelus est increatus, vel creatus.* Ille est Jesus Christus: hic est bonus, vel malus.

6 *Hierarchia est angelica, sive Seraphica, vel humana, eaq; quadruplex.* Vide infrà c. 15. dist. 28.

7. *Vnio alia est per se & naturalis, sive substantialis,* quomodo anima & corpus uniuntur in homine; *alia per accidens, seu accidentalis,* quomodo angelus unitur corpori in quo apparet.

8. *Numerus angelorum est infinitus κατ' ἰδέας; non verò in se.*

9. *Angelorum scientia est naturalis, experimentalis, vel revelata.*

10. Καρδιογνωσία *est immediata & infallibilis, vel mediata & conjecturalis.* Illa propriè, hæc improprie dicta.

11. *Objectum intellectus bonorum angelorum est directum, vel indirectum.* Illud est solus Deus: hoc, res extra Deum.

12. *Apparitio bonorum angelorum fit per* ἔκστασιν, *vel* ὄνειρα. Illa fit vigilantibus, hęc dormientibus vel in ecstasin raptis.

13. *Draco est naturalis, vel infernalis, seu antiquus.* Ita & serpens.

14. *Angeli tum boni tum mali ex officiis &*

objectis eleganter distinguuntur: putà quòd præsint & prosint vel obsint politiæ, ecclesiæ, familiæ, conjugio, &c. quod virtutes vel vitia inspirent. Hinc illa elegantissima apud Germanos vocabula: **Kirchenengel / Regentenengel / Haußengel / Kirchenteuffel / Eheteuffel / Geitzteuffel** / &c.

15. *Prædictio futurorum est immediata & infallibilis, vel mediata, & hæc infallibilis & ἐπιστημονικὴ vel fallibilis & τοχαστική.*

16. *Angeli habent terminos essentiæ, non quantitatis.*

17. *Angeli sunt in loco, non per circumscriptionem, sed per definitionem.*

18. *Sermo angelorum est partim internus, seu νοερὸς, partim externus, seu ἐξαγγελτικὸς: uterq; spiritualis.*

19. *Dona angelorum ex creatione alia sunt inseparabilia, alia separabilia.* Idem est judicium de ipsorum excellentiâ.

20. *Angeli boni serviunt Deo, tanquam servi domino: electis hominibus, tanquam legati Dei, & ipsorum conservi, fratres, & amici.*

21. *Angeli boni operantur per φύσιν, vel συγκατάβασιν.*

22. *Cultus angelorum bonorum est moderatus, vel immoderatus.*

23. *Satan habet infinitum nocendi affectum, sed non effectum.*

CAP.

CAP. XI.

De Statu integritatis.

1. *STatus hominis est innocentiæ seu integritatis, peccati seu miseriæ, gratiæ, vel gloriæ.*

2. *Homo est animalis, vel spiritualis* 1. Corinth. 2. v. 14. 15.

3. *Imago Dei est vel substantialis, in Christo, vel accidentalis, in primo homine, eaq; natura, vel gratia.* Illa fuit inseparabilis, hæc separabilis. *Deinde imago Dei est inconspicua, in Christo & angelis: vel conspicua, in homine.*

4. *Adam erat immortalis vi fœderis creationis, non verò vi principij alicujus supernaturalis.*

5. *Corpus animale est mortale, vel immortale.* Corpus Adami in statu innocentiæ posteriori modo erat animale. Nam ipsius temperamentum erat æquale ad pondus; cujusmodi temperamentum auro inesse experimur.

6. *Gratia Dei gratum faciēs est vel gratis dans, vel gratis data.* Illa est æterna, puta benevolus Dei affectus: hæc est temporaria, eaque vel ante lapsum, vt erat justitia originalis; vel post lapsum, ut est justitia Christi per fidem nobis imputata.

7. *Iustitia, sapientia & sanctitas primi hominis erat originalis, vel actualis.*

8. *Adam acceperat gratiam primam, sed non secundam.* Illa est, qua possimus, si velimus, non peccare: hæc, qua non solùm possimus, sed etiam velimus non peccare. Illa convenit statui creationis: hæc statui confirmationis.

9. *Iustitia originalis erat naturalis nō ratione principij, sive causæ, sed ratione subjecti, seu lege creationis.*

10. *Adā consideratur vel ut persona singularis vel ut radix universi generis humani.*

11. *Imago Dei in homine protoplasto consistebat principaliter in anima, minùs principaliter in corpore: totaliter & adæquatè, in toto homine partialiter in anima & corpore: in essentia & proprietatibus essentialibus inseparabiliter, vel in eminentia & dotibus accidentalibus separabiliter.*

12. *Imago* DEI *in homine consideratur quātum ād essentiam, reliquias, instaurationem, vel eminentiam.* Instauratio est inchoata, vel consummata. Eminentia est vel ratione status integritatis, & gloriæ: vel ratione gradus in viro & fœmina.

13. *Labor manuum est suavis, vel molestus.*

14. *Senium est vegetum, vel debile.*

15. *Gratia Dei gratum faciens est æterna, vel*

vel temporaria. Illa est gratis dans, ut benevolus Dei affectus: hæc est gratis data, eaque vel ante lapsum, ut justitia originalis; vel post lapsum, ut justitia Christi nobis imputata.

16. *Gratia Dei sufficiens est talis vel simpliciter, vel secundùm quid.* Illa ratione actus & eventus, hæc ratione potentiæ.

17. *Gratia Dei est indebita, quantum ad causam impellentem primam: etsi possit esse debita vi fœderis* Ibi enim Deus ex gratia se constituit debitorem.

18. *In primo homine jam creato erat potentia contradictionis, adeoq; potentia peccandi, non proxima, sed remota.*

19. *Primus homo acceperat satis facultatis, etsi non sat voluntatis.* Poterat enim stare, si vellet: sed non habebat velle ut posset; quia hoc reservabatur loco præmii.

20. *Mutabilitas est defectus naturalis, vel culpabilis* Priori modo protoplasti fuerunt conditi mutabiles.

21. *Homo fit vel ex luto, ut Adam: vel ex homine, eoq; vel mare tantùm, ut Eva; vel mare & fœmina, ut nos; vel ex fœmina tantùm, ut Christus: vel denique ex pulvere sui corporis, ut in resurrectione carnis.*

22. *Imago Dei & vestigium Dei differunt ut majus & minus.*

Cap. XII.

De Peccato, ubi & de scandalo.

1. *Peccatum est natura* (nempe particularis) *artis, vel moris:* & hoc est considerationis theologicæ.

2. *In peccato est materiale, & formale.* Et hoc est vel principium formale, ut ἀνομία, vel effectum formale, ut reatus.

3. *Miseria est culpa, vel pœna.* Illa etiam dicitur vitii, hæc conditionis. Eâdem ratione dividitur *malum.*

4. *Pœna peccati est sensus, vel damni.* Illa est afflictio animæ, vel corporis: hæc est nuda privatio boni absque inflictione mali. *Deinde pœna peccati consideratur ut inest impiis, electis, vel Christo.*

5. *Reatus est culpa, vel pœna.*

6. *Afflictio est divina, vel humana: ordinaria, vel extraordinaria: publica, vel privata: animi, corporis, vel bonorum fortunæ: diuiq; punitionis, castigationis, vel probationis.*

7. *Peccatum consideratur vel quâ peccatum est, vel qua habet rationem boni, idque dupliciter: primò, quatenus est qualitas vel actus; deinde, quatenus à Deo dirigitur.*

8. *Pœna peccati consideratur ratione justitiæ Dei, & meriti seu culpæ in homine.* Priori mo-

ri modo habet rationem boni; posteriori, mali.

9. *Totus homo generatur à parentibus: at non totum hominis.* Priori modo nos fuimus in lumbis Adami & Evæ.

10. *Propagatio peccati originalis fit per modum generationis & imputationis.*

11. *Anima hominis consideratur ratione essentiæ, vel informationis:* seu, consideratur quatenus est Spiritus, vel quatenus est forma.

12. *Peccatum est omissionis, vel commissionis: per se, vel per accidens: mortale, vel veniale: primum, vel ortum, & hoc originale, vel actuale: personale, vel universale: internum, vel externum: voluntarium, vel involuntarium: spirituale, vel carnale: infirmitatis, vel malitiæ: ad mortem, vel non: clamans, vel non: capitale, vel non: manifestum, vel occultum: commune, vel proprium: grave, vel leve: regnans, vel non-regnans: conscientiam vastans, vel non: mortuum, vel vivens: remissibile, vel irremissibile: actuale, vel habituale: affectatum, vel non: ignorantiæ, vel scientiæ: inhærens, vel imputatum.*

13. *Scandalum est internum, cùm quis seipsum scandalizat* Matth. 5. v. 29. 30. *vel externum, & hoc est magnum, vel parvum: per se, vel per accidens: publicum, vel privatũ: universale, vel particulare: doctrinæ, vel*

vitæ, seu theoreticum vel practicum: directum vel indirectum, seu de industriâ datum vel non: simplex, vel mixtum, & illud datum seu activum, vel acceptũ seu passiuum. Scandalum datum dicitur pusillorum & infirmorum: acceptum, Pharisæorum.

14. *Culpa est in foro divino, vel humano: & hæc est lata, levis, vel leuissima.*

15. *In primo hominis peccato oportet distinguere, quid ille primò spectaverit, & quid primò fecerit.*

16. *In peccato originis est malum imputatum videl. apostasia, & malum inhærens, puta corruptio.*

17. *Status peccati est universalis, vel particularis.* Priori modo omnes homines sunt in statu peccati; posteriori, soli reprobi.

18. *Actio Dei circa peccatum est negativa, vel positiva.* Illa est negatio gratiæ: hæc permissio, oblatio occasionum, ordinatio vitiosi actus, ejusque determinatio vel exterminatio, denique remissio vel punitio.

19. *Peccatum est aliquid privatiuum, ratione defectus: aliquid positivum, ratione actus, vel habitus mali.* Seu peccatum ratione formalis sui est mera privatio, quippe ἀνομία καὶ ἀταξία: secus, si spectetur ipsius materiale, quod est qualitas vel motus, isque activus, vel passivus.

20. *Impu-*

20. *Imputatio primi peccati hominis nititur partim naturali cognatione, partim stipulatione fœderis creationis.*

21. *Peccatũ tollitur vel ne sit, vel ne obsit.*

Cap. XIII.

De Libero arbitrio.

1. *Libertas est perfecta, vel imperfecta.* Illa est, qua quis est liber ab omni coactione, servitute, & miseria: hæc est qua quis est liber quidem à coactione, sed non à servitute & miseria.

2. *Libertas est cõtradictionis, vel cõtrarietatis.* Illa ẽt dicit exercitii, hęc specificationis.

3. *Volũtas est vel elective, vel inconsulta,* quæ dicitur voluntas per causã. Ibi præcedit deliberatio: hîc est impetus incõsultus.

4. *Voluntas consideratur secundùm speciẽ, seu naturam, vel secundùm operationem.* Illa semper manet eadem, hæc variat.

5. *Libertas est vel in subjecto, vel ad objectũ.* Illa est in Deo, angelo & homine: hæc est ratione unius objecti, vel plurium: item ratione objecti moralis, & spiritualis.

6. *Libertas est vel juris, vel à servitute, vel à coactione, vel à necessitate.* Primam habet solus Deus: secundam habent beati Spiritus: tertiam & quartam habet voluntas quælibet. Nam voluntas & sponte facit quod facit, & ex intrinseca sua potentia

determinat se ipsam liberè, ad eliciendum suum actum.

7. *Gradus regenerationis est remissus, vel excellentissimus.* Ille est hujus vitæ, hic futuræ. Ibi homini regenito contraria insunt, videl. caro & spiritus: hîc nihil contrarii potest homini inesse, & proinde liberum arbitrium est ad bonum tantùm.

8. *Liberum arbitrium est vel ad bonum tantùm*, ut in Deo per naturam, in beatis angelis & hominibus per gratiam: *vel ad malum tantùm*, ut in damnatis angelis & hominibus: *vel ad bonum & malum simul*, ut in hominibus in hâc vitâ. *Est itaque alia libertas determinata ad unum, alia indeterminata seu indifferens ad opposita.*

9. *Libertas est naturæ, gratiæ, vel gloriæ.*

10. *Libertas est vel mentis, vel voluntatis.* Illa est respectu rerum, quæ cadunt sub deliberationem: hæc respectu rerum, quæ cadunt sub electionem.

11. *Ratio hominis est theoretica, vel practica.*

12. *Aliquid est possibile e homini vel in se ex puris naturalibus creato, vel per gratiam Spiritus sancti.* Est itaque duplex synergia seu concursus hominis cum actione Dei: videl. synergia naturæ & gratiæ, de qua posteriori apostolus 1. *Cor.* 3. *v.* 9.

13. *Libe-*

13. *Liberum arbitrium considerat quãtum ad essentiam, vel eminentiam: seu ratione essentialis proprietatis, vel virium: sive, quantum ad naturam & gradum.*

14. *Actus conversionis est primus, vel secundus.* Ibi voluntas hominis habet se purè passivè: hîc activè, quatenus videl. acta à Spiritu sancto agit & ipsa.

15. *Quod est liberum per naturam, potest esse servum propter miseriam cui subjacet.*

16. *Liberum hominis arbitrium non est potentia simpliciter activa, sed mixta, hoc est, partim activa, partim passiva.*

17. *Necessitas est interna, vel externa.* Illa naturalis, hæc adventitia. Posterior pugnat cum libertate, quatenus est coactiva: prior, quatenus excludit actum voluntatis.

18. *Determinatio voluntatis est interna, vel externa. Illa fit à ratione practica, hac à Deo vel creatura intelligente. Deinde determinatio voluntatis est physica, vel moralis.*

19. *Natura liberi arbitrij est in eo, quod voluntas est libera partim à necessitate internâ, partim à coactione.*

20. *Gradus liberi arbitrij est supremus*, in Deo; *medius*, in angelis bonis & malis, quorum illi ad bonum tantum, hi ad malum tantum feruntur: *vel infimus*, in homine, secundum quatuor status.

CAP. XIV.

De Conjugio.

1. COnjugium est carnale, vel spirituale. Ephes. 5.

2. *Prohibitio graduum consanguinitatis & affinitatis est divina, civilis, vel canonica.*

3. *Dispensatio in gradibus consanguinitatis & affinitatis est legitima, vel illegitima.*

4. *Aliquis est Pater & Filius vel naturaliter*, seu generatione: *vel legaliter*, quo sensu aliquis dicitur pater ætate, cura, affectu, adoptione, &c. & filius, ætate, adoptione, affectu, institutione, successione, &c.

5. *Castitas est virginalis, conjugalis, vel vidualis.*

6. *Repudium & diuortium est necessarium, vel temerarium: juris diuini, vel humani: tolerationis, vel approbationis.*

7. *Polygamia, adeoq; & bigamia, est successiua, vel simultanea: tolerationis, vel approbationis.*

8. *Nuptiæ sunt primæ, vel secundæ, vel tertiæ, &c.*

9. *Linea in arbore consanguinitatis & affinitatis est recta, vel transversa.* Illa est ascendens, vel descendens: hæc collateralis.

10. *Adul-*

10. *Adulterium est simplex, vel compositum, sive duplex.* Illud est ex parte viri, vel fœminæ tantùm: hoc est ex parte utriusque.

11. *Sponsalia sunt de præsenti, vel futuro: clandestina, vel publica.*

12. *Conjugium est ratum vel consummatum.*

13. *Consensus contrahentium conjugium est liber, vel extortus: evidens & clarus, vel æquivocus: plenus, vel non: absolutus, vel conditionalis.*

14. *In contrahendis sponsalibus contingit error personæ, fortunæ, conditionis, vel qualitatis.*

15 *Cognatio est vera, vel ficta:* & hæc dicitur nasci ex baptismo inter susceptorem, quem vocant, & susceptum.

16. *Conditiones in contrahendis nuptiis sunt possibiles, & honestæ: vel impossibiles & inhonestæ.*

17. *Consensus parentum circa nuptias liberorum est antecedens vel subsequens.*

18. *Honestas est moralis, vel civilis. (tima.*

19. *Desertio conjugis est malitiosa, vel legi-*

20. *In conjugio sunt duo: ordinatio Dei, & inordinatio carnis.* Illa est affectus mutui, hæc defectus vitiosi.

21. *Consensus parentum est de necessitate conjugij non simpliciter, sed secundùm quid.*

22. *Impe-*

22. *Impedimenta conjugij sunt legitima, vel illegitima: & hæc vel humanitùs inventa, vel superstitiosa.*

23. *Ratio supputandi gradus cognationis & affinitatis est civilis, vel canonica.*

24. *Conjugium non est contractus simpliciter civilis, sed mixtus.* Itaque causæ matrimoniales partim ab ecclesiasticis, partim à politicis judicibus decidi debent.

25. *Panis quotidianus est partim satietatis, partim sanitatis, partim tranquillitatis.* Quatenus videl. dona Dei temporalia possidemus, & illis utimur fruimur ad satietatem, cum sanitate, & in pace.

26. *Impuritas est vera, vel apparēs, essentialis, vel accidētalis: naturalis, vel pœnalis.* Impuritas, quæ tribuitur conjugio, aut est apparens, aut accidentalis, aut pœnalis. De molestiâ vitæ conjugalis idem est judicium.

27. *Conjugium est perfectum, seu æquiparantiæ: vel imperfectum, seu disquiparantiæ.* e.g. fidelis cum infideli, jucundi cum morosо, &c.

28. *Conjugium spectatur in idea, vel subjecto.*

29. *Liberi aut sunt adhuc sub potestate patria; aut sunt exemti.*

30. *Causa polygamiæ est extraordinaria, non verò ordinaria: & illa vel V. vel N. T.*

31. In

31. *In conjugio spectantur τὰ ἀναγκαῖα καὶ ἐκτικά.* Illa sunt necessaria, hæc honoraria.

32. *Conjugium est pactatum, vel turbatum.*

CAP. XV.

De Magistratu.

1. *Magistratus est legitimus, vel illegitimus.* Ille est tum Deus, Jehova Zebaoth, *Psal.* 24. tum est homo *Rom.* 13, hic est tum diabolus, Deus hujus seculi, tum tyrannus.

2. *Magistratus est ecclesiasticus, vel politicus seu civilis: & uterque superior vel inferior.*

3. *Magistratus consideratur abstractè & in idea, vel concretè & in subjecto.* Ibi attenditur ordo divinitùs sancitus, hîc persona.

4. *Magistratus est monarchicus, aristocraticus, vel democraticus.*

5. *Ius regium est verum, vel usurpatum: moderatum, durum, vel tyrannicum.*

6. *Vindicta est publica, vel privata.* Illa est legitima, eaque tum Dei, tum magistratus: hæc, illegitima. Sub publicâ continetur illa, quæ dicitur quasi publica.

7. *Tyrannus est vel exercitio vel absque titulo.* 8. *Sor-*

8. *Sortes sunt licitæ, vel illicitæ.* Illæ sunt ordinariæ, seu politicæ, eæque tum consultoriæ, tum distributivæ; vel extraordinariæ, seu divinæ: hæ sunt divinatoriæ, seu manticæ.

9. *Homicidium est procuratum, vel perpetratũ: immediatum, vel mediatum: justum, vel injustum: voluntarium, vel involuntariũ seu casuale: simplex, vel compositum: pœnale, vel non: manifestarium, vel occultum.*

10. *Bellum est justum, vel injustum: defensivum, vel offensivum, seu vindicativum, sive aggressivum.*

11 *Dèfensio sui ipsius est judicialis, vel extrajudicialis; & hæc vel in bello, vel in casu improviso, eaq; conjuncta cum moderamine inculpatæ tutelæ, vel non.*

12. *Dispensatio, sive relaxatio legis, est legitima, vel illegitima.*

13. *Iura majestatis & regalia sunt legitima, vel illegitima: seu, sunt vera, vel usurpata.*

14. *Talio est Pythagorica, vel Mosaica.* Hæc est licita, illa non item.

15. *Pœna irrogatur juxta ἀκριβοδίκαιον, vel ἐπιείκειαν.*

16. *Asyla sunt Levitica, vel politica.*

17. *Ius est naturæ, gentium, divinum, civile, canonicum, vel municipale.*

19. *Iudicium est legitimum, vel illegitimum:*

num: publicum, vel privatum: civile, vel ecclesiasticum.

19. Iudex est ordinarius, vel extraordinarius: competens, vel incompetens: supremus & inappellabilis, vel subordinatus & appellabilis: ecclesiasticus, vel secularis.

20. Causa est civilis, vel criminalis: fori civilis, vel ecclesiastici, vel utriusque.

21. Tortura est moderata, vel immoderata: tempestiva, vel intempestiva.

22. Subjectio est mutua, vel non-mutua: Sic & imperium, seu jurisdictio.

23. Autonomia est moderata, vel immoderata.

24. Coactio est tyrannica, vel persuasoria.

25. Status reip. est quantitatis, vel qualitatis: pacatus, vel turbatus: perfectus, vel imperfectus, & utroque ratione essentiæ, vel eminentiæ.

26. Virtus magistratus est vel viri, vel officij.

27. Princeps est solutus legibus purè civilibus: sed non item lege naturæ, divina, & civili fundamentali.

28. Hierarchia inter homines est quadruplex: œconomica, politica, scholastica, & ecclesiastica Alias dicuntur status & ordines vitæ humanæ, in quibus trierarchia & ἀπειρία accuratè debent distingui.

29. Officium magistratus est architectonicum,

cum, seu ἡγεμονικὸν, vel ministeriale.

30. *Qualitates personarum sunt interna, vel externa.* Illæ sunt necessariò spectandæ in electione, vocatione, & depositione, itemque in judicio: hæ non item. Hinc prosopolepsia alia est licita, seu bona, alia illicita, seu mala.

31. *Principes in Scriptura figurantur per bestias non ratione status, sed ratione suivitij, & afflictionis ecclesiæ.*

CAP. XVI.

De Lege & Evangelio.

1. *Lex est archetypa, vel ectypa.* Illa est ipsa Dei sanctitas: hæc illius est imago, & est perpetua. vel certi temporis, seu est juris immutabilis, vel mutabilis.

2. *Lex est generalis, vel specialis.*

3. *Lex est operum, vel fidei.* Rom. 3. 27.

4. *Lex est scripta seu positiva, vel non-scripta.* Hæc distributio aliter accipitur à theologis & philosophis, aliter à Judæis.

5. *Lex est divina, vel humana.* Lex divina est pura, eaque moralis, judicialis, vel ceremonialis: aut mixta seu composita.

6. *Mandata, promissiones & comminationes sunt legalia, vel evangelica.*

7. *Objectum evangelij est indefinitum,* ut omnes

omnes vocati : *vel definitum* , ut soli credentes. *Deinde promissiones evangelij sunt universales ratione temporum, locorum, omnis generis hominum, & denique omnium electorum.*

8. *Præcepta decalogi sunt affirmativa, vel negativa.*

9. *Vocabulum* Lex Dei *accipitur latè vel strictè.* Priori modo significat totam Scripturam: posteriori opponitur evangelio, & ita hîc accipitur.

10. *Typi sunt publici*, ut terra Canaan, Pascha, sacerdotes & sacrificia V. T. *vel privati*, ut vellus Gideonis *Iud. 6. Deinde sunt communes*, ut circumcisio externa est typus circumcisionis internæ : *vel proprij*, ut Melchisedec fuit typus Christi. *Denique typi sunt V. vel N. T.* Ibi sunt variæ figuræ, ceremonię, personæ, res, actiones : hîc sunt sacramenta N. T. ut baptismus est typus respondens diluvio, panis & vinum in eucharistiâ sunt typi corporis & sanguinis Christi.

11. *Tempus legis distinguendum est à tempore gratiæ.* Vide cap. seq.

12. *Mandata Dei sunt expressa, vel occulta.* Illa sunt externa, & promulgantur : hæc sunt interna, & inspirantur.

13. *Promissionum tria sunt genera in Scripturis : videl. promissio fœderis operum*, sub con-

conditione obedientiæ perfectæ: *promissio fœderis gratuiti*, sub conditione fidei: & *promissio particularis, subserviens fœderi gratuito*, sub conditione operum fidei seu gratiæ.

14. *Abrogatio legis est totalis, vel partialis: legitima, vel illegitima: vera, vel imaginaria.*

15. *Lex obligat conscientiam vel primo, per se & immediatè, vel secundariò, per accidens & mediatè.*

16. *Narratio est legalis, vel evangelica.*

17. *Narratio est didascalica, vel prophetica, vel historica, vel laudativa: item absoluta, vel conditionalis.*

18. *Præcepta, interdictiones, promissiones & comminationes sunt categoricæ seu absolutæ, vel hypotheticæ seu conditionales: & hæ habent conditionem expressam, vel subintellectam.* Deinde *sunt perpetuæ, vel temporariæ; communes, vel singulares, sive personales.*

19. *Prædictio divina facta est per oracula, typos vel visiones.*

20. *Vaticinia divina sunt vel absoluta, vel typica.*

21. *Mandata Dei sunt practica, vel parabolica & typica.* Illa de operando, ut in decalogo: hæc de significando & loquendo, ut *Hos.* 1. v. 2. *Actor.* 10. v. 14.

22. *Præ-*

12. *Præcepta decalogi sunt purè moralia, vel habent aliquid ceremoniale admixtum.*

13. *Mandatum Dei est generale, vel speciale: ordinarium, vel extraordinarium.*

14. *Lex æterna dicitur latiùs, vel pressiùs. Illo modo complectitur legem naturæ: hoc modo est lex archetypa in mente Dei.*

15. *Vis legis est directiva, vel coactiva.*

16. *Lex est vetus, vel nova seu gratiæ:* & hæc est de sacramentis N.T.

17. *Vsus legis cernitur in statu innocentiæ, miseriæ, gratiæ, & gloriæ.*

CAP. XVII.

De Fœdere naturæ & gratiæ.

1. FOEdus Dei cum homine est naturæ, vel gratiæ. Illud dicitur creationis, operum, & legale: hoc, evangelicum.

2. *Fœdus evangelicum est vetus, vel novum.*

3. *In fœdere evangelico distinguenda sunt substantialia & accessoria: seu essentia, & œconomia.*

4. *Fœdus est humanum, vel divinum: & hoc est commune, vel proprium.* Fœdus commune est sanctio divina respectu omnium creaturarum, de servandis vicibus tem-

tempestatum anni, dierum, noctium, sementis, ac messis. *Gen.8.v.22.c.9. v.15.ler.33.v.20.* Fœdus proprium respicit homines: estque naturæ, vel gratiæ.

5. *Obsignatio fœderis gratia est interna, vel externa.* Illa fit per testimonium Spiritus sancti & conscientiæ: hæc per sacramenta.

6. *Modus fœderis gratia variat respectu electorum infantum & adultorum: item ratione ecclesiæ V & N.T.*

7. *Magnitudo & amplitudo gratiæ non consistit in quantitate extensivâ seu numeri: sed in quantitate intensiva, seu virtutis.*

8. *Fœdus vetus dicitur ambiguè.* Aut enim significatur eo nomine fœdus naturæ, seu primævum; aut fœdus gratiæ, prout administratum fuit in V. T. Similiter *fœdus novum* aut significat fœdus gratiæ, aut administrationem fœderis gratiæ in N.T. Hinc patet, quo sensu fœdus vetus & novum dicantur differre nunc substantiâ, nunc circumstantiâ.

9. *Fœdus naturæ consideratur tribus modis: videl. ut excellenter institutum,* Gen.1. *turpiter violatum,* Gen.3. *& solenniter repetitum,* Exod.20.

10. *In fœdere naturæ & gratiæ spectatur Dei beneficium, & hominis officium.*

11. *Fœdus gratiæ spectatur quantum ad pro-*

promulgationem, & applicationem: seu, ratione vocationis externæ, & ecclesiæ visibilis, vel ratione vocationis internæ, & ecclesiæ invisibilis. Priori modo hypocritæ etiam dicuntur fœderati Dei; posteriori, non nisi electi. Pertinet huc distinctio, quòd alii sint in fœdere, alii de fœdere.

12. *Fœdus gratiæ, adeoque evangelium, fuit vel nudè propositum in V. T. vel variis sacrificiis typisque vestitum & adumbratum.*

13. *Vsus fœderis gratiæ, atque adeo etiam evangelij, est per se, vel per accidens.* Per se: ut sit odor vitæ ad vitam. Per accidens: ut sit odor mortis ad mortem.

14. *Conditio fœderis gratuiti est partim fides, partim obedientia evangelica, seu vitæ sanctimonia ex fide in Christum profectâ.*

15. *Promissio fœderis gratuiti, adeoq; evangelica, est catholica ratione subjecti, & objecti.* Subjectum recipiens sunt omnes credentes in V. & N. T. objectum est ablatio omnis mali, & collatio omnis boni in Christo, per Christum & propter Christum.

16. *Status seu periodus V. T. consideratur quãtum ad initium, vigorem & inclinationem:* & hæc iterum spectatur quantum ad protasin sub Johanne Baptistâ, epitasin in morte Christi, & catastrophen in exci-

dio Hierosolymorum à Daniele prædicto. Hinc epocha N. T. & abrogatio legum ceremonialium consideratur ratione initii, progressus, & finis.

17. *Pædagogia V. T. fuit obscura, onerosa & operosa quantum ad umbras legales, clara & facilis, quantum ad lumẽ evangelij.* Interim claritas & facilitas fuit longè minor, quàm in N. T.

18. *Ceremoniæ V. T. considerantur ut vivæ*, ante passionem Christi, *vel mortuæ, sed nondum mortiferæ*, post Christi passionem usque ad excidium urbis per Titum: *vel ut mortuæ & mortiferæ*, ut ab illo tempore.

Cap. XVIII.

De Christo.

1. *Attributa & operæ Christi sunt vel divina, vel humana, vel θεανδρικὰ*, quæ etiam dicuntur œconomica.

2. *In doctrina de Christo oportet distinguere nomen abstractum, & concretum.* Illud est nomen naturæ; hoc, personæ.

3. *Totum Christi, & totus Christus recte distinguuntur.*

4. *Communicatio in Christo alia est idiomatum, alia donorum.*

5. *Nativitas Christi est propriè dicta, seu essen-*

essentialis, eaque alia ab aterno, alia in tempore: vel impropriè dicta, seu spiritualis, qua Christus nascitur in cordibus nostris.

6. *Status Christi est exinanitionis, vel exaltationis.* Alii fic malunt: Status Christi est perpetuæ innocentiæ, temporariæ miseriæ, vel æternæ gloriæ.

7. *Λύτρον Christi consideratur quantum ad magnitudinem pretij sive sufficientiam, & applicationem seu efficientiam*

8. *Obedientia Christi est activa, vel passiva.* Et illa est vel personæ Christi, vel servitutis legalis. Prior non ingreditur justificationem nostri coram Deo; posterior secus habet.

9. *In Christo distinguere oportet esse personæ, & esse mediatoris.*

10. *Mediator est conciliationis, unionis, & confirmationis, vel recõciliationis & reunionis.* Priori modo Christus est mediator bonorum angelorum, posteriori hominum electorum.

11. *Ignorantia est pura negationis, vel pravæ dispositionis.* Illa est naturæ finitæ, & locum habuit in humana Christi natura: hęc est officii. *Deinde ignorantia est juris, vel facti.* Illa in Christo non fuit: hæc fuit.

12. *Defectus est culpabilis, seu damnabilis & detestabilis, vel miserabilis: & hic naturalis, vel personalis.* In Christi

carne fuerunt defectus seu infirmitates miserabiles naturales. Pertinet huc distinctio Damasceni inter defectus ἀλόγιστα καὶ ἀλόγιστος.

13. *Per se subsistere est actus substantiæ, vel personæ.* Prior modo humana Christi natura per se subsistit : posteriori non item.

14. *Totus Christus est ubiq; : at non totum Christi.*

15. *In Christo oportet distinguere essentiam, & œconomiam.*

16. *Iustitia Christi est essentialis*, seu divina; *originalis*, seu habitualis, sive humana; *vel actualis*, seu moralis, eaque posita in obedientiâ tum activâ, tum passivâ.

17. *Humana Christi natura est nobis similis ratione essētiæ, & infirmitatis in statu exinanitionis : dissimilis ratione hypostasis, & majestatis seu gloriæ in statu exaltationis.*

18. *Regnum Christi est essentiale, vel œconomicum.* Illud cum Patre, & Spiritu S. obtinet in omne ævum : istud tradet Patri in fine seculi. 1. *Cor.* 15. *v.* 24. Illud dicitur naturale, & universale : hoc donativum, & dispensativum.

19. *Functio officij Christi alia est generalis, alia specialis.* Prior spectat universum genus humanum : posterior posita est in prædicatione evangelii, & confirmatione doctri-

doctrinæ per miracula. Et hæc attinebat speciatim Judæos *Matth* 15. *v.*24.

20. *Effecta unionis personalis in Christo sunt communia, vel propria.* Communia sunt communicatio idiomatum, communio officii, & communio cultus. Proprium effectum est communicatio donorum, seu ditatio humanæ naturæ. In his verò omnibus manent naturæ distinctæ essentia & gradu.

21. *In Christo est forma Dei, & forma servi.* Philip. 2.

22. *Christus distinguitur à Patre duobus modis: persona, & œconomia.*

23. *Descensus ad inferos est localis, vel virtualis: secundùm naturam, vel œconomiam: secundùm substantiam, vel œconomiam.*

24. *In Christo est ἄλλο καὶ ἄλλο, id est, aliud & aliud, sed non ἄλλος καὶ ἄλλος, id est, alius & alius.*

25. *Christus est aliter ex Patre, aliter ex virgine, secundum naturam: sed non est alter ex Patre, alter ex virgine, secundùm personã.*

26. Mediatio *Christi alia est* ὑποστατικὴ, *substantialis,* puta conjunctio duarum naturarum ad constituendum personam mediatoris: *alia* ἐνεργητικὴ, *per operationem,* seu *actualis,* quæ perficitur certis gradibus. Nam Christus est arbiter, internuncius, intercessor, sponsor & rex.

27. *Quidquid Christus habet id habet per naturam, vel per gratiam. Gratia est unionis vel habitualis, seu unctionis.*

28. *Christus dicitur mediator, tum qua medius, tum qua medians.* Est medius personâ, medians officio.

29. *Majestas & cultus Christi est vel ratione ὑσίας τοῦ λόγου, vel ratione οἰκονομίας.* Ibi Christus honoratur ut Deus, hîc ut Deus-homo, seu, ut Græci melius exprimunt, ut θεάνθρωπος.

30. *Vnio est naturalis, vel supernaturalis: & hæc est essentialis*, in SS. Trinitate; *vel personalis*, in Christo; *vel spiritualis*, inter Christum & ecclesiam, quæ etiam dicitur mystica: *vel sacramentalis*, inter signum & rem sacramenti.

31. *Christus consideratur vel κατ' ἀληθείαν, ut λόγος τοῦ θεοῦ; vel κατ' οἰκονομίαν partim ut homo, partim ut Deus-homo.*

32. *Christus est λόγος Patris ὁ ἔσω καὶ ὁ ἐξω, id est, internus & externus.*

33. *Mediator est in foro divino, vel humano.* Ibi est mediator vel typicus & ministerialis, ut Moses: vel verus, ut Christus, qui est mediator merito & efficacia.

34. *Intercessio est fraterna, vel sacerdotalis: & hæc, typica vel vera.*

35. *Incarnatio Christi cõsideratur inchoativè, vel interminativè.*

36. De

36. *Desertio, qua quis à Deo deseritur, est perpetua, vel temporaria.*

37. *Vnio hypostatica est ordinaria, vel extraordinaria: aqualis seu adaquata, vel inaqualis seu inadaquata.*

38. *Passio Christi est principalis, seu magna, vel minùs principalis.*

39. *Sessio Christi ad dextram Patris est alia naturalis, alia œconomica.* Illa est divinę naturæ, seu Christi, quatenus est Filius Dei: hæc ejusdem, quatenus est θεάνθρωπος, & hæc in Symbolo intelligitur.

40. *Exinanitio Christi alia est per omissionem majestatis, alia per admissionem infirmitatis.*

41. *Exaltatio Christi alia est per φανέρωσιν majestatis, alia per ἄυξησιν gloriæ & translationem è loco inferiore in superiorem.*

42. *Nomen* JESUS *tribuitur Christo verè, hominibus vel typicè, vel aquivocè.*

43. *Christus in morte sua fuit separatus à Deo, affectione commodi, non verò affectione justitiæ.*

44. *Christus in passione sua nihil inordinatum sensit* ἔσωθεν, ab intrinseco: *etsi* ἔξωθεν, ab intrinseco, *fuit impetitus.*

45. *In Christo est duplex* οἰκείωσις, appropriatio: *una* φυσικὴ καὶ ὑποστατικὴ, *secundùm quã assumsit nostram naturam; altera* σωματικὴ καὶ χειρικὴ, *secundũ quã assumsit nostrã*

personam in judicio Dei, h.e. appropriavit sibi nostram maledictionem.

46. *Christus passus est extremitatem mortis aternæ, non ipsam aternitatem ratione durationis*: seu, passus est mortem æternam, non succumbendo ignominiosè, sed emergendo & vincendo gloriosè.

47. *Voluntas Christi est vel Dei, vel hominis, & nominatim propheta*, de qua Matth. 23. v. 37.

48. *Christus est lapis defensionis, per se offensionis, per accidens.*

49. *Pulchritudo est increata, creata, vel ex utrâque constans*, Illa est Dei; ista, creaturæ; hæc Christi θεανδρώπε, cujus pulchritudo consideratur ratione personæ & officii.

50. *In actione & passione Christi distinguenda sunt ἀμίμητα, δυσμίμητα, καὶ εὐμίμητα, id est inimitabilia, difficulter imitabilia, & facilè imitabilia.*

51. *Perpessio mortis aternæ est vel ignominiosa, vel gloriosa.* Illo modo damnati in inferno patiuntur mortem æternam: hoc modo Christus eandem est perpessus.

52. *Defectus sunt tales negativè, vel privativè.* Illi habuerunt locum in humanâ Christi naturâ: hi non item.

53. *Unctio est vel ordinatio ad officium, vel collatio donorum.* Priori modo unctio Chri-

Christi concernit totam personam; posteriori, humanam duntaxat naturam.

54. *Unctio est materialis, seu externa, vel spiritualis & interna.* Illa est politica, vel ecclesiastica: hæc est vel Christi capitis, vel membrorum Christi: & hæc est communis omnium Christianorum, vel propria ministrorum verbi. Porrò unctio ecclesiastica est legalis, seu V. T. vel apostolica, de qua *Marc. 6. & Iacob. 5.* vel superstitiosa.

55. *Λόγος est extra carnem, non quod separatim existat, sed quod sit immensus.*

56. *Adam & Christus inter se comparãtur & opponuntur partim pariter, partim impariter.* Paritas est in eo, quod uterque habet suos hæredes & cohæredes, & illis communicat aliquid per imputationem, & inhæsionem. Imparitas est in eo, quod Adam omnibus hominibus communicat malum, Christus omnibus electis bonum. Nimirum ab Adamo habemus malum meritum, quod Scholastici vocant demeritum, & inefficaciam ad bonum supernaturale: in Christo habemus bonum meritum, & efficaciam ad bonum.

57. *In persona Christi consideratur veritas naturarum, unitas personæ, & communitas naturarum in persona.*

58. *Christus assumsit humanam naturam,*

non ad complendum essentiam, seu οὐσίαν, deitatis: sed ad perficiendum ἐξουσίαν, seu œconomiam mediatoris.

59. *Christus est impossibilis deitate, passibilis carne: incircumscriptus spiritu, circumscriptus corpore.* Sunt verba Gregorii Nazianzeni.

60. *Humana Christi natura consideratur quantũ ad essentiam, & existentiam.* Illam nobiscum habet communem, adeoq; proprietates essentiales: hanc habet sibi propriam, ideoque & attributa singularia.

61. *Proprietates humanæ Christi naturæ sunt essentiales, animales, vel speciales.* Illæ & hæ sunt inseparabiles: istæ cessant cum vita animali.

62. *Christus est seipso minor, in forma servi: & rursus est seipso major, in forma Dei.* Sunt verba Chrysostomi super *Phil.* 2.

63. *Humana Christi natura est præstantior angelis, quantum ad gratiam unionis & unctionis, non verò ratione depositionis suarum proprietatum naturalium.*

64. *Natura Christi est assumens, seu uniens, vel assumta, seu unita.*

65. *Officia Christi considerantur vel seorsim, vel conjunctim, quatenus unum cum altero est connexum.*

CAP.

Cap. XIX.

De Ecclesiâ.

1. *Ecclesia est universalis seu catholica, vel particularis.* Sic Ecclesia dividitur ratione complexus, Ecclesia particularis est publica, vel domestica.

2. *Ecclesia est militans, vel triumphans.* Sic ecclesia dicitur ratione loci & status. Quæ dicitur laborare in purgatorio, nulla est.

3. *Ecclesia militans est invisibilis, seu interna, vel visibilis, seu externa.* Sic ecclesia dividitur ratione notarum.

4. *Ecclesia est V. vel N.T.* Et illa ante, vel post lapsum. Sic ecclesia dividitur ratione temporis.

5. *Ministri ecclesiæ sunt ordinarij, vel extraordinarij: vocati mediatè, vel immediatè.*

6. *Communio sanctorum est interna, vel externa.*

7. *Ceremoniæ sacræ legitimæ sunt vel divinitùs institutæ, vel ecclesiastica. Et illæ sùnt V. vel N.T. Item ceremoniæ sunt fundamentales, vel indifferentes.*

8. *Excommunicatio est legitima, vel illegitima: minor, vel major: & hæc est simplex, vel anathema.*

9. *Concilia ecclesiastica sunt legitima, vel illegitima: generalia, vel particularia.* Illa sunt œcumenica, vel nationalia, sive ἐθνικὰ: hæc sunt provincialia, vel classica sive diœcesana.

10. *Vocatio ecclesiastica est interna, vel externa: immediata, vel mediata: ordinaria, vel extraordinaria: ante constitutam ecclesiam, vel postquam constituta est.*

11. *Clavis ecclesiæ alia est claudens, alia aperiens.*

12. *Membra ecclesiæ catholicæ sustinent duplicem relationem: unam respectu capitis, alteram respectu membrorum inter sese.*

13. *Christus est caput ecclesiæ catholicæ ratione influentiæ & directionis simul: pastor est caput ecclesiæ particularis ratione directionis.*

14. *Mali sunt permisti bonis in ecclesia visibili, nõ verò in invisibili.* Et rursus in ecclesia visibili permisti sunt bonis σωματικῶς, *corporaliter*, non πνευματικῶς *spiritualiter.*

15. *Quæstio juris distinguenda est à quæstione facti, quando agitur de ecclesia Romana, Græca, vel Æthiopica.* Quæ tres olim erant matrices, ut ita dicam, & norma reliquarum ecclesiarum.

16. *Ecclesia est civilis, vel sacra.* Illa est legitima, eaque ordinaria vel extraordinaria;

ria; vel confusa *Actor.* 19. 32. 39. hæc est externa, seu ἐν τῷ κρυπτῷ, vel interna, seu ἐν τῷ φανερῷ.

17. *Ecclesia est vera seu credentium, vel falsa, seu malignantiũ.* Sic ecclesia dividitur ratione doctrinæ. *Vtraque est collectiva, vel representativa.*

18. *Ecclesia est perfectior, vel imperfectior.* Sic ecclesia distinguitur ratione status.

19. *Successio est personarum, vel doctrina.* Illa dicitur externa & localis; hæc, interna & dogmatica.

20. *Conspiratio in doctrina cum ecclesia antiqua aut est cum ecclesia apostolica, aut cum succedente ecclesia.*

21. *Vnio & communio sanctorum alia est mystica & interna, seu spiritualis, alia externa & visibilis.* Illa per vinculum fidei, hæc per vinculum professionis.

23. *Efficacia doctrina sacra alia est salutaris, alia non.* Illa est electorum propria: hæc communiter attinet ad vocatos.

24. *Vox* prophetia & propheta *aut communiter significat donum interpretationis Scripturarum, aut specialiter donum prædictionis.*

25. *Petra ecclesia est vel ex qua, vel super quam. Et hac est vel ecclesia catholica, ut solus Christus: vel ecclesia particularis, ut quilibet pastor fidelis.*

26. *Ecclesia catholica dicitur absolutè, vel secundùm quid: & hæc est vel omnium temporum, vel unius temporis.*

27. *Ecclesia consideratur secundùm statum innocentiæ, miseriæ, gratiæ, & gloriæ.*

28. *Ordines ecclesiastici sunt vel in sacris literis fundati, vel non.*

29. *Hierarchia ecclesiastica est V. vel N. T.*

30. *Episcopatus est evangelicus, humanus, vel Satanicus.*

31. *Impositio manuum est legitima, vel superstitiosa.*

32. *Politia est civilis, vel ecclesiastica.*

33. *Potestas ecclesiæ est nomothetica,* in constituenda politia: ἑρμηνευτικὴ, *id est, interpretativa,* in explicatione & explicatione Scripturæ: vel κριτικὴ, *id est, judiciaria,* in jurisdictione seu potestate clavium.

34. *Canones Ecclesiastici sunt legitimi, vel illegitimi.*

35. *Consuetudo ecclesiæ est rationabilis, vel non: generalis, vel topica.*

36. *Ceremoniæ religiosæ sunt veræ, vel falsæ: & illæ sunt vel divinæ, ex quatum V. & N. T. vel ecclesiasticæ.*

37. *Absolutio & censura seu ligatio ecclesiastica est vera, vel falsa, privata, vel publica, & hæc consistorialis, vel panegyrica.*

38. Be-

38. *Bona ecclesiastica sunt necessaria, vel superflua.*

39. *Privilegia ecclesiastica sunt personarum, locorum vel bonorum ecclesiasticorum.*

40. *Hostes Ecclesiæ sūt aperti, vel dissimulati: & hi sunt pseudochristi, vel antichristi.*

41. *Antichristus dicitur latè, vel strictè: & hic appellatur magnus Antichristus.*

42. *Hæreticus est erro, vel turbo: sanabilis, vel insanabilis: dogmatizans, vel non: seductus, vel seducens.*

43. *Error circa doctrinam salutis est corrumpens, vel dubitans: fundamentalis, vel non: profectus ex inscitia nuda, vel voluntaria: petens fundamentum directè, vel indirectè.*

44. *Bona seu dona Dei erga ecclesiam sunt spiritualia, seu principalia, vel corporalia, seu accessoria: salutaria, vel non: communia toti ecclesiæ, vel certorū membrorum propria: æterna, vel temporaria: ordinaria, vel extraordinaria: publica, vel privata.*

45. *Personæ in Ecclesiâ versantes aliæ sunt sanæ doctrinæ & vitæ, aliæ secus: & hæ sunt corrumpentes, vel corruptæ: utraque universè, vel ex parte: item ex ignorantia, infirmitate, vel malitia.*

46. *Ecclesia est sancta partim imputatione; partim studio, effectu & profectu; partim consummatione.*

47. Ca-

47 *Catholicum dicitur ratione universalitatis & amplitudinis, vel puritatis & orthodoxiæ.*

48. *Communio sanctorum inter sese est vel viventium cum viventibus in ecclesia militante; vel viventiũ in ecclesia militante cum viventibus in ecclesia triumphante.* Prior illa est κοινωνία, quantum ad bona spiritualia & corporalia; vel συμπαθείας, quantum ad mala.

49. *Gubernatio ecclesiæ est interna, vel externa: & hæc communis, vel propria: publica, vel privata.*

50. *Suspensio ecclesiastica est vel à munere, vel à communione S. cœnæ.* Illa depositio, hæc abstentio dicitur.

51. *Defectio à fide est totalis, vel partialis: finalis, vel ad tempus.*

52. *Hæreticus est lapsus, vel relapsus: natus, vel factus: notorius, vel clandestinus.*

53. *Schismaticus est sanabilis, vel insanabilis.*

54. *Prærogativa seu præeminentia est ratione status, officij, authoritatis personalis, ordinis, vel principalitatis seu donorum.* Similiter primatus.

55. *Primatus est potestatis, vel ordinis.*

56. *Privilegia sunt universitatis, vel personalia: ordinaria vel extraordinaria.*

57. *Concilia sunt approbata, reprobata, vel*

vel mixta sive neutra. Est distinctio Bellarmini: sed non proba.

58. *Leges politiæ Ecclesiasticæ sunt fundamentales, vel honorariæ.*

59. *Gladius est spiritualis, vel secularis.* Sic & brachium distinguitur.

60. *Præses concilij est summus, videl. Spiritus sanctus: vel ministerialis, & hic politicus, vel ecclesiasticus.*

61. *Officium pastorum ecclesiæ est vel commune cum omnibus Christianis, vel ipsorum proprium.*

62. *Praxis ecclesiæ est universalis & perpetua, vel particularis & certi temporis.*

63. *Aliud est esse in ecclesia, aliud de ecclesia.*

64. *Splendor ecclesiæ est internus, seu spiritualis, vel externus.*

65. *Ecclesia catholica non potest errare & deficere vel tota, vel totaliter, id est, in omnibus dogmatis fidei, vel fundamentaliter: etsi interim ipsius partes possunt errare & deficere, in multis dogmatis, extra fundamentum salutis.*

66. *Antiquitas est vera, vel apparens.*

67. *Notæ alicujus rei sunt reciprocæ, vel non: & hæ sunt latiores, vel angustiores.* Notæ ecclesiæ debent esse reciprocæ.

68. *Ecclesia est nascens, vel nata.*

69. Ordi-

69. *Ordines ecclesiastici sunt ordinarij & perpetui, vel extraordinarij & temporales: necessarij, vel honorarij.*

70. *Presbyter est ratione doctrinæ, vel disciplinæ.*

71. *Immunitas seu exemtio personarum & rerum ecclesiasticarum est typica, vel politica: & hæc immoderata, vel moderata.*

72. *Vita animalis est socialis, vel solitaria, seu monastica: & hæc secundùm, vel præter naturam & Scripturam.*

73. *Homines de ecclesia sunt clerici, seu spirituales, vel laici, seu seculares.*

74. *Monachi sunt veteres, vel recentiores.*

75. *Iudicium in negotio religionis est liberum, explicitum, & Christiano homine dignum; vel ligatum, implicitum, ut cœcum, homineq; Christiano indignum.*

76. *Pulchritudo ecclesiæ est perfecta, vel imperfecta.* Illa est ratione justificationis & glorificationis, hæc ratione sanctificationis.

77. *Reformatio ceremoniarum est tempestiva, vel intempestiva.*

78. *Attributa Ecclesiæ sunt communia, seu generica; vel propria, seu specialia.* Et hæc sunt ecclesiæ visibilis, vel invisibilis: catholicæ, vel particularis, & hujus quidem,

dem, puræ, vel impurioris, illius autem vel absolutè catholicæ, vel secundum quid: item ecclesiæ triumphantis, vel militantis, & hujus quantum ad justificationem, vel sanctificationem.

79. *Ecclesia triumphus est inchoatus, vel consummatus.* Ille in his terris, per 1000. annos; hic in cœlis.

80. *In ecclesia spectatur τὸ εἶναι καὶ εὖ εἶναι*, seu τὸ esse & bene esse.

Cap. XX.

De Vocatione.

1. *Media salutis sùt immediata, vel mediata.* Illis positis ponitur æterna salus, ùt sunt fides, spes, charitas: hîc res se habet secus, ut sunt auditus verbi Dei, & usus sacramentorum.

2. *Vocatio divina fit vel ad officium, vel in ecclesiam.* Illa dicitur personalis, estque ecclesiastica, vel politica: hæc salutaris. Et hæc est hujus loci.

3. *Vocatio in ecclesiam est interna, vel externa.* Item, *simplex, vel conjuncta.* Illa est vel externa tantùm, vel interna tantùm: hæc est externa & interna simul. Item est *immediata, vel mediata: ordinaria, vel extraordinaria: efficax, vel*

vel inefficax : denique fit vel ad communionem gratiæ, vel ad communionem gloriæ.

4. *Vocatio in ecclesiam est universalis*, putà Judæorum aut Gentium; *vel particularis*, ut Apostoli Pauli, de quâ dicitur, ex paulo factus est Paulus.

5. *Vocatio est naturalis*, qua Deus vocat homines per legem naturæ & varia beneficia & judicia, oculis omnium exposita: *vel supernaturalis, eaque vel communis, vel propria & singularis.* Scholastici dicunt, vocationem fieri per gratiam naturalem, secundùm esse naturæ, vel per gratiam supernaturalem.

6. *In vocatione hominum ad ecclesiam distinguenda δόξα Dei ab œconomia.* Illa in eo est posita, ut evangelium electis sit odor vitæ ad vitam, reprobis odor mortis ad mortem: hæc cernitur in promiscua oblatione gratiæ per ministros.

7. *Efficacitas vocationis alia est externa, alia interna.* Illa est ministerii, hæc Spiritus. *Vtraque est salutaris, vel non.* Hebr. 6. v 4. & seqq.

8. *Vocatio uniuersalis est triplex. Est enim primò omnium hominum*; quæ dicitur naturalis, de qua paulò antè distinct. 5. *Deinde est integri alicujus populi*; de qua dist. 4. *Denique est promiscua*, qua vocantur ele-

electi & hypocritæ *Itaque vocatio particularis, sive singularis, totidem modis dicitur.* Majoris lucis causâ primam dices naturæ, vel gratiæ: secundam, populi, vel personæ: tertiam, gratiæ communis, vel singularis.

9. *Media salutis sunt sufficientia ratione administrationis, vel applicationis:* πρὸς ἀνατολογίαν *vel* σωτηρίαν: *simpliciter, vel secundum quid: in ordine causarum secundarum, vel ratione causæ primæ: ratione illuminationis, vel conversionis: denique ratione potentiæ, vel actus & eventus.* Sic Esa. 5. dicit Dominus, se omnia adhibuisse, quæ sufficiunt ad culturam vineæ.

10. *Gratia quæ cernitur in vocatione, est prædicationis, illuminationis, vel regenerationis.* Illa est externa, ista & hæc interna.

11. *Gratia Dei sumitur latè, vel strictè.* Latè significat quodvis Dei beneficium, etiam naturale: strictè significat bona & dona supernaturalia; & hoc modo est æterna seu proponens, vel temporaria seu exequens. Illa χάρις, hæc χάρισμα dicitur in Scripturâ. Gratia proponens est gratum faciens: exequens est vel gratum faciens, vel gratis data. Gratia gratum faciens est permanens seu habitualis, ut fides: vel transiens, ut est actio Dei. Et hæc gratia transiens est sufficiens, vel efficax. Illa est gene-

generalis, per quam homo potest facere bonum: hæc, specialis, per quam homo facit bonum ipso actu, estque vel operans, in conversionis initio, vel cooperans, in progressu conversionis. Porrò gratia sufficiēs sufficit vel πρὸς ἀναπολογίαν, vel πρὸς σωτηρίαν.

11. *Vocatio sit ad cultum* Dei *generalem, vel specialem: seu ad culturam ecclesiæ visibilis, vel invisibilis.*

CAP. XXI.

De Pœnitentiâ.

1. POEnitentia est *vera, vel falsa: interna, vel externa: major, vel minor: antecedens, vel consequens fidem.*

2. *Pœnitentia est legalis, vel evangelica: salutaris, vel non: universalis, seu initialis, vel particularis: ordinaria, vel extraordinaria: communis multis, vel propria: publica, vel privata: totius cœtus, vel unius hominis aut plurium: Spiritualis, ritualis, vel hypocritica: ecclesiastica, vel quotidiana.*

3. *Satisfactio est meriti,* ut in Christo; *vel ritus;* & hæc dicitur ecclesiastica.

4. *Indulgentia est divina, civilis, vel ecclesiastica.*

5. *Confessio peccati fit coram Deo, vel homini-*

minibus : & hæc est publica, vel privata.

6. *In homine regenito est homo vetus seu externus, & novus seu internus.* Res eodem redit, quando dicimus in homine regenito aliam partem esse regenitam, aliam non-regenitam. Ita dicitur caro ; hæc, Spiritus.

7. *Peccator est resipiscens, vel impœnitens.*

8. *Pœnitentia, & resipiscentia vocabula sumuntur promiscuè*, pro synonymis; *vel oppositè*, ita nempe, ut *pœnitentia*, μεταμέλεια, non progrediatur ultra pœnitudinem, sed *resipiscentia*, μετάνοια, pœnitudini adiiciat mutationem vitæ in melius.

9. *Dolor est secundùm Deum, vel hominem.* Ille est dolor offensæ, hic pœnæ.

10. *Arma quibus instructus esse debet miles Christianus, sunt defensionis, vel offensionis: dextra, vel sinistra.*

11. *Desperatio est salutaris, vel noxia.* Illa est de propriis viribus, hæc de gratia Dei: *Et item desperatio totalis, vel partialis: finalis, vel ad tempus.*

12. *Melancholia est spiritualis, vel corporalis: & illa Salvatoris, vel Satanica.*

13. *Humiliatio est vera, vel hypocritica.*

14. Dolor

14. *Dolor est internus, vel externus.* Ille est compunctio cordis: hic est testificatio compunctionis per varia signa pœnitentiæ.

15. *Confessio peccati coram Deo est fiduciaria, vel desperabunda.*

16. *Lætitia est secundùm mundum, vel secundùm Deum: Seu, est hominis exterioris, vel interioris*; illa corporalis (eaque tum licita, tum illicita) hæc spiritualis.

17. *Contritio est legalis, vel evangelica: inchoata seu imperfecta, vel perfecta.* Illa attritio, hæc contritio vsitatè dicitur.

18. *Confessio est laudis, vel doctrinæ seu fidei, vel peccati; & hæc est publica, vel privata: generalis, vel specialis: deniq; fit coram Deo, ecclesia, vel proximo.*

19. *Satisfactio fit Deo, ecclesiæ, vel proximo.*

20. *Requisita pœnitentiæ sunt necessaria, vel honoraria: & illa sunt talia non necessitate meriti, sed medij, & signi, & præcepti.*

21. *Præparatio seu dispositio ad salutarem & Christianam pœnitentiam, nõ est ex parte nostra, sed ex parte* Dei. Ille siquidem ordinariè variis modis, tum per naturæ documenta, tum per verbum legis & evangelii, tum denique per varia beneficia & judicia, homines paulatim præparat, priusquam huius beneficii eos participes reddat.

dat. Est autem ista præparatio communis, vel propria: interna, vel externa: paterna, vel judicialis.

22. *Regnum Spiritus est inchoatum, vel consummatum*: & illud in quibusdam est imbecillius & obscurius, in quibusdam firmius & manifestius.

23. *Victoria, quam reportamus de carne, mundo, & Satanâ, est ratione Christi, vel nostri: & hoc posteriori modo est semiplena, vel plena.*

Cap. XXII.

De Fide.

1. *Fides est humana, vel divina; & hæc est historica seu dogmatica, temporaria, miraculorum, vel salvifica seu justificans.*

2. *Fides miraculorum (qua etiam dicitur virtutum & signorum) est activa, vel passiva.*

3. *Actus fidei est primus, vel secundus.*

4. *Evidentia est visionis, vel persuasionis,* seu plerophoriæ.

5. *Dubitatio est totalis, vel partialis: finalis, vel certi temporis: habitualis, vel actualis.*

6. *Infidelitas est negativa, vel positiva.*

7. *Fides est generalis, vel particularis.*

8. *Fides est experimentalis, vel infusa.* Illa significat assensum timoratum, ut lo-

quuntur, id est, ex timore servili profectum: hæc est assensus, quo promissionem gratiæ nobis applicamus.

9. *Fidei salvificæ origo est immediata, vel mediata: ordinaria vel extraordinaria.*

10. *In fide salvifica spectatur quantum, & quale.* Hoc manet ac eodem modo se habet: illud variat.

11. *Fides est explicita, vel implicita: & hæc est talis ratione cognitionis, vel tentationis, seu infirmitatis.* Quæ est talis ratione cognitionis, est vera, vel falsa.

12. *Objectum fidei justificantis est commune seu generale,* putà universum Dei verbũ: *vel proprium, seu speciale,* ut est promissio gratiæ per Christum.

13. *Effectũ fidei salvificæ est primũ, vel ultimũ; internũ vel externũ: immediatũ, vel mediatũ.* Primũ est justificatio; secundũ, sanctificatio. Internum est fiducia & spes; externum, charitas siue bona opera in oculos incurrentia. Immediatum est apprehensio meriti Christi; mediatum, justificatio.

14. *Perseverantia dicitur de habitu, seu actu primo, vel de actu secundo.* Et rursus dicitur de actu secundo, vel nunquam interrupto, atq; ita perseverantia pertinet ad statum gloriæ: vel interrupto quidem, ad finem tamen aliquando perducto, & ita pertinet ad statum gratiæ.

15. *Fidu*

15. *Fides est viva, vel mortua.* Illa est operosa, id est, efficax per opera: hæc destituitur bonis operibus. Et hæc posterior dicitur apostolo Jacobo *sola fides*, id est, solitaria, seu non proferens fructus.

16. *Fides est perfecta vel imperfecta, intensivè, vel extensivè, vel utroq; modo.*

17. *Fides est qua creditur, vel qua creditur.* Illa est doctrina fidei: hæc, virtus theologica.

18. *Fides est præceptorum, signorum, vel promissorum.* Est distinctio Bernhardi.

19. *Fides salvifica* ἕξεωδῶς, *sive subjectivè, est in mente;* ἐνεργητικῶς, *seu effectivè, in voluntate.*

20. *Fides salvifica ex gradu suo est valida & firma, vel languida & infirma.*

20 *Ratio est superior, vel inferior.* Illa est fides supernaturalis; hæc ratio naturalis, eaque corrupta, vel rectè se habens.

21. Amen *est fidele, vel infidele: & hoc est pupillum, subreptitium, vel sectile.*

22. *Fides* (ut & spes) *malè distinguitur informatam & informem.*

23. *Fides salvifica est habitualis, vel actualis: ordinaria, in adultis, extraordinaria in electis infantibus, qui decedunt in prima infantia.*

24. *Gloriatio est præsumtionis, vel plerophoria*

25. *Fides justificans consideratur ratione fiducia, vel spei.* Illa etiam in vitâ æterni habebit locum, hæc non item.

26. Tò *Quomodo est duplex: docilitatis, & infidelitatis.*

27. *Fidei salvifica actus alius est ratione objecti*, quod est Christus: *alius ratione effectorum*, ut sunt spes & charitas.

CAP. XXIII.

De Iustificatione & Libertate Christianâ.

1. IVstificatio est activa, vel passiva.

2. *Remissio peccatorum est plenaria*, qua solus Deus remittit peccata: *vel ministerialis*, qua pastores ecclesiæ remittunt peccata: *vel fraterna dilectionis*, quomodo nos jubemur & tenemur fratribus condonare offensas.

3. *Iustitia est fidei, vel vita.*

4. *Christus est justitia nostra in sensu causali, non verò in sensu formali.*

5. *Christus pro nobis factus est peccatum, non subjectivè, seu inhasione, sed imputativè, seu imputatione.*

6. *Iustitia est moralis*, seu ethica & politica, *vel evangelica.*

7. *Iusti-*

7. *Iustitia est vera, vel Pharisaica.*

8. *Iustitia est increata, vel creata: & haec est persona, vel causa. Iustitia persona est vel inhærens*, ut in Adamo ante lapsum, & in Christo, *vel imputata*, ut in nobis. *Iustitia inhærens alia est originalis & habitualis, alia actualis. Illa fuit in Adamo integro, & in Christo homine: haec est perfecta, vel imperfecta.* Perfecta ut in Adamo ante lapsum & in Christo homine: imperfecta, ut in nobis.

9. *Aliquis fit justus intrinsecè, vel extrinsecè.* Intrinsecè; cùm justitia infunditur, vel acquiritur. Extrinsecè; cùm justitia imputatur.

10. *Imputatio justitia est vera, vel falsa.*

11. *Aliquis fit justus immediatè, vel mediatè: ex toto, vel ex parte: alterius beneficio, vel proprio studio: agendo, vel patiendo, vel utroque modo: in foro soli, vel poli.*

12. *Iustificatio est vera, vel falsa: completa, vel incõpleta: universalis, vel particularis: à priori, vel posteriori: efficax, vel ineffax: revocabilis, vel irrevocabilis: privata seu occulta, vel manifesta & solennis: debita, vel gratuita.* Justificatio hominis coram Deo est vera, completa, universalis, à priori, efficax, irrevocabilis, privata, & gratuita.

13. *Iustificatio est legalis, vel evangelica.*

14. *Iustificatio evangelica fit ante tempora, in tempore, & post tempora.*

15. *Satisfactio est propriè, vel improprìè dicta: & fit vel per reum ipsum, vel per aliquem in ipsius gratiam, vel conjunctim per utrumq; deniq; fit agendo, vel patiendo, vel agendo & patiendo simul.*

16. *Forum divinum est internum, vel externum.* Illud est forum conscientiæ: hoc est particulare, post mortem cujusque; vel universale, in fine seculi.

17. *Remissio peccati est totalis, seu plena, vel partialis: prorsus gratuita, vel etiam promerita.* Deus nobis remittit peccata plenè, & ex purâ putâ gratiâ.

18. *Iustificare aliquis dicitur, item quæ remittere peccata, vel actu judiciali,* ut Deus: *vel actu ministeriali,* ut doctores verbi. *Dan.* 12. & *Matth.* 18. Hoc est, quod Scholastici dicunt, Deum remittere peccata authoritativè; doctores verbi nuntiativè.

19. *Libertas est civilis, seu politica, vel spiritualis, seu Christiana. Rursus hæc est cõmunis, vel propria.* Libertas Christiana cõmunis, seu generalis, pertinet ad utrumq; testamentum, & consistit in eo, quod liberi sumus à justificatione legis & rigido ejus postulato, à dominatu peccati, à morte secundâ, & onere traditionum & mandatorum impiorum. Libertas propria seu specialis

cialis N. T. est, quod sumus liberi à servitute œconomicâ legis ceremonialis, & necessariâ observatione rerum indifferentium.

20. *Libertas est vera, vel apparens.*

21. *Ingenui, sive liberi, sunt nati, vel facti.* Nos simus ingenui, seu liberi, per Christum, *Ioh.* 8. *v.* 36. Proinde sumus liberti, ut vocant.

22. *Servitus est corporalis, seu civilis, vel spiritualis: & hæc est peccati, legis, diaboli & vanitatis seu miseria.*

23. *Libertas à peccato est alia à reatu seu damnatione, alia à dominatione, alia ab inhabitatione.* Prima est perfecta, & acquiritur per justificationem: secunda est imperfecta, & acquiritur per sanctificationem: tertia est perfecta, & acquiritur per glorificationem.

24. *Libertas Christiana cernitur in actibus religionis elicitis, vel imperatis.* Ibi sumus prorsus liberi ab omni coactione: hîc sæpe cogitur locomotiva.

25 *Sanctificatio est inchoata, vel consummata.*

26. *Gloria filiorum Dei est adoptionis, vel visionis.*

27. *Communio, quam habemus cum Christo, est naturæ, status, & officij: item est in natura gratia, & gloria.*

28. *Communio sanctorum interna est vel cum SS. Trinitate, vel inter se: & haec est in unitate doctrina, & communitate bonorum & crucis.*

29. *Peccatum tollitur duobus modis: vel ne sit, vel ne obsit.*

30. *Examen justificationis pendet ab affectibus & effectibus veræ fidei.*

31. *Meritum est congrui, vel condigni: proprium, vel appropriatum, seu applicatum: universale, vel personale.* Meritum Christi est meritum condigni, nobis applicatum, & universale respectu credentium.

32. *Aliquis est carnalis vel universè & totaliter, vel ex parte.* Illo modo reprobi sunt carnales; hoc modo regeniti. *Rom.* 7. & 8.

33 *Gaudium spirituale est fundamentale, vel superficiale. Illud permanens, hoc transiens.*

34. *In justificatione evangelicâ sunt duo actus non reipsa, sed termino à quo & ad quē distincti: videl. remissio peccatorum, & imputatio justitiæ Christi.*

35. *Iustificatio est prima, vel secunda.* Est distinctio Bellarmini, sed mali commatis.

37. *Fides est prior justificatione, non tempore, sed natura.* Est enim causa justificationis organica.

37. Actus

37. *Actus moraliter boni possunt praecedere justificationem, sed non spiritualiter boni.*

38. *Praparatio ad justificationem evangelicã non est ex parte voluntatis nostra aut facultatis, sed ex parte Dei.* Vide paulo ante cap. 21. dist. 11.

39. *Gratia Dei excludit merita nostra, non verò Christi.*

40. *Applicatio meriti Christi ex parte Dei est perfecta & individua: ex parte hominis credentis est imperfecta & dividua.*

41. *Fides sola dicitur ambiguè. Aut enim intelligitur essentia fidei, aut actus justificandi.* Priori modo fides sola est mortua, & hypocritica: posteriori non item.

42. *Bona opera justificant non à priori, aut coram Deo: sed à posteriori, seu coram hominibus, item respectu nostri.* Nimirum declarant & obsignant justificationem quæ dicitur à priori.

CAP. XXIV.

De Bonis operibus in genere, & in specie.

1. IMpletio legis est *alia legalis, alia evangelica*: Item *alia est externa, moralis, & civilis, alia interna & spiritualis.*

2. *Iustitia est alia personæ, alia causæ & conscientiæ.* Illa operantis & subjecti: hæc operis, seu effecti.

3. *Perfectio est absoluta, vel comparata: partium, vel graduum: imputata, vel inhærens: subiecti,* seu personę, *vel principij agentis,* seu operis: κατ' ἀλήθειαν, vel κατ' δόξαν: *medij, vel finis.*

4. *Virtus est naturalis, vel theologica.*

5. *Dignitas est externa, vel interna.* Illa imputata, hæc inhærens.

6. *Merces est legalis, vel evangelica.* Illa datur ex merito, hæc ex gratia.

7. *Idololatria est speculativa, vel practica.*

8. *Iuramentum est legitimum, vel illegitimum: asserens, vel promittens: publicum, vel privatum: delatum à magistratu, vel ultro oblatum.*

9. *Votũ est legitimum, vel illegitimum: universale, seu generale, vel particulare, seu speciale: ordinarium, vel extraordinariũ: necessarium, vel arbitrarium, & illud vel simpliciter, vel secundùm quid tale: purum, seu categoricũ, vel conditionale: perpetuum, vel certi temporis, animo conceptum, vel verbis: de repræcepta, vel arbitrio nostro permissa.*

10. *Objectum adorationis religiosæ est explicitum, vel implicitum.*

11. *Ieju-*

11. *Ieiunium est naturale, civile, coactum, superstitiosum, vel religiosum: & hoc est ordinarium, vel extraordinarium; publicum, vel privatum; miraculosum, & supra hominem, vel in viribus humanis positum.*

12. *Timor Dei est filialis, & servilis.*

13. *Confessio veritatis cœlestis est tempestiva, vel intempestiva.*

14. *Condonatio est licita, vel illicita.* Sic & indulgentia.

15. *Communio bonorum est Christiana, vel Platonica & Anabaptistica.*

16. *Concupiscentia est ordinata, vel inordinata; moderata, vel immoderata.*

17. *Simulatio & dissimulatio est licita, vel illicita.*

18. *Sabbatum est externum, internum, vel aternum: temporale, vel perpetuum: typicum, vel reale: legale, vel evangelicum: rituale, idq; creationis, vel redemtionis, spirituale, & cœleste.*

19. *Triplex est via, quâ Deo conjungimur: putà purgationis, illuminationis, & perfectionis seu unionis.*

20. *Remuneratio fit vel ex proportione meriti, vel ex gratia promissionis.* Deus remuneratur bona opera posteriori modo.

21. *Remuneratio, qua Deus remuneratur bona opera, est temporalis, vel aterna.* Quod attinet ad remunerationem tem-

poralem, solet Deus externam obedientiam impiorum externa remuneratione liberaliter compensare.

22. *Opus est bonum vel κατ' ἀλήθειαν, vel κατ' δξαν: moraliter & philosophicè, vel spiritualiter & pracisè: secundùm substantiam, vel ratione omniũ circumstantiarum: legaliter, vel evangelicè.*

23. *Ira est officij, vel vitij.* Illa est necessaria, & sub se complectitur *iram zeli:* hæc est fugienda.

24. *Odium est legitimum*, puta rei & causæ malæ: *vel illegitimum, idq; vel causa & rei mala vel personæ.* Quò pertinet odium, quod dicitur injuriæ.

25. *Oratio est vocalis, mentalis, vel vitalis* Hæc distinctio tribuitur Wiclefo.

26. *Condonatio est vel offensæ, vel pœnæ.* Illa est necessaria, quippe præcepta à Deo: hæc est libera.

27. *Iustitia operis est universalis, vel particularis: & hæc est commutativa, vel distributiva.*

28. *Cultus Dei est legitimus, vel illegitimus.* Ille est vel internus, vel externus cum interno conjunctus: hic est vel internus, vel externus ab interno sejunctus. *Cultus Dei porrò est immediatus, vel mediatus, naturalis, vel supernaturalis: moralis, vel ceremonialis: item exhibetur Deo ab angelis, vel homi-*

hominibus, & ab his quidem in statu innocē-tia, miseria, gratiæ & gloriæ: item est omnium temporum communis, seu idem in V. & N. T. vel proprius certorū temporum, & hic alius sub lege, alius sub evangelio

29. *Precatio, invocatio, petitio, adoratio, gratiarū actio, intercessio, honor, cultus, &c. in genere sunt legitima, vel illegitima: utraq; rei, vel persona.* Legitima precatio, adoratio, &c. est civilis, vel religiosa: & civilis, est socialis, civilis vel reverēs, utraq; in societate œconomica, scholastica, politica, vel ecclesiastica: & hæc postrema respicit membra ecclesiæ triumphantis, id est sanctos angelos & animas, vel militantis. Illegitima est hypocritica, superstitiosa, idololatrica, &c. *Precatio, adoratio, &c. religiosa est interna tantùm, vel externa conjuncta cum internâ: communis tribus personis SS. Trinitatis, seu absoluta, vel singulis propria, seu relata: nuda, vel pijs ceremoniis ornata: historica, vel prophetica: ordinaria, vel extraordinaria: privata, vel publica: solennis, vel nō: stata, vel varians.* Distinctio inter adorationem latriæ, duliæ, & hyperduliæ est vitiosa.

30. *Bona opera sunt necessaria necessitate præcepti & medij, nō verò necessitate meriti.* Necessitas medii, est triplex: puta necessitas cultus seu obsequii erga Deum, bonæ

conscientiæ erga nos, & officii erga proximum.

31. *Opera humana sunt viva, mortua, mortifera, vel mortificata.* Sic Scholastici.

32. *Bona opera sunt vel moraliter, vel meritoriè bona. Et hæc sunt vel in foro humano,* ut sunt opera mercenariorum & officialium, *vel in foro divino,* ut opera Christi.

33. *Bonum opus est tale politicè, philosophicè, vel theologicè.*

34. *Bona opera sunt renatorum, vel non renatorum.*

35. *Cognitio Dei alia est ex creatione, alia ex revelatione.* Illa est generalis, hæc specialis. *Cognitio Dei generalis* est naturalis, vel experimentalis: & hæc ordinaria, vel extraordinaria. *Cognitio Dei specialis* est salutaris, vel non. Illa dicitur affectiva, hæc nuda. *Cognitio Dei naturalis* est insita, seu seminalis, vel acquisita. Itaque in universum cognitio Dei est ἔμφυτος, ἐπίκτητος, καὶ θεόδοτος.

36. *Tria sunt genera hominum impiorum: Non sperantes in Deum, desperantes, & frustrà sperantes.*

37. *Martyrium est cruentum, vel incruentum.*

38. *Consolatio est philosophica, vel Christiana: & hæc est communis, vel propria seu specialis.*

39. *Philautia est moderata, vel immoderata.*

40. Po-

40. *Patiētia est philosophica, vel Christiana.*

41. *Lucta carnis & Spiritus distinguenda est inter luctam rationis & affectuum.*

42. *Zelus est ordinatus, vel inordinatus.* Hunc posteriorem apostolus vocat Ζῆλον κατ' ἐπιγνωσιν *Deinde zelus est Dei, vel hominis: & hic civilis, vel spiritualis.*

43. *Confessio est peccati, vel veritatis: & hæc est tempestiva, vel intempestiva.*

44 *Societas cū infidelib. est licita, vel illicita.* Illa est juris gētiū: hęc violat jus divinū.

45. *Idololatria est subtilis, vel crassa: interna, vel externa: moralis, vel ceremonialis: fiduciæ, vel repræsentationis.*

46. *Magia est naturalis, vel necromantica; & hæc divinatrix, vel operatrix.*

47. *Imagines sunt licitæ, vel illicitæ.* Illæ sunt vel à Deo imperatæ, ut typicæ imagines in V. T. vel adiaphoræ, ut politicæ, & historicæ: hæ sunt à Deo prohibitæ, sive sint idololatricæ, sive repræsentativæ quæ fiunt religionis causa.

48. *Furtum committitur directè, vel obliquè; item immediatè vel mediatè. Est item manifestum, vel occultum: capitale, vel non: nocturnū, vel diurnum: domesticum, vel extraneū: simplex, vel cōpositū: verè, vel quasi: minus vel majus: deniq; sacrilegium, abigeatus, plagium, peculatus, rapina, &c.*

49. *Silentium est tempestivum, vel intēpestivum.* 50. Men-

50. *Mendacium est perniciosum, jocosum, vel officiosum.* Nulla verò ex his speciebus est licita.

51. *Aliquid est malum vel formaliter & intrinsecè, vel denominativè & extrinsecè.*

52. *Veracitas alia dicit omne verum, alia partem veri.*

53. *Precatio religiosa est invocatio, vel gratiarum actio*: & illa est δέησις, προσευχὴ vel ἔντευξις, 1. Tim. 2.

54. *Adoratio religiosa est vel cordis, vel oris.*

55. *Preces ad Deum sunt vel formula, vel jacula cordis.* Illæ dicuntur preces solennes, hæ jaculatoriæ.

56. *Precatio religiosa est vel absoluta divinitatis* λατρεία, *vel* ἀξίωμα *Christi mediatoris proprium.*

57. *Superbia est spiritualis, vel mundana: interna, vel externa.*

58. *Sanctificatio nominis* Dei *est realis, vel verbalis.* Illa fit fide & sancta vita: hæc precatione devota, & prædicatione verbi religiosa. Itaque est publica, vel privata.

59. *Particula,* Sicut, *in tertia & quinta petitione orationis Dominicæ non significat gradum, sed speciem.*

60. *Tentatio est divina, diabolica, vel humana: bona, vel mala: à dextris, vel sinistris: seductionis, vel probationis: ad bonum, vel ad malum: judicialis, vel moralis.* 61. Ten-

61. *Tentatio divina est activa, vel permissiva: electorum, vel reproborum: prosperitatis, vel asperitatis: paterna, vel judicialis.*

62. *Tentatio diabolica est exercens, vel perdens.* Illa respectu electorum; hæc, reproborum.

63. *Tentatio humana est, qua homo tentat Deum seipsum, vel alium hominem.* Prima dicitur tentatio præsumtionis, & Pharisaica: secunda & tertia est probationis, vel seductionis: carnis, vel mundi.

64. *Tentatio crucis est vel propria crucis, vel aliena. Similiter tentatio prosperitatis.*

65. *Tentatio est universalis, vel particularis: communis, vel propria.*

66. *Tentatio est dubitationis de gratia Dei, vel blasphemiæ, vel melancholiæ, vel carnis, vel mundi.*

67. *Anxietas conscientiæ est major vel minor, vincibilis, vel invincibilis.*

68. *Status conscientiæ est naturalis vel supernaturalis*: & ille est quantum ad statum integritatis, vel peccati; hic, quantum ad statum gratiæ & gloriæ.

69. *Subjectio, ut & obligatio conscientiæ, est immediata, vel mediata: legalis, vel evangelica.*

70. *Potestas conscientiæ est testimonij, vel judicij, & hujus tum absolventis, tum condemnantis.*

71. Con-

71. *Conscientia est bona, vel mala.* Illa est talis vel creatione, vel regeneratione: hæc est mortua, vel expergefacta. Conscientia mortua est torpida, seu stupescens, vel cauteriata. Conscientia expergefacta excusat & accusat hominem vel ob bene, vel ob malè facta. *Deinde conscientia est bene constituta, errans, opinans, dubitãs, vel scrupulosa.*

72. *Metus est licitus, vel illicitus.* Ille est justus, probabilis, gravis, & cadens in bonum virum: hic secus.

73. *Metus est religiosus, vel civilis: & hic est minarum, facti, potentiæ, reverentiæ, vel perfidiæ.*

74. *Ignorantia est negationis, privationis, vel pravæ dispositionis: juris, vel facti: vincibilis, vel invincibilis: simplex, crassa, vel affectata: antecedens, comitans, vel subsequens peccatum.*

75. *Amor est rei, vel personæ: amicitiæ, vel concupiscentiæ.*

76. *Timor est filiorum, servorum, vel hominum mundanorum.* Est distinctio Thomæ.

77. *Confessio fidei est explicita, vel implicita.*

78. *Fuga tempore persecutionis est licita, vel illicita.*

79. *Iuramentum est judiciale, vel extrajudiciale: execratorium, assertorium, vel promissorium.*

missorium: simplex, vel solenne: absolutum, seu purum, vel conditionale: liberum, vel vi extortum.

80. Formulæ juramenti sunt aliæ certæ & explorata, aliæ ambiguæ.

81. Votum est solenne, vel simplex: explicitũ, vel implicitum: perpetuũ, vel temporale: pœnale, vel non-pœnale: reale, personale, vel mixtum: omissionis, vel commissionis: Iudaicum, seu V. T. vel Christianum, seu N. T. illud legale, hoc evangelicum dicitur.

82. Iejunium est morale, seu spirituale, vel ceremoniale, seu rituale.

83. Blasphemia est mediata, vel immediata: directa, vel indirecta: deniq; profecta ex infirmitate & impotentia, vel ex malitia & obstinatione voluntaria.

84. Aliud est peccare ignoranter, aliud ex ignorantia, seu per ignorantiam.

85. Consuetudo est secundum, contra, vel præter legem.

86. Sanctificatio sabbati est publica, vel privata.

87. Opera servilia sunt vel quæstuosa, vel immediatè facientia ad sustentationẽ vitæ, vel opera misericordiæ. Quæ sunt primi generis, ea sunt prohibita sabbato: reliqua non item.

88. Festa sunt vel divinitùs imperata, ut in V. T. vel ab ecclesia commendata, & hæc licita, vel illicita. 89. Deci-

89. *Decimæ sunt legales, vel civiles.* Illæ pertinent ad politiam Mosis: hæ ad politiam civilem vel ecclesiasticam N.T.

90. *Charitas erga proximum est naturalis, vel supernaturalis: interna, vel externa: moderata, vel immoderata.*

91. *Honor est Dei, angeli, vel hominis: & hic est sui ipsius, vel aliorum, isq; superiorum, æqualium, vel inferiorum: item est realis, vel verbalis.*

92. *Opera misericordiæ sunt corporalia, vel spiritualia.*

93. *Eleemosyna est Christiana, vel Pharisaica: ordinaria, vel extraordinaria.*

94. *Delectus ciborum est Leviticus, politicus, vel medicus.*

95. *Ludi sunt vel ingenioſi, vel fortuiti, vel mixti.*

96. *Divitiæ sunt necessariæ, vel supervacaneæ.*

97. *Modus acquirendi est legitimus, vel illegitimus.*

98. *Possessio est vera, vel colorata: bona, vel malæ fidei: & hæc violenta, vel clandestina: cum titulo, vel sine titulo.*

99 *Vsura est moderata, vel immoderata, seu lucratoria: & hæc est mordax, sive rodens, vel usura usurarum.* Moderata est compensatoria, vel punitoria.

100. *Contractus est bona, vel malæ fidei.*

101. Men-

101. *Mendacium cernitur in sermone seu verbis, nutibus, rebus, vel factis.*

102. *Æquivocatio est logica, vel ethica.* Illa est artificialis, & licita: hæc moralis, & illicita.

103. *Simulatio & dissimulatio licita est probationis, vel deceptionis & ludificationis moraliter bona.* Illius exemplũ est *Luc.* 24. in Christo: hujus, in Davide simulante stultitiam, & in Josuâ adhibente stratagemamilitare.

104. *Injuria infertur Deo, vel creaturæ, nominatim homini: & hic est injuria verbalis, realis, vel personalis.*

105. *Fama proximi læditur directè, vel indirectè: formaliter, vel virtualiter.*

106. *Correctio, sive correptio fraterna, est ecclesiastica, vel privata: major, vel minor.*

107. *Concupiscentia mala est informis, vel formata.* Illa dicitur propassio, hæc passio.

108. *Cogitatio est bona vel mala: & hæc est volatica, delectans, vel assensum eliciens.*

109. *Chorea est artificialis, spiritualis, vel carnalis.*

110. *Solicitudo est diffidentiæ, vel officij.* Germani eleganter appellant die Bauchsorg/vnd Amptsorg.

111. Ca-

111. *Castitas seu continentia est generalis & ordinaria, vel specialis & extraordinaria. Item continentia est perpetua, vel certi temporis.*

112. *Cœlibatus est licitus, vel illicitus.*

113. *Status perfectionis est ratione justificationis, sanctificationis, vel glorificationis: item communis omnium Christianorum, vel proprius certorum.*

114. *Virtus & bona opera sunt ordinaria, seu communia, vel extraordinaria & heroica.*

115. *Præmia virtutis & bonorum operum sunt ordinaria, vel extraordinaria: hujus, vel futuræ vitæ.*

116. *Consilium est divinum, vel humanum.*

117. *Eunuchi sunt nati, vel facti; & hi propriè, vel impropriè dicti* Matth. 19.

118. *Spontanea paupertas est licita, vel illicita: & illa vel ob specialem vocationem, vel ob confessionem fidei est interdum necessaria.*

119. *Obedientia est generalis, vel specialis.*

120. *Aliquis est pauper spiritu, vel quantum ad facultates externas.*

121. *Reliquiæ sanctorum sunt veræ, vel fabulosæ.* Priores illæ sunt honorandæ politicè, non verò religiosè.

122. *Usus*

122. *Vsus imaginum est legitimus, vel illegitimus.* Ille est politicus, & is tum historicus, tum symbolicus: hic ecclesiasticus.

123. *Ornatus templorum est internus & spiritualis, vel externus & ritualis: & hic moderatus, vel immoderatus: Leviticus, vel Christianus.*

124. *Consecratio & dedicatio templorum est legitima, vel superstitiosa.*

125. *Dies festi sunt sancti, non inhasione, sed significatione & actione.*

126. *Prudentia est carnalis seu mundana, vel spiritualis.*

127. *Bona opera sunt necessaria, vel adiaphora, seu libera.*

128. *Regula rerum indifferentium est partim fides, partim charitas, partim deniq; prudentia.*

129. *Vsus rerum indifferentium est licitus, vel illicitus.* Hîc teneatur regula: usus rerum indifferentium debet esse procul ab opinione cultus Dei, & meriti nostri, item à dubitatione conscientiæ, occasione scandali, impeditione vocationis seu officii, & perturbatione pacis & ordinis ecclesiæ.

130. *Casus, sive quæstiones conscientiæ, sunt legales, vel evangelici: hominis animalis, vel spiritualis: conscientiæ dubitantis, errantis, &c.*

Cap. XXV.

De Sacramentis in genere.

1. Vocabulum *sacramẽti sumitur latè, seu generaliter, vel strictè, seu specialiter.* Posterior significatio est hujus loci.

2. *Sacramentum consideratur partialiter, seu relativè & seorsim; vel totaliter, seu absolutè & conjunctim.* Quidam hîc adhibent primam distinctionem. Quæ ambiguitas probè est tenenda.

3. *Verbum Dei est audibile, vel visibile.*

4. *Τὸ ῥητὸν est generale, vel speciale sive sacramentale.*

5. *Mutatio alia est substantiæ & qualitatis, alia officij & usus, sive vocationis.* Hæc posterior in sacramentis habet locum.

6. *Consecratio, dedicatio & sanctificatio est interna, vel externa.* Illa est architectonica, vel ministerialis: hæc ritualis

7. *Vsus sacramentorum est vel communis electis cum hypocritis, vel proprius electorum.*

8. *Signum est theoreticum, vel practicum: significans*, sive docens, *obsignans, vel exhibens: commemorativum*, seu memoriale, *demonstrativum*, seu *γνώρισμα*, *vel prædicens.*

9. *Mate-*

9 *Materia sacramenti est interna*, seu cœlestis, *vel externa*, seu terrestris. Illa dicitur signum, & testimonium: hæc, signatum, res testata, & res sacramenti.

10. *Forma sacramenti est externa, vel interna.*

11. *Vnio, seu connexio, est naturalis, vel supernaturalis: & hæc est essētialis in SS. Trinitate, personalis in Christo, sacramentalis, vel spiritualis.*

12. *Opus est operatum, vel operantis.*

13. *Finis sacramentorum est essentialis, vel accidentalis.*

14. *Sacramentum est legale*, ante lapsum: *vel evangelicum.* Illud est fœderis naturæ, hoc fœderis gratiæ.

15. *Oblatio & perceptio in sacramentis est vel signi tantùm, vel signi & signati simul.*

16. *Signa sunt theorica vel practica, vel mixta, hoc est theoretica & practica simul.* Signa theoretica significant tantum. Signa practica obsignant, vel exhibent. Signa mixta sunt significantia, obsignantia, & exhibentia simul, ut sacramenta. Hinc signa sacramentalia respectu electorum sunt investituræ spirituales.

17. *In sacramentis oportet distinguere naturæ consequentiā, & muneris gratiam.* Sic v.g. corpus Christi consideratur in S. cœna secundùm muneris gratiam, id est, ra-

tione promissionis; non secundum naturæ consequentiam, id est, ratione trinæ dimensionis.

18. *Natura rei in sacramentis, seu essentia, est distinguenda ab œconomiâ, seu dispositione & dispensatione divinâ, seu à vocatione & officio.* Sic panis cœnæ Dominicæ est aliud natura, aliud officio.

19. *Sacramentum consideratur secundum se, ratione institutionis, vel in usu, ratione applicationis.*

20. *In sacramentis distinguenda sunt substantialia ab accidentalibus.* Illa dicuntur οὐσιώδη, hæc ἀπουσιώδη.

21. *In sacramentis est verbum narrationis, præceptionis, & promissionis.*

22. *Verbum est concionale, vel operatorium: & illud est vel prædicationis, vel visibilis applicationis; item generale, vel speciale.*

23. *Vnio sacramẽtalis non est immediata, sed mediata.* Fit n. mediante promissione.

24. *Sanctificatio fit vel infusione sanctitatis, vel segregatione rei à cõmuni usu, ad sanctum officium.* (vel externa.

25. *Devotio circa sacramenta est interna,*

26. *Symbola in sacramentis sunt representativa, vel applicativa.*

27. *Contesseratio in sacramentis est respectu ecclesiæ visibilis, vel invisibilis.*

28. *Sacramẽta sunt symbola gratiæ generalis*

lia, & specialia, h.e. explicantia & applicantia: Deinde sunt symbola gratiæ generalis, seu communis, vel specialis, seu propriæ.

29. Sacramenta sunt organa gratiæ non activa, sed merè passiva.

30. Sacramenta conferunt gratiam non ex opere operato, sed partim symbolicè, partim ex opere operantis, id est, credentis.

31. Actio in sacramentis est interna, vel externa: & illa est Dei, vel hominis credẽtis; hæc pastoris dispensantis, vel auditoris communicantis.

32. Character est spiritualis, vel materialis.

33. Ceremoniæ sacramentorum sunt necessariæ, seu præceptæ & institutæ divinitùs: vel adiaphoræ, seu indifferentes: vel ridiculæ: vel denique superstitiosæ & absurdæ.

34. Casus necessitatis est verus, vel fictitius.

35. Fundamentum relationis sacramẽtalis aliud est ex parte Dei, putà institutio complexa mandatum & promissionem: aliud ex parte nostra, videl. fides.

36. Forma sacramenti strictè, id est, partialiter considerati, est analogia inter signum & signatum, sive significatio, eaq; partim repræsentatio, partim testificatio: latè verò, i.e. συνόλως cõsiderati, est partim legitima administratio, seu actio externa, partim actio interna.

37. Verbum concionale in sacramentis est verbum præceptionis, promissionis, præsentiæ, efficaciæ, & applicationis.

38. *Verbum & sacramenta conveniunt fundamento, & applicatione fundamenti differunt modo applicationis.*

39. *Præsentia in verbo sacramentis est generalis, vel specialis.* Illa est trium personarum SS. Trinitatis: hæc est Christi mediatoris pro nobis crucifixi. Nimirum tota Trinitas est præsens & efficax in ministerio verbi & sacramentorum. Adest Pater atq; est efficax, ut principium, fons, & causa reparationis atque instaurationis nostri ad vitam æternam accendens & augens lucem fidei, in Christo, per Spiritum sanctum. Adest & efficax est Filius, verus Deus & verus homo, ut causa recuperans & instaurans salutem. Adest & efficax est Spiritus sanctus, ut opifex proximus atque immediatus totius operis ac beneficii, applicans nobis meritum Christi. Sed Christus crucifixus peculiariter est præsens tanquam cibus & potus animæ.

40. *Tota Trinitas est præsens in ministerio verbi & sacramentorum modo mystico, non verò sensili: modo spirituali, nõ corporali: denique modo pactionali nõ fortuito aut naturali.*

41. *Differentia inter verbum & sacramenta non est essentialis, sed accidentalis:* seu, non est posita in internis, sed in externis; non in rebus, sed in signis.

42. *Analogia sacramentalis non est mathema-*

thematica, vel logica, sed hyperphysica. Ea verò posita est in his sex capitibus. Sacramenta sunt *signa* 1. *docentia*, instituentia & significantia, per modum picturæ. 2. *obsignantia*, confirmantia & certificantia, per modum sigilli. 3. *exhibentia*, seu præbentia & offerentia, per modum testamenti & traditæ clavis. 4. *excitantia*, per modum memorialis. 5. *discernentia*, per modum notæ & characteris, seu tesseræ. 6. *praedicentia resurrectionem gloriosam*, per modũ prognostici spiritualis.

43. *Phrases sacramentales sunt faciles, & difficiles.* Faciles; quia tritæ in populo Dei. Difficiles, ratione hominis animalis.

CAP. XXVI.

De Sacramentis V. T.

1. *SAcramentum V.T. est ordinarium*, ut circumcisio & Pascha: *vel extraordinarium*, ut serpens æneus, terra Canaan, &c.

2. *Sacrificia sunt communia omnium tẽporum, vel propria certorum: & haec sunt V. vel N. T.*

3. *Manna est naturale, vel supernaturale; & hoc materiale, vel spirituale.*

4. *Pascha est typicum seu legale, vel mysticum seu evangelicum; & hoc iterum est vel*

spirituale, ut Christus, vel rituale, ut solennitas Paschæ N. T. Deinde Pascha est Mosaicum seu legitimum, Judaicum, seu judiciale, vel Christianum, & hoc σταυρώσιμον, *vel* ἀναστάσιμον. *Pascha Mosaicum est vel agni, vel bovis & arietis.*

5. *In sacramentis V. T. est duplex respectus, essentialis & accidentalis. Illum habent communè cum sacramentis N. T. hunc proprium.* Nam sacramenta V. & N. T. conveniunt re, seu nucleo & thesauro, qui est gratia Dei in Christo per fidem apprehensa: differunt signis, & accidentibus.

6. *Circumcisio est propria V. T. vel communis in V. & N. T.* Illa est circumcisio carnis, & ἐν τῷ φανερῷ: hæc cordis, hoc est, ἐν τῷ κρυπτῷ καὶ πνεύματι. *Rom.* 2. *v.* 28. 29. Illa est externa & materialis, seu manualis: hæc interna, spiritualis, & ἀχειροποίητος. *Coloss.* 2. *v.* 11. 12.

7. *Circumcisionis externa finis, usus, & administratio erat communis, vel singularis.* Illa respectu Judæorum: hæc respectu Christi, qui peculiari ratione circumcisus est, ut nempe sanctificaret hoc sacramentum in corpore suo. De usu, & administratione Paschæ, baptismi, & S. cœnæ idem est judicium.

8. *Circumcisio est fœdus æternum, id est, perpetuum in ecclesia V. T. ratione signi: &*

eadem

eadem est fœdus æternum, id est, semper durans, etiam in N. T. ratione signati, seu internæ & æternæ sanctificationis.

9. *Circumcisio erat signum commune, vel proprium. Commune*; quatenus erat sacramentum receptionis in ecclesiam visibilem. *Proprium*; quatenus erat sacramentum receptionis in ecclesiam invisibilem. De baptismo idem est judicium.

10. *Circumcisio V. T. erat vel externa tantùm, vel externa & interna simul.*

11. *Pascha erat signum commune, vel proprium. Commune*, quatenus discernebat Judæos à Gentibus. *Proprium*; quatenus spiritualem nutricationem significabat & obsignabat omnibus & solis electis. Illud erat externum tantùm: hoc externum & internum simul. De S. cœna idem est judicium.

12. *Vocatio Judæorum in V. T. erat universalis & ordinaria; Gentium particularis & extraordinaria. In N. T. vocatio Gentium est universalis & ordinaria: Iudæorũ, hactenus est particularis & extraordinaria, brevi erit universalis & ordinaria.* Vide Roman. 11.

13. *Sacramenta V. T. considerantur vel ut viva,* ante Christi passionem, *vel ut mortua quidem, sed nondum mortifera, ut sepulta,*

post Christi passionem, usque ad excidiũ: *vel mortua, mortifera, & sepulta.*

CAP. XXVII.

De Baptismo.

1. *Baptismus est fluminis*, Matth. 3. v. 11. *flaminis*, seu Spiritus, Act. 1. v. 5. *luminis*, seu doctrinæ, Act. 18. 25. vel sanguinis seu martyrii, Marc. 10. 38.

2. *Baptismus est vel internus tantùm, vel externus tantùm, vel internus & externus simul.*

3. *Baptismus est totalis, vel partialis.*

4. *Baptismus est infantum*, qui dicitur pædobaptismus, *vel adultorum.*

5. *Invocatio Trinitatis in baptismo est explicita, vel implicita.*

6. *Differentia inter baptismum Iohannis & Christi, non est ratione essentiæ & effectus, sed ratione personæ & officij Iohannis & Christi:* seu, est ratione ministerii & magisterii, non ratione mysterii.

7. *Christianus est natus, vel factus.*

8. *Exorcismus est legitimus, vel illegitimus: & hi, vel in baptismo, vel extra baptismum.*

9. *Sanctitas est imputationis, inhæsionis, typica, vel fœderationis.* Postremo hoc modo liberi sanctorum sunt sancti, quatenus videl. non sunt pagani, sed cives ecclesiæ

seu

seu concives sanctorum. Quod attinet ad sanctitatem typicam seu ceremonialem, illa fuit propria sacerdotum & Judæorum in V.T.

10. *Necessitas baptismi non est absoluta & praecisa, sed conditionalis, ex hypothesi praecepti & medij ordinarij.*

11. *Lavacrum regenerationis dicitur sacramentaliter & metonymicè, vel spiritualiter & propriè.* Priori modo baptismus externus est lavacrum regenerationis, idque vel κατ' δόξαν, vel καθ' ἀλήθειαν. Posteriori modo baptismus internus est ejusmodi lavacrum.

12. *Baptizari in nomẽ Dei est partim mandato Dei, partim in cultum ejus baptizari.*

13. *Usus baptismi est communis, vel singularis.* Ille est respectu hypocritarum & credentium: utriusque enim est sacramentum receptionis in ecclesiam visibilem: hic est partim respectu Christi, partim respectu credentium. Ad Christum quod attinet, illius baptismus fuit solennis inauguratio ad officium, & simul sanctificatio atque commendatio baptismi nostri, in quo æquè præsens est SS. Trinitas, atq; in baptismo Christi. Quod attinet ad credentes, baptismus ipsis est sacramentum ablutionis à peccato, & pœnitentiæ, commonefaciens credentes, quotquot baptizati sumus,

mus, in mortem Christi baptizatos esse, ut sicut Christus excitatus est ex mortuis in gloriam Patris, ita & nos resuscitati per fidem Dei efficaciter agentis, ambulemus in nova vita.

14. *Candidatus baptismi est Christianus infans, vel adultus.* Utriusque baptismus eodem nititur jure.

15. *Ceremonia baptismi sunt essentiales, & inseparabiles, vel accidētales, & separabiles.*

16. *Regeneratio est symbolica, vel spiritualis.* Illo modo regenerantur omnes, qui baptizantur baptismo aquæ: hoc modo nonnisi illi, qui baptizantur baptismo interno. *Regeneratio spiritualis sumitur latè, vel strictè.*

17. *Introitus in ecclesiam est ratione ecclesiæ visibilis, & invisibilis: & fit per vocationem externam, vel internam, & similiter per baptismum externum, vel internum.*

CAP. XXVIII.

De Cœnâ Domini.

1. COena est natura, gratiæ, vel gloriæ.
2. Cœna Domini est totalis, vel partialis.
3. *Sacrificium est typicum, vel typo adumbratū: hilasticum, vel eucharisticum: transitivū: vel in transitivū: internū vel externum, reale, vel repræsentativum: ordinariū, vel extraordinariū: materiale, vel spirituale.*

4. Re-

4. *Recordatio est historica, vel eucharistica.* Et hæc fit amore, more, ore, & re.

5. *Manducatio est oralis, seu externa, vel interna: sacramentalis, vel spiritualis.* Et illa est vel nuda, vel conjuncta cum sacramentali: hæc est vel extra sacramentum, vel in sacramento.

6. *Indignitas est persona, vel actus.*

7. *Probatio suiipsius est alia excrucians, alia exhilarans.* Illa est illegitima, hæc secus.

8. *Panis est animalis, seu corporalis; sacramentalis, seu eucharisticus; vel spiritualis, & tum verbi Dei, tum vita, ut est Christus.*

9. *Præparatio ad S. cœnam est theorica, vel practica.* Illa est cognitionis; hæc devotionis, ubi est examen miseriæ, fidei, & gratitudinis seu praxeos pœnitentiæ.

10. *Cœna Domini est publica, vel quasi publica, seu appendix publica.*

11. *Præsentia corporis Christi est physica, seu localis & corporalis, vel hyperphysica; & hæc est spiritualis, vel sacramentalis.*

12. *Fractio panis est pars S. cœnæ partim materialis, partim formalis.* Ratio prioris est; quia est ritus externus, qui pertinet ad materiã S. cœnæ. Ratio posterioris est; quia pertinet ad formam externã S. cœnæ.

Deinde est pars necessaria, non verò arbitraria. Nam analogia sacramentalis absq; illa non est plena. *Deniq; est necessaria non simpliciter, sed secundùm quid.*

13. *Præsentia est essentia, vel gratia.* Christus ἀνθρωπος est ubiq; priori modo: sed posteriori modo est præsens fidei, idq; vel extra sacramentum, vel in sacramento.

14. *Altare est materiale, vel spirituale; & hoc est cor hominis credentis: illud est typicũ, ut in V.T. vel implens typum, ut ara crucis Christi.*

15. *Sacerdos est typicus, vel à typo adumbratus, & is vel principalis, ut solus Christus, vel ministerialis, ut omnes electi Christo insiti,* offerentes Deo θυσίας πνευματικὰς.

16. *Testamentum est vulgare, vel hericum: simplex, vel allegoricum: nudum, vel mysticum.*

17. *Quinq; panes sunt nobis necessarij,* quatuor in via, & quintus in patria: *corporalis,* ad sustentationem; *spiritualis,* ad informationem; *doctrinalis,* ad eruditionem; *sacramentalis,* ad expiationem; *æternalis,* ad fruitionem. Sunt verba Innocentii III. *lib. 5. mysteriorum c. 14.*

18. *Vnio, seu conjunctio, panis & vini est ratione institutionis, vel applicationis.* Illa est quantum ad signa & res signatas: hæc, ratione communicantium. De reliquis sacra-

cramentis idem est judicium.

19. *Usus S. cœnæ est respectu Christi, & Christianorum. Respectu Christi*; quatenus ille cœnando una cum discipulis, hoc sacramentum sanctificavit, nobisque commendauit, & in eo imminentem suam passionem delineavit, atque simul ad illam se præparavit. *Respectu Christianorum* est usus communis & proprius. *Usus communis* est respectu credentium & hypocritarum, & in eo est positus, ut S. cœnæ celebratio discernat ecclesiam ab infidelibus, & ob oculos ponat beneficium mortis Christi. *Usus proprius* est exsuscitare, fovere, acuere, atq; obsignare fidem, spem, & charitatem, atq; ita nobis exhibere Christum, panem illum vitæ, quo nutrimur ad vitam æternam.

20. *Ceremoniæ in Eucharistia sunt necessariæ, vel arbitrariæ.* Illæ non possunt omitti: hæ secus se habent.

21. *Eucharistia, quæ Deo debetur, est alia extra usum S. cœnæ, alia in usu ejus.* Illa debet esse perpetua: hæc, frequens.

22. *Locutiones Patrum de hoc sacramento sunt metonymicæ, seu sacramentales; vel hyperbolicæ & allegoricæ; vel deniq; falsæ, aut saltem periculosæ.*

23. *Vocabulum* Missa *sumitur more antiquo, vel recēti.* Illo modo Missa est ipsa Eucharistia, vel saltem liturgia ad Eucharistiam:

stiam: hoc modo fingitur esse sacrificium ἱλαστικὸν pro vivis & mortuis.

24. *Transsubstantiatio non convenit regno gratiæ, sed regno potentiæ*, ut in miraculis videre est. Sacramenta sunt quidem illa mirabilia mirabilis gratiæ signa: sed non sunt miracula.

25. *Reatus, qui contrahitur ex abusu S. cœnæ, est infidelitatis, vel negligentiæ & infirmitatis.*

CAP. XXIX.

De Adventu Christi ultimo.

1. *Elias est primus, vel secundus.* Ille dicitur Thesbites: hic Johannes Baptista. 2. *Reg.* 2. *Malach.* 4.

2. *Seculum est præsens, vel futurum.* Hebræi elegãter vocant הַבָּא & עוֹלָם הַזֶּה עוֹלָם. Eodem sensu mundus est præsens, vel futurus, seu novus.

3. *Adventus Christi ultimus est particularis, vel universalis.* Ille fit partim in morte cujusq; partim in resurrectione prima, quæ est martyrum; hic fiet in fine seculi, seu in resurrectione secunda quæ est omnium hominum.

4. *Mors corporis spectatur in se, vel ex accidenti.* Illo modo est omnium terribilium terribilissimum, in hac quidem vita: hoc modo per mortem Christi nobis redditur

ditur amabilis. *Rursus priori modo mors est naturalis, vel violēta: ordinaria, vel extraordinaria: lenis, vel conjuncta cum horrendis cruciatibus, gestibus, &c.*

5. *Adventus Christi est humilis, vel gloriosus: & hic vel in corda electorum, vel ad judicium.*

6. *Adventus Christi ad judicium est primus, vel ultimus.* Ille fiet in resurrectione prima: hic in secunda.

7. *Adventus Christi est quadruplex: videl. in carnem, in urbem Hierosolymam, in corda electorum, & ad judicium.*

8. *Adventu Christi in hac vita fit per beneficia, vel judicia.*

9. *Adventus Christi in hac vita est manifestus, vel occultus.*

10. *Adventus Dei ad homines est potentia, gratia, vel gloria.* Ille fit in regno potentiæ seu providentiæ, iste in ecclesia militante, hic in fine seculi.

11. *Desiderium adventus Christi ad judicium est affectus impotentis, vel recte habentis.*

Cap. XXX.

De Resurrectione carnis.

1. *Resurrectio est Spiritus, vel carnis: seu spiritualis, vel finalis.*

2. *Resurrectio carnis est universalis, vel*

vel particularis: glorioſa, ſeu ad vitam, *vel ignominioſa*, ſeu ad mortem: *prima, vel ſecunda*. Vide Joh. 5. v. 19. & Apoc. 20. v. 5.

3. *Corpus eſt animale, vel ſpirituale*, ſeu glorificatum.

4. *Reſurrectio è mortuis eſt imperfecta, vel perfecta*. Illius exemplum vide *Matth.* 27. v. 52. hujus *Ioh.* 5. v. 29.

5. *Reſurrectio particularis eſt præludium reſurrectionis Chriſti* Matth. 27. v. 52. *vel reſurrectionis univerſalis*, Joh. 11. *Deinde eſt paucorum*, de qua locis modò citatis: *vel pluriũ*, putà omnium martyrum. Apoc. 20.

6. *Mors corporalis eſt verè, vel quaſi* Illa eſt ſeparatio animæ à corpore: hæc eſt mutatio corporis ſubita, de qua, 1. *Theſſ.* 4. v. 17. ejuſmodi mutationem experti ſunt Enoch & Elias.

7. *Reproductio rei reſtituit rem eandem vel ſpecie tãtùm, vel numero & ſpecie ſimul.* Poſterior cernitur in reſurrectione finali.

8. *Invocatio mũdi erit partim annihilatio ſeu deſtructio, partim mutatio qualitatũ, ſeu* βελτίωσις. Confer Rom. 8. v. 20. & ſeqq. 2. Pet. 3. v. 10. & ſeqq.

9. *Reſurrectio carnis pendet communiter à Dei omnipotentiâ & juſtitiâ: ſingulariter à Chriſti reſurrectione & judicio.* Ab illa pẽdet reſurrectio electorum, tanquam membrorum Chriſti: ab hoc, reſurrectio impiorum, tanquam hoſtium.

CAP.

Cap. XXXI.

De ultimo judicio.

1. *Iudiciũ Dei eſt particulare, vel univerſale: abſolutionis, vel condemnationis: occultum, vel manifeſtum.*

2. *Iudex mundi alius eſt ἡγεμονικὸς, ut Chriſtus: alius miniſterialis, ut ſancti.* Illius eſt judicium authoritatis: horum, judicium approbationis.

3. *Iudex ἡγεμονικὸς in ultimo judicio eſt viſibilis, vel inviſibilis.* Ille eſt Chriſtus Deus-homo; hic eſt Pater unà cum Spiritu ſancto.

4. *Signum Filij hominis, quod apparebit in nubibus, erit ſignum majeſtatis latificantis, & perturbantis.*

5. *Signa ultimi judicij ſunt antecedentia, vel connexa.*

6. *Signa ultimum judicium antecedentia, ſunt partim jam impleta, partim adhuc implenda.* Et hîc ſunt tria: videl. prædicatio evangelii per totum orbem, converſio Judæorum, & triumphus eccleſiæ in his terris per mille annos. *Matth.* 24. *Rom.* 11. *Apoc.* 20.

7. *Vallis Ioſaphati dicitur literaliter, vel allegoricè.*

8. *Libri, qui aperientur in ultimo judicio, erũt partim beneficia & judicia Dei, partim homi-*

hominum conscientiæ extraordinario lumine illustratæ, ut possint legere anteacta sua opera.

9. *Christus in ultimo judicio allegabit bona electorum opera, non tanquam merita, sed tanquam actus & signa fidei.*

CAP. XXXII.

De Vitâ æternâ.

1. *STatus hominis pij est via, vel patria.* Ille est in hâc lachrymarum valle: hic est futuræ vitæ.

2. *Vita est natura, gratia, vel gloria.* Illam habemus ex creatione, istam ex justificatione & sanctificatione, hanc ex glorificatione.

3. *Regnum Dei est natura* (quod etiam dicitur potentiæ & providentiæ) *gratia vel gloria.* Illud tam latè patet, quàm latè patet hic mundus; istud est in ecclesiâ militante; hoc in triumphante.

4. *Beatitudo hominis est inchoata, vel consummata.* Eâdem ratione distinguitur vita æterna, & glorificatio.

5. *Visio Dei post hanc vitam est beatifica, vel horrifica.* Illo modo electi vident Deum; hoc, reprobi.

6. *Mors est temporalis, vel æterna.* Mors temporalis est alia corporalis seu naturalis, alia spiritualis, & hæc est fidelium, qui pecca-

peccato & mundo moriuntur, vel infidelium, qui in peccato & mundo moriuntur.

7. *Visio Dei est alia corporalis*, ut cùm visus est Mosi in rubo ardente: *alia spiritualis.*

8. *Vita est animalis, vel spiritualis: theoretica*, seu contentemplativa, *practica*, seu activa, *vel factiva.*

9. *Visio Dei est clara, vel obscura.* Illa pertinet ad futuram vitam, hæc est hujus vitæ, 1. *Corinth.* 13. *v.* 12. Illa dicitur aspectus præsentis, & habitus invidetur: hæc fidei.

10. *Beatitudo hominis est temporalis, vel aterna: corporalis, vel spiritualis: interna, vel externa: vera, vel apparens: denique variat in statu innocentiæ, miseriæ, gratiæ, & gloriæ.*

11. *Summus hominis finis est objectivus*, ut Deus: *vel formalis*, ut fruitio Dei. Summum hominis bonum eodem modo dividitur.

12. *Paradisus est terrestris, vel cœlestis.*

13. *Corona est ministerij, martyrij, vel gloriæ.* De illa & ista vide *Apoc.* 3. & 4. de hac 2. *Tim.* 4. ubi appellatur corona justitiæ.

14. *Schola, quam frequentant filij Dei, est lucis, vel crucis.*

15. *Liberatio à malo est particularis, vel universalis: & illa fit à Deo mediatè, vel immediatè in hac vita; hæc fit à Deo immediatè, post hanc vitam.* 16. Re-

16. *Redemtio est gratiæ, vel gloriæ.* Illa est perfecta, ratione fidei, hæc ratione fruitionis & possessionis.

17. *Purgatorium est Christianum, vel antichristianum: & illud est triplex, puta sanguis Christi, operatio ignea Spiritus sancti, & crux piorum*, quæ dicitur ignis punctivus, estque afflictionis seu tribulationis, persecutionis, & tentationis.

18. *Ignis est materialis, vel immaterialis.* Ille est elementaris, vel infernalis: hic est, judicii divini, quod exercetur partim in hâc vitâ, partim in morte, partim in fine seculi.

19. *Apparitiones animarum sunt vel fabulosæ, vel illusoriæ.* Illæ sunt commẽta hominum, hæ illusiones Satanæ.

20. *Beatitudo sanctarum animarum in cœlo nen est consummata & totalis, sed partialis.* Idem est judicium de miseriâ damnatarum animarum. *(specie, sed in genere.*

21. *Sancti in cœlis orant pro nobis non in*

22. *Præmium vitæ æternæ est substantiale vel accidentale.* Illud non admittit magis & minus sive gradum: hoc secus.

23 *Vita & mors æterna considerantur quantum ad formam, vel gradum.*

24. *Deus in regno potentiæ, gratiæ, & gloriæ adhibet proportionem geometricam, non arithmeticam, si consideret ipsius dona.*

PERO-

PERORATIO hujus Libelli.

Collegimus, niſi fallor, præcipuas diſtinctiones theologicas; & collegimus juxta ſeriem locorum communium. Ex iis aliæ ita ſunt comparatæ, ut in omnibus Scripturæ libris explicandis uſum habeant, aliæ in plerisque. Hoc iam ſupererat, ut colligeremus eâdem ratione diſtinctiones ſpeciales, quæ in ſingulis libris Biblicis occurrunt. Verùm ratio compendii noſtri hoc non ferebat. Hunc itaque laborem aliis exantlandum reliquimus. Ne tamen diſcendi cupidis hic deſimus, guſtum aliquem huius rei ipſis præbebimus. In Geneſi *hæ ſunt ſpeciales diſtinctiones: Creatio prima alia eſt ſine materiâ, alia ex materiâ, ſed in diſpoſitâ: Euphrates eſt nomen totius, vel partis: Serpens conſideratur vel ut creatura, vel ut inſtrumentum, quo abuſus eſt diabolus, &c.* in Levitico, *variæ ſunt diſtinctiones ſacrificiorum, & ſimili-*

milium rituum. In libris Regum *sunt distinctiones inter regnum & proregnum, regem & collegam, &c.* In Ecclesiaste *sunt distinctiones inter ea, quæ dicuntur ex judicio carnis, & ex mente ecclesiastis; inter ea quæ dicuntur de homine* κατὰ ἄνθρωπον *&* κατὰ θεόν *&c.* In Apocalypsi *est distinctio inter manna apertum & absconditum, coronam vitæ æternæ & martyrii, resurrectionem primam & secundam, &c. Sed hujusmodi distinctiones partim ex ipsis libris canonicis, partim ex commentariis petere licet.*

INDEX

INDEX

Distinctionum in hoc libello occurrentium.

Quia sæpiùs usu venit, ut nobis solicitè quærentibus alicujus vocabuli aut rei distinctionem, molestum accidat hos vel illos locos & titulos percurrere, non ab re fore putavi, si omnes distinctiones hic propositas, juxta seriem alphabeti dirigerem. Vbi observa c. notare caput, d. distinctionem.

A.

Abrogatio legis c.16.d.14
Absolutio ecclesiastica c.19.d.37
Abstractū in doctrinâ de Christo c.18.d.2
Abyssus c.5.d 20
Accipere c.3.d.82
Actio c.6 d.11
Actio in sacramentis c.25.d.31
Actiones Dei c.4.d.1.2.3.4.5.6.7.8.9.10 11.12.14.15.17.18.20.21.22.23.24
Actiones Christi c.18.d.50
Actio Dei circa peccatum c.12.d.18
Actus c.3.d.41
Actus boni c.23.d.37
Actus conversionis c.13.d.14
Actus decreti Dei c.5.d.11.21

Actus

Actus in decreto electionis c.7.d.29
Actus in decreto reprobationis c.7.d.28
Actus fidei c.22.d.3
Adam c.11.d.4.8.10.c.18.d.56
Adiaphora c.24.d.128.129
Adoratio c.24.d.29
Adoratio religiosa c.24.d.10.54
Adulterium c.14.d.10
Adventus Christi c.29.d.5.6.7.8.9
Adventus Christi ultimus c.29.d.3
Adventus Dei ad homines c.29.d.10
Æquivocatio c.24.d 102
Æternitas c 3.d 24
Æternum c.3.d.24.43
Affectus c.3.d 78
Afflictio c.12.d.6
Allegoria c.2.d 9.10
Alius & aliud c.3.d.68.c.18.d.24
Altare c.28 d.14
Altissimus c.3.d.84
Amen c.22.d.21
Amor c.24.d.75
Amor Dei c.3.d.7.11.57
Analogia in Scripturæ interpretatione spectanda. c.1.d.28
Analogia sacramentalis c.25.d.24
Angeli. c.10.d.14.16.17
Angeli boni, c.10.d.3.20.21
Angelus, c.10.d.5
Anima hominis, c.12 d 11

Anni-

Annihilatio c.9.d.12
Antiquitas c.19. d 66
Antichriſtus c.19.d 41
Anxietas conſcientiæ c.24. d.67
Apparitio bonorum Angelorum c.10.d 12
Apparitiones animarum c.32 d 19
Applicatio meriti Chriſti c.[illegible]
Apoſtoli. Vide *Propheta*
Arma militis Chriſtiani c.21.d 10
Arbor vitæ c.8.d.15 Aſyla c.15.d.15
Attributa Chriſti c.18.d.1
Attributa Dei. Vide *Proprietates Dei.*
Attributa eccleſiæ c.19 d.78
Attritio c.21.d 17
Anatomia c.15. d.23
Auxilium Dei c.8.d.2

B.

Baptiſmus c.27. d.1.2.3.4.5.6.10.11.12. 13.15
Baptiſmus Johannis & Chriſti c.27.d.6
Baptizari in nomen Dei c.27.d.12
Beatitudo hominis c.32.d.4.10
Beatitudo ſanctarum animarum in cœlis c.32.d.20
Bellum c.15.d.10
Beneficia Dei c.4.d.16
Benignitas Dei c.3.d.72
Biblia c.2.d.52
Bigamia c.14. d.7.30
Blaſphemia c.24.d.83

Bona Dei erga ecclesiam c.19. d.44
Bona ecclesiastica c.19.d.38
Bona opera c.23.d 42.c.24. d.30.32. 33.34. 115.127 Cur ea Christus sit allegaturus in ultimo judicio c.31. d.9
Bonitas Dei c.3.d.54
Bonitas creaturæ c.8.d.24

C.

CAndidatus baptismi c. 27.d.14
Canon Scripturæ c.2.d.4
Canõ in negotio electionis æternę c.7 d.6
Canones ecclesiastici c.19.d.34
Caput ecclesiæ c.19.d.13
Caritas c 3.d.77
Caritas Dei c.3 d 7
Caritas erga proximum c.24.d 90
Carnales c.23.d.31
Castitas. c.14.d.5.c.24.d.111
Casus conscientiæ c.24.d 130
Casus necessitatis c.25.d 34
Catechesis c. 2.d.41
Catholicum c.19.d.42
Causa forensis c.15.d.10
Causa rei c.7.d.17
Censura ecclesiastica c. 19.d.37
Ceremoniæ baptismi c.27.d.15
Ceremoniæ in Eucharistiâ c.28.d.10
Ceremoniæ religiosæ c.19.d.7.36
Ceremoniæ sacramentorum c.25.d.33
Ceremoniæ V. T. c.17.d.18

Chaos c.8.d.25
Character c.25.d.32
Charitas. Vide *Caritas*.
Chorea c.24.d.109
Chriſtus c.3 d.30.c.18.d.9.15.21.22.24.25.27.28.31.32.45.48.55.56.58.59.62.c 23.d.4.5.
Chriſtianus c 27.d.7
Circumciſio c.26.d.6.7 8.9.10
Clavis eccleſiæ c.19.d.11
Coactio c.15.d 24
Cœlibatus c.24.d.112
Cœlum c.8.d.11
Cœna c.28.d.1
Cœna Domini c.28.d.2.10.18 19.20.22
Cogitatio c.24.d.108
Cognatio c.14.d.15
Cognitio angelorum c.10.d.2
Cognitio Dei c.3.d 7.27.28.46.47.c.24.d 35
Collatio locorum Scripturæ c.2.d.29
Communicationes c.16.d.6.18
Communicatio in Chriſto c.18.d.4
Communio bonorum c.24.d 15
Communio ſanctorum c.19.d.6.21.48.c.23.d.27.28
Concilia c.19.d.9.57
Concretũ in doctrinâ de Chriſto c.18.d 2
Concupiſcentia c.24.d.16.107
Concurſus Dei cum creaturis c.6 d.10

Condonatio. c.24.d. 14.26
Conditiones in contrahendis nuptiis c.14 d.16
Confessio c.21.d. 5.15
Confessio peccati c.21.d.5.15
Confessio veritatis cœlestis c.24. d.13.77
Confessiones fidei c.2.d.40
Conjugium c.14.d.1.12.20 24.27.28.31.32
Conscientia c.24. d.67.68.69.70.71
Consecratio c.25.d.6
Consecratio templorum c.24.d.124
Consensus in conjugio c.14. d.13.17.21
Consilium c.24. d.116
Consolatio c.24.d.38
Conspiratio in doctrina c.19.d.20
Consuetúdo c.24.d.85
Consuetudo ecclesiæ c.19.d.55
Contemplatio Dei c.3.d.27
Contesseratio in sacramentis c.25.d.27
Contractus c.24.d.100
Contrarietas c.6.d 12
Contritio c.21.d.17
Corona c.7.d.20.c.32.d.13
Corpus animale c.11.d.5
Correctio c.24 d.106
Creatio c.8.d.1.2.3.12
Creaturæ c.8.d.9
Culpa c.12.d.14
Cultus angelorum c.10.d.22
Cultus Dei c.24.d.28
Cultus Christi c.18.d. 29

D.

Dare c.3. d. 82
Decimæ c.24. d.89
Decreta Dei c.5. d.1.5.7.11.12.15.17.18.19.21
Decretum providentiæ Dei c.6. d.2.3.5
Dedicatio c.25. d.6
Dedicatio templorum c.24. d.124
Defectio à fide c.19. d.51
Defectus c.16. d.12.51
Defensio sui c.15. d.11
Delectus ciborum c.24 d.94
Dependentia c.3. d.81
Descensus ad inferos c.18. d.23
Desertio divina c.9. d.5.6.c.18.d.36
Desertio conjugis c.14, d.19
Desiderium adventus Christi c.29. d.11
Desperatio c.21.d.11
Determinatio voluntatis c.13. d.18
Devotio circa sacramenta c.25.d.25
Deus c.1.d.11. c.3. d.2.22
Deo omnia sunt præsentia c.3. d.91
In Deo sunt omnia c.3.d.97 (d.92
Deus quomodo fiat placatus & iratus c.3
Deus quomodo sit in creatura c.9. d.11
Deus quomodo agat circa creaturas c.9
Deus quomodo sit Pater c.8.d.14 (d.26
Diabolus c.10. d.4
Dies festi c.24. d.125
Difficultatis circa Scripturam causæ c.2 d.46

Digamia c.14.d.730
Dignitas c.24.d5
Dilectio Dei c.26.d.16. c.3.d.10
Dispensatio legis c.15.d.11
Dissimulatio c.24.d.17.103
Divitiæ c.24.d.96
Divortium c.14.d.6
Dogmata Scripturæ c.2.d.58
Dolor c.20.d.9.14
Dominium Dei c.7.d.13
Dona angelorum ex creatione c.10.d.19
Dona Dei erga Ecclesiam c.19.d.44
Draco c.10.d.13
Dubitatio c.22.d5

E. (80

ECclesia c.19.d.1.2.3.4.16.17.18.27.68.
Ecclesia catholica c.19.d.16.65
Ecclesiæ triumphus c.19.d.79
Ecstasis c.2.d.18
Editio Scripturæ c.2.d.20
Effata Scripturæ c.2.d.27
Effecta Dei c.5.d.8
Efficacia doctrinæ sacræ c.19.d.23
Efficientia c.9.d.15
Electi c.7.d.15
Electio c.7 d2.8
Electio æterna c.7. d.2.8 11
Eleemosyna c.24.d.93
Elias c.29.d.1
Emanatio c.3.d.74

Enthu-

Enthusiasmus c.2 d.17
Episcopatus c.19. d.30
Error in contrahendis nuptiis c. 14 d.14
Error circa doctrinam salutis c.19. d.63
Esse Patris, Filii, & Spiritus sancti c. 3. d.67
Esse in ecclesiâ & de ecclesiâ c.19. d.63
Essentia Dei c.3.69.89
Evangelii objectum c.16.d.7
Eucharistia c.28.d.21
Eunuchi c.24. d.117
Evidentia c.22. d.4
Ex particula c.8.d.23
Exaltatio Christi c.18.d.41
Examen electionis ad salutem c.7.d.24
Examen justificationis c.23 d.30
Excœcatio c. 9. d 6
Excidere gratia c. 7. d.18
Excommunicatio c.19.d.8
Exinanitio Christi c.18. d.40
Exorcismus c. 27. d.8
Explicatio Scripturæ. Vide *Interpretatio Scripturæ.*

F.

FAcies Dei c.3. d.76
Fama proximi quomodo lædatur c.24. d.105
Fatum c.5.d.2
Festa c.24. d.88.125
Fides c.22.d.1.2.7.8.11.15.16.17.18.22.c.23. d.36

Fides miraculorum c.22.d.2
Fides salvifica c.22.d.9.10.12.13.19.23.25.27
Fides sola c.23.d.41
Filius c.14.d.4
Filius Dei c.3.d.18.94
Forum c.23.d.16
Fœdus c.17.d.4
Fœdus Dei cum homine c.17.d.1.2.3.5.6.8 9.10.11.12.13.14.15.16
Forma Scripturæ S. c.2.d.38
Formulæ juramenti c.24.d.80
Fractio panis in S. cœnâ c.28.d.12
Fuga tempore persecutionis c.24.d.78
Fundamentũ electionis æternæ c.7.d.26
Furtum c.24.d.48

G.

Gaudium spirituale c.23.d.33
Generatio c.3.d.17.64
Generatio divina c.3.d.31.96
Gladius c.19.d.59
Gloria Dei c.3.d.6
Gloria filiorum Dei c.23.d.26
Gloriatio c.22.d.14
Gradus præsentiæ Dei c.3.d.15
Gradus regenerationis c.13.d.7
Gratia Dei c.3.d.12.c.11.d.17.c.20.d.10.11. c.23.d.39
Gratia Dei gratum faciens c.11.d.6.15
Gratia Dei sufficiens c.11.d.16
Gratiæ amplitudo c.17.d.7

Gratiarum actio c.24.d.29
Gubernatio divina c.9.d.10
Gubernatio ecclesiæ c.19.d.49
Gubernatio peccati c.9.d.17
Gustus gratiæ & gloriæ c.7.d.17

H.

Hæreticus c.19.d.42.52
Hierarchia c.10.d.6. c.15.d.28
Hierarchia ecclesiastica c.19.d.29
Homicidium, c.15.d.9
Homines de Ecclesiâ c.19.d.73
Homines impii c.24.d.36
Homo c.11.d.2.21
Homo regenitus c.21.d.6
Honestas c.14.d.18
Honor c.24.d.29.91
Hostes ecclesiæ c.19.d.40
Humana Christi natura c.18.d.17.60.61.63
Humiliatio c.21.d.13

I.

Idea c.5.d.3
Idea divina c.5.d.6.9
Idololatria c.24.d.7.45
Jejunium c.24.d.11.82
Ignis c.32.d.18
Ignorantia c.18.d.11.c.24.d.74
Imago Dei c.3.d.19.c.8.d.8.c.11.d.3.11.12
Imago Dei & ejus vestigium c.8.d.8.c.11
Imagines c.24.d.47.122 (d.22
Immedietas c.3.d.42

Immensitas Dei c.3.d.37.39 98
Immunitas ecclesiastica c.19.d.71
Immutabilitas Dei c.3.d.34
Impedimenta conjugii c.14.d.22
Imperfectio c.8.d.5
Imperium c.15.d.22
Impletio legis c.24.d.2
Impositio manuum c.19.d.31
Impuritas c.114.d.26
Imputatio justitiæ c.23.d.10
Incarnato Christi c.18.d.35
Incomprehensibile c.3.d.45
Indignitas c.28.d.6
Inducere in tentationem c.9.d.24
Indulgentia c.21.d.4
Induratio c.9.d.6
Infidelitas c.22.d.6
Infinitas Dei c.3.d.35
Ingenui c.23.d.21
Injuria. c.24.d.104
Innovatio mundi c.30.d.8
Intellectus Dei c.3.d.86
Intercessio c.18.d.34,c.24.d.19
Interdictiones c.16.d.18
Interpres Scripturæ S. c.2.d.37
Interpretatio Scripturæ S. c.2 d.15.24.32
Introitus in ecclesiam c.27.d.17
Invocatio c.24.d.19
Invocatio SS. Trinit. in baptismo c.21.d5
Ira c.24.d.23

Iudex c.2.d.50. c.15.d.19
Iudex controverſiarum fidei c.2.d 49
Iudex mundi c.31.d.23
Iudicium de re aliqua c.15.d.18
Iudicium Dei c.31.d.1
Iudicium in controverſiis fidei c.2.d 39
Iudicium de electione ad ſalutem c.7.d.6
Iudicium in negotio religionis c.19.d.75
Iudicium ultimum c.31.d.1.5.6.8.9
Iura majeſtatis c.15.d.13
Iuramentum c.24.d.8.29
Ius c.15.d.17 Ius Dei c.1.d.12.c.7.d.13
Ius regium c.15.d.5
Iuſtificare quomodo aliquis dicatur c.23. d.18
Iuſtificatio c.23.d.1.12.13.35
Iuſtificatio evangelica c.23.d.14.34.38
Iuſtitia c.23.d.3.6.7.8. c.24.d.2
Iuſtitia Chriſti c.18.d.16
Iuſtitia Dei c.3.d.9.55
Iuſtitia primi hominis c.11.d.7.9
Iuſtitia operis c.24.d.27
Iuſtus quomodo aliquis fiat c.23.d.9.11

K.

Καρδιογνωσία. c.10.d.10

L.

Labor manuum c.11.d.13
Lætitia c.21.d.16
Lavacrum regenerationis c.27.d.11
Lector Scripturæ ſacræ c.2.d.54

Leges politiæ ecclesiasticæ c 9. d.58
Lex c.16.d.1.2.3.4.5.15.24.25.26
Lex Dei c.16.d.9
Liber c.1.d.7 Liberatio à malo c.32.d.15 Liberi seu filii c.14.d.29 Liberi, seu ingenui c.23.d.21.c.23.d.19.20 Libertas c.13.d.1.2.5.6.9.10.15 Libertas à peccato c.23.d.23 Libertas Christiana c.23.d.24 Libertas Dei c.3.d.53 Liberum arbitrium c.13.d.8.13.16.19.20 Liber vitæ c.7.d.5.16 Libri qui aperientur in ultimo judicio c.31 d.8 Libri sacri c.2.d.5.12.53
Ligatio ecclesiastica c.19 d.37
Linea in arbore consanguinitatis & affinitatis c.14.d.9
Lucta carnis & Spiritus c.24.d.41
Ludi c.14 d.95 Lumen c.1.d.7.c.2 d.43
Λύτρον Christi c.18.d.7 Lux c.8.d.10

M.

Magia c.24.d.46
Magistratus c.15.d.1.2.3 4
Magnitudo Dei c.3.d 36
Majestas Christi c.18.d.19
Mali quomodo in ecclesiâ c.19.d.14
Malum c.9.d.21 c.24.d 51 (21.23
Mandata c.16.d 6 Mandata Dei 16.d.11
Manducatio c.28.d.5 Manna c.26.d.3
Martyrium c.24.d.37 Materia c.8.d.7
Media salutis c.20.d.1.9 Mediatio Christi,

sti, c.18.d.26.28 Mediator c.18.d.10.33
Melancholia c.21.d.12
Membra ecclesiæ Catholicæ c.19.d.12
Mendacium c.24.d.50.101
Mensura c.2.d.48
Merces c.24.d.6 Meritum c.23.d.31
Methodus docendi c.7.d.31
Metus c.24.d.71.73
Ministri ecclesiæ c.19.d.5
Miracula c.9.d.3 Miracula divina c.9.d.4
Miseria c.12.d.3
Misericordia Dei c.3.d.56
Missa c 28.d.23 Missio c.3.d 85
Modus acquirendi c.24.d.97
Monachi c.19 d.74
Mors c.32.d.6 Mors æternæ c.32.d.23
Mors Christi c.18.d 26.28 Mors corporis c.29.d.4.c.30.d.6
Motor c.6.d.9 Mundus c.7.d.12
Mutabilitas c.11.d.20
Mutare & mutari c.3.d 95
Mutatio c.25.d.5 Mysterium c 2.d.57

N.

NArratio c.16.d.17
Naturæ Christi c.18.d 74
Necessitas c.5.d.4.10.c.13.d.17
Nihil c.8.d 4.22 NomenDei c.3.d.75
Nomen Jesus c 18.d.42
Nomina angelorum c.10.d.1
Nomina Dei c.3.d.1

Norma. Vide *Regula.*
Norma interpretationis Scripturę c.2. d.25
Notæ alicujus rei c.18. d.67
Notitia Dei c.3. d.8
Numerus angelorum c.10. d.8
Tὰ Nunc c.8. d.18 Nuptiæ c.14. d.8

O.

Obedientia c.24. d.119
Obedientia Christi c.18. d.8
Objectum intellectus bonorum angelorum c.10. d.11
Obligatio conscientiæ c.24. d.69
Obscuritas. c.2. d.45.46
Obsignatio electionis ad salutem c.7 d.14
Odium c.24.d.24 Odium Dei c.7.d.10
Officium Christi c.18. d.19.65
Officium magistratus c.15. d.29
Omnipotentia Dei c.3. d.5.59
Vocula *Omnis* c.3.d.29. c.7.d.4
Opera Christi c.18.d.1
Opera Dei. Vide *Actiones Dei.*
Opera humana c.24.d.31
Opera misericordiæ c.24. d.92
Opera servilia c.24 d.87
Opus c.25. d.12
Opus bonum c.24.d.22
Oratio c.24. d.25
Orationes ecclesiastici c.19.d.28 69
Ordo in actionibus Dei c.4.d.13
Ornatus templorum c.24. d.113

P.

Pædagogia V.T. c.17.d.17
Panis c.18.d.8.17
Panis quotidianus c.14.d.25
Paradoxum c.2.d.56
Paſcha c.26.d.4 11
Paſſio Chriſti c.18 d.38.44.46.50
Paſtorum eccleſiaſtic. officium c.19.d.62
Pater c.14.d.4
Vox *Pater* de Deo uſurpata c.3.d.16
Patefactio Dei c.1.d.18
Patientia c.24.d 40
Pauper c.24.d.120
Paupertas ſpontanea c.24.d.118
Peccare c.24.d.84
Peccator c.21.d.7
Peccatum c.12.d.1.2.7.12.19.21
Peccatum originis c.12.d.10.16
Peccatum primi hominis c.12.d.15.20
Perfectio c.2.d.51. c.3. d.71.79. c.8.d.6.c. 24.d.3
Perfectio Dei c.3.d 71
Perfectio Scripturæ c.2.d.21
Perfectiones rerum in Deo c.3.d.51
Periodus V.T. c.17.d.16
Περιχώρησις c.3.d.21
Permiſſio c.9 d.13
Permiſſio divina c.9.d.9
Perpeſſio mortis æternæ. c.18.d.51
Per ſe ſubſiſtere c.18.d.13

Per-

Perſeverantiæ c.22.d.14
Perſona c.3.d.15
Perſona Chriſti c.18.d.57
Perſonæ in eccleſia verſantes c.19.d.45
Perſonæ SS. Trinitatis c.3.d.65.73.93
Perſpicuitas Scripturæ S. c.2.d.36
Petitio c 24.d.29
Petra eccleſiæ c.19.d.25
Philautia c.24.d.39
Philoſophiæ uſus in theologiâ c.1.d.17
Phraſes ſacramentales c.25.d.43
Pœna divina c 9.d.8
Pœna peccati c.9.d.18.20.c.12.d.4.8
Pœnæ irrogatio c.15.d.15
Pœnitentia c.21.d.1.2.8.20.21
Pœnitentia Dei c.3.d 31
Politia c.9.d.31
Polygamia c.14.d.7.30
Poſſeſſio c.24.d.98
Poſſibile homini c.13.d.11
Potentia Dei c.3.d.40.58
Poteſtas conſcientiæ c.24.d.70
Poteſtas eccleſiæ c.19.d.33
Poteſtas interpretandi Scripturã c.2.d7
Præcepta c.16.d.18
Præcepta decalogi c.16.d.8.21
Præcipere malum c.9.d.25
Prædeſtinatio c.7.d.19
Prædictio futurorum c.10.d.15
Prædictio divina c.16.d.19

Præmia virtutis c.24.d.115
Præmium vitæ æternæ c.32.d.22
Præparatio ad S. cœnam c.18.d.28
Prærogativa c.19.d 54
Præscientia Dei c.5.d.13
Præsentia c.28.d.13
Præsentia Dei c.3.d.25
Præsentia corporis Christi in S. cœnâ, c. 28.d.11
Præsentia SS. Trinitatis in verbo & sacramentis c.25.d.39.40
Præses concilii c.19.d 60
Præsidentia c.9.d.16
Praxis ecclesiæ c.19.d.62
Precatio c.24.d.29.53
Precatio religiosa c.24.d.53.56
Preces ad Deum c.24.d.55
Presbyter c.19.d.70
Primatus c.19.d.54.55
Primus homo c.11.d.18.19
Principium c.3.d.66
Principium creationis c.8.d.17
Princeps c.15.d.27.31
Prius & posterius c.3.d.80
Privatio gratiæ c.9.d.20
Privilegia c.19.d.56
Privilegia ecclesiastica c.19.d 39
Processio c.3.d.74
Probatio sui ipsius c.28 d 7
Productio in πρωτοκτισίᾳ c.8.d.9

Pro-

Prohibitio graduum consanguinitatis & affinitatis c.14.d.2
Prolongatio vitæ c.6.d.4
Promissio c.2.d.23
Promissio in Scripturâ c.16.d.6.13.18
Promissiones evangelii c.16.d.7
Propheta c.19.d.24
Prophetæ & apostoli c.2.d.22.44
Propheta c.19.d.24
Proportio, quâ Deus observat c.31.d.24
Proprietates Dei c.3.d.3.4 60.61.62.90
Prosopolepsia c.15.d.30
Providentia Dei c.6.d.1.7.8.c.9.d1
Prudentia c.24.d 126
Pulchritudo c.18.d.49
Pulchritudo ecclesiæ c.19.d.76
Purgatorium c.32.d.17

Q.

Quæstio juris & facti c.19.d.15
Quæstiones conscientiæ c.24.d.130
Quæstiones theologicæ c.1.d.14
Qualitates personarum c.15.d.30
Quies c.8.d.13.16
To Quomodo duplex c.22.d.26
Quot modis aliquid contineatur in S. Scriptura c.2.d.34

R.

Ratio c.22.d.20
Ratio hominis c.13.d.11
Ratio supputandi gradus cõsanguinitatis & affi-

& affinitatis c.14. d.23
Reatus c.12.d.5
Reatus, qui contrahitur ex abuſu S. cœnæ c.28. d 5
Recordatio c. 28.d.4
Redemtio c.32. d.16.22
Reformatio ceremoniarum c.19.d.77
Regalia c.15. d.13
Regeneratio c.27.d.16
Regnum Chriſti c.18. d.18
Regnum Dei c.32.d.3
Regnum Spiritus c.21. d.22
Regula c.2 d.47
Relaxatio legis c.15.d.12
Religio c.1.d.8
Reliquiæ ſanctorum c.24. d.121
Remiſſio peccatorum c.23.d.2.17
Remuneratio c. 24. d.20
Remuneratio bonorum operũ c.24.d 12
Reprobatio c.7. d.3
Reprobatio æterna c.7.d.3. 21. 28.33
Reproductio rei c.30. d.7
Repudium c.14.d 6
Res Dei & Scripturæ c.2. d.35
Reſurrectio c.30.d. 1.2 4.5.9

S.

SAbbatum c.24.d.18
Sacerdos c.28. d.15
Sacramenta V.T. c.26.d.1.5.13
Sacramentum c.25.d.1.2. 7.9.10.13.14.15. 17 18

17.18.19.20.21.23.25.26.28.29.30.31.33
35 36 37 38.39 41.42.43
Sacrificia c.26.d.2.c.28.d3
Sancti in cœlis quomodo pro nobis orent c.32.d.21
Sanctificatio c.23.d.25.c.25.d.6.14
Sanctificatio nominis Dei c.24.d.58
Sanctificatio sabbati c.24.d.86
Sanctitas c.27.d.9
Sanctitas ecclesiæ c.19.d.46
Sanctitas primi hominis c.11.d.7
Sapientia primi hominis c.11.d.7
Satan c.10.d.13
Satisfactio c.21.d.3.19.c.23.d.15
Scandalum c.12.d.13
Schismaticus c.19.53
Schola filiorum Dei c.1.d.7.c.32.d.14
Scientia angelorum c.10.d.9
Scientia Dei c.3.d.13.48.49.50
Scriptura sacra c.2.d.19.20
Seculum c.29.d.2
Securitas c.7.d.11
Seductio c.9.d.6
Senium c.11.d.14
Sensus Scripturæ, c.2.d.8
Sermo angelorum c.10.d.18
Servator c.9.d.11
Servitus c.23.d.22
Sessio Christi ad dextram Patris c.18 d. 39

Sicut

Sicut particula, c.24.d 59
Sigillum libri vitæ, c.7.d.21
Signa, c.25.d. 8.16
Signa ultimi judicii, c.31. d 5.6
Signum Filii hominis in ultimo judicio, c.31. d.4
Silentium, c.24.d.49
Simplicitas Dei, c.3.d.70
Simulatio c.24. d.17
Simulatio licita c.24 d 103
Societas cum infidelibus c.24 d.44
Solicitudo c.24. d 110
Somnia c.2. d.13
Sortes c 15.d.8
Speculum Trinitatis c.3. d.88
Spiratio c.3.d.64
Spiratio divina c.3.d.33.96
Spiritus c.3.d.87
Spiritus ſanctus c.3.d 20.83
Splendor eccleſiæ c.19 d 64
Sponſalia c.14.d.11
Stare c.7.d.19
Status Chriſti c.18.d 6
Status conſcientiæ c.24.d.68
Status creaturæ c 8.d.16
Status hominis c.7.d.7 c.11. d 1
Status hominis pii c.32. d.1
Status perfectionis c. 24. d.113
Status reipublicæ c.15.d.25
Status V.T. c.17 d.16

Sub-

Subjectio c. 15. d. 11
Subjectio conscientiæ c. 24. d. 63
Summum hominis bonum c. 32. d. 11
Summus hominis finis ibid.
Superbia spiritualis c. 24. d. 57
Suspensio ecclesiastica c. 19. d. 50
Symbola sacramentalia c. 25. d. 26

T.

TEmpla c. 24. d. 123. 124
Tempus legis & evangelii c. 16. d. 11
Tentatio c. 7. d. 22. 23. c. 9. d. 23. c. 24. d. 60. 65. 66
Tentatio crucis c. 24. d. 64
Tentatio divina c. 24. d. 61
Tentatio diabolica c. 24. d. 61
Tentatio humana c. 24 d. 63
Testamentum c. 28. d. 16
Testimonium, quo constat Scripturam esse verbum Dei c. 1. d. 41
Testimonium electionis ad salutem c. 7. d. 14
Theologia c. 1. d. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 9. 10. 16
Timor c. 24. d. 76
Timor Dei c. 24. d. 11
Tortura c. 15. d. 11
Totũ Christi, & totus Christus c. 18. d. 3. 14
Totus homo, & totum hominis c. 12. d. 9
Traditio c. 2. d. 6. 11
Traditio in reprobum sensum c. 9. d. 6
Transsubstantiatio c. 28. d. 24

Trinitas benedicta c. 3. d. 66
Tyrannus c. 15. d. 7
Typi c. 16. d. 11

V.

VAllis Josaphati c. 31. d. 7
Variæ lectiones Scripturæ S. c. 2 d. 31
Vaticina divina c. 16. d. 20
Ubiquitas Dei c. 3. d. 38
Velamen Mosis c. 2. d. 55
Veracitas c. 24. d. 52
Verbum c. 25. d. 22
Verbum concionale c. 25. d. 37
Verbū Dei c. 2. d. 1. 2. 3. 16. c. 8. d. 21. c. 25. d. 3
Verbum & sacramenta quomodo veniant & differant c. 25. d. 38. 41
Veritas c. 1. d. 13
Veritates theologicæ c. 1. d. 15
Via perveniendi ad cognitionem Dei c. 3. d. 26
Via, qua Deo conjungimur, c. 24. d. 19
Victoria homini Christiani c. 21. d. 23
Vindicta c. 15. d. 6
Virtus c. 24. d. 4. 114
Virtus magistratus c. 15. d. 26
Visio Dei c. 32. d. 5. 7. 9
Visitatio divina c. 9 d. 7
Vita c. 32. d. 2 8
Vita animalis c. 19. d. 72
Vita æterna c. 32. d. 23
Vita Dei c. 3. d. 44. 63

Unctio c.18. d.53 54
Unio c.10 d.7.c.18. d.30.c.19 d.21.c.15.d 11
Unio hypoſtatica c.18 d 37
Unio hypoſtatica in Chriſto c.18 d.10
Unio ſacramentalis c.25. d.37
Unitas Dei c.3.d 31
Vocatio divina c.20. d 2 8.11
Vocatio in eccleſiam c.20.d 3.4.6.7
Vocatio eccleſiaſtica c.19 d 10
Vocatio Judæorum & Gentium c.26.d.11
Voluntas c.9.d.14. c.13.d.3.4
Voluntas Dei c.3.d.52 86.c.7.d.31
Voluntas Chriſti c. 18. d 47
Votum c.24.d 9.81
Uſura c.24. d 99
Uſus imaginum c.24. d.111
Uſus Scripturæ S. c. 2. d.33

Z.

Zelus c.24. d.41

FINIS.

Unctio c.18. d.53 54
Unio c.10 d.7.c.18. d.30.c.19 d.21.c.15.d 11
Unio hypostatica c.18 d 37
Unio hypostatica in Christo c.18 d.10
Unio sacramentalis c.25. d.37
Unitas Dei c.3.d 31
Vocatio divina c.20. d 2 8.11
Vocatio in ecclesiam c.20.d 3.4.6.7
Vocatio ecclesiastica c.19 d 10
Vocatio Judæorum & Gentium c.26.d.11
Voluntas c.9.d.14. c.13.d.3.4
Voluntas Dei c.3.d.52 86.c.7.d.31
Voluntas Christi c. 18. d.47
Votum c.24.d 9.81
Usura c.24. d 99
Usus imaginum c.24. d.111
Usus Scripturæ S. c. 2. d.33

Z.

Zelus c.24.d.41

FINIS.

distinctiones

nō Imaginariè sed reverà

nō inhærenter sed imputativè

fides absolutè sumpta est

opus mentis et sic nos nō

justificat coram Deo sed

relativè sumpta pro fidei

objecto quod ē obedientia

et justitia Chri justificat

justitia Chri ē vel inhærens

vel acqsita scil. per mortem

et obedientiā. Nomen

partialiter vel totaliter. 1 Cor. 25